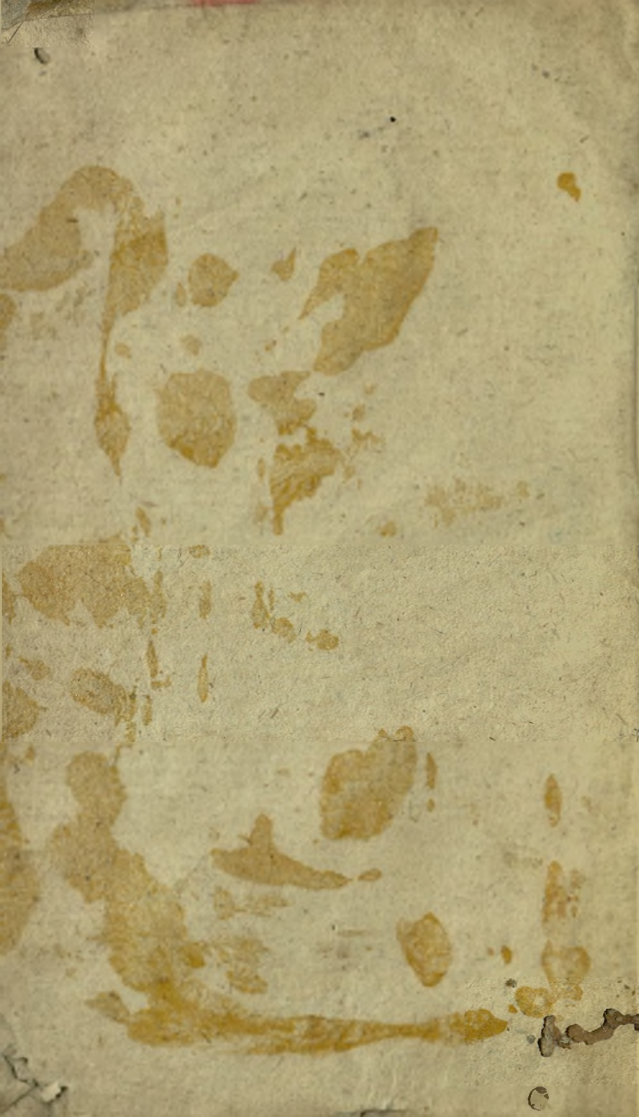

D

1756

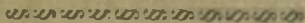
*

Y

1891-1892

USTAWA RZĄDOWA.

D
*
756

PRAWO UCHWALONE.

Dnia 3 Maja, Roku 1791.

Przez Pana Wicekróla

W WARSZAWIE,

u P. DEFOUR Konsyl: Nadw: J. K. Ma/
i Dyrektora Druk: Korp: Kad:

9

751

3523

W IMIĘ BOGA W TROYCY
ŚWIĘTEY JEDYNEGO.

STANISŁAW AUGUST

z Bożej Łaski i woli Narodu

K R O L P O L S K I,

WIELKI XIAŻĘ LITEWSKI, RUSKI, PRU-
SKI, MAZOWIECKI, ZMUDZKI, KI-
IOWSKI, WOŁYNSKI, PODOLSKI, PO-
DLASKI, INFLANTSKI, SMOLEŃSKI,
SIEWIERSKI Y CZERNIECHOWSKI,

W R A Z

Z STANAMI SKONFEDEROWANEMI

w liczbie podwoyney,

NAROD POLSKI REPREZENTUJĄCEMI.

J Znając, iż los Nas wszystkich od
gruntowania i wydoskonalenia Konsty-
cyi Narodowej iedynie zawisł, dłu-
m doświadczeniem poznawszy zada-
nione Rządu Naszego wady, a chcąc
zryść z pory, w iakiey się Euro-

pa znayduie, i z tey dogorywajacey chwili, ktora Nas samym sobie wrocila, wolni od hańbiących obcey przemocy nakazow, ceniąc drożey nad życie, nad szczęśliwość osobistą exystencyą polityczną, niepodległość zewnętrzną, i wolność wewnętrzną Narodu, ktorego los w ręce Nasze iest powierzonym, chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć, mimo przeszkod, ktore w Nas namiętności sprawować mogą, dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia Ojczyzny Naszey i iey granic, z naywiększą stałością ducha ninieyszą Konstytueyą uchwalamy, i tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklaruiemy, dopokiby Narod w czasie przepisany wyrażną wolą swoią nie uznał potrzeby odmienienia w niey iakiego Artykułu. Do ktorey to Konstytucyi dalsze ustawy Seymu teraznieyszego we wszystkim stosować się mają.

I.

Religia Panuiąca.

Religią Narodową Panuiącą, iest będzie Wiara Święta Rzymska Katolicka, ze wszystkimi iey Prawami. —

Przeycięcie od Wiary Panującej do iakiegokolwiek wyznania iest zabronione pod karami Apostazyi. Ze zaś taż sama Wiara Święta, przykazuje Nam kochać bliżnich Naszych; przeto wszystkim ludziom iakiegokolwiek bądź wyznania, pokoy w Wierze, i opiekę Rządową winniśmy, i dla tego wszelkich obrządkow, i Religii wolność w Kraiach Polskich, podług ustaw Kraiowych, warujemy.

II.

Szlachta Ziemianic.

Szanując pamięć Przodkow Naszych, iako Fundatorow Rządu Wolnego, Stanowi Szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwszeństwa w życiu prywatnym, i publicznym nayuroczyściey zapewniamy; szczerolniey zaś Prawa, Statuta i Przywileie temu Stanowi od *Kazimierza Wielkiego, Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły, i Witolda Brata iego Wielkiego Xiążęcia Litewskiego*, niemniey od *Władysława i Kazimierza Jagiellończykow*, od *Jana Alberta, Alexandra, i Zygmunta I. Braci*, od *Zygmunta Augusta* ostatniego z Lini *Jagiellon-*

skiey, sprawiedliwie i prawnie nadane, utwierdzamy, zapewniamy, i za niewzruszone uznajemy. Godność Stanu Szlacheckiego w Polfcze, za równą wszelkim stopniom Szlachectwa gdziekolwiek używanym przyznajemy. Wlzystkę Szlachtę równemi być między sobą uznajemy, nie tylko co do starania się o Urzędy, i o sprawowanie posług Oyczyźnie, honor, sławę, i pożytek przynoszących; ale oraz co do równego używania Przywileiow i Prerogatyw Stanowi Szlacheckiemu służących. Nadewszystko zaś Prawa bezpieczeństwa osobistego, wolności osobistej, i własności gruntowey i ruchomej, tak, iak od wiekow każdemu służyły, świątobliwie, nienaruszenie zachowane mieć chcemy, i zachowujemy; zaręczając nayuroczyściey, iż przeciwko własności czyieykolwiek żadney odmiany, lub excepcyi w Prawie nie dopuścimy; owszem Naywyższa Władza Kraiowa, i Rząd przez nią ustanowiony, żadnych pretenfyi pod pretextem *Jurium Regalium*, i iakimkolwiek innym pozorem do własności Obywatelskich, bądź w części, bądź w całości, rościć sobie nie będzie. Dla czego bezpieczeństwo osobiste i wszelką własność komukolwiek z Pra-

wa przynależną, iako prawdziwy społeczeńści węzeł, iako zręcznie wolności Obywatelskiej szanujemy, zabezpieczamy, utwierdzamy, i aby na potomne czasy szanowane, ubezpieczone i nienaruszone zostawały, mieć chcemy.

Szlachtę za najpierwszych obrońców wolności, i niniejszej Konstytucji uznajemy; każdego Szlachcica cnoty, Obywatelstwa i honorowi, iey świętość do szanowania, iey trwałość do strzeżenia poruczamy, iako jedyną twierdzę Ojczyzny, i swobod naszych.

III.

Miasta i Mieszczenie.

Prawo na teraźniejszym Seymie zapadłe, pod tytułem: *Miasta Nasze Królewskie wolne w Państwach Rzeczypltej*, w zupełności utrzymane mieć chcemy i za część niniejszej Konstytucji deklarujemy, iako Prawo wolney Szlachcie Polskiej dla bezpieczeństwa ich swobod, i całości wspólney Ojczyzny nową prawdziwą i skuteczną dające siłę.

Chłopi Włościanie.

Lud Rolniczy, z pod ktorego ręki płynie nayobfitsze bogactw Kraiowych źródło, który naylicznieyszą w Narodzie stanowi ludność, a zatym naydzielnieyszą Kraiu siłę, tak przez sprawiedliwość, ludzkość, i obowiązki Chrześcijańskie, iako i przez własny Nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę Prawa i Rządu Kraiowego przyjmujemy, stanowiąc: iż odtąd, iakiebykolwiek swobody, nadania, lub umowy Dziedzice z włościanami dobr swoich autentycznie ułożyli, czyliby te swobody, nadania, i umowy były z Gromadami, czyli też z każdym osobno wsi mieszkańcem zrobione, będą stanowić wspólny, i wzajemny obowiązek, podług rzetelnego znaczenia warunkow, i opisu zawartego w takich nadaniach i umowach, pod opiekę Rządu Kraiowego podpadający. Układy takowe, i wynikające z nich obowiązki przez iednego właściciela gruntu dobrowolnie przyjęte, nie tylko iego samego, ale i następcow iego, lub Prawa nabywcow tak wiązać będą, iż ich nigdy samowolnie odmie-

nić nie będą mocni. Nawzajem Wło-
ścianie jakieykolwiek bądź maiećności
od dobrowolnych umow, przyiętych
nadań, i z niemi złączonych powin-
ności usuwać inaczey się nie będą
mogli, tylko w takim sposobie, i z
takimi warunkami, iak w opisach
tychże umow postanowione mieli, któ-
re czy na wieczność, czyli dō czasu
przyięte, ściśle ich obowiązować będą.

Zawarowawszy tym sposobem Dzie-
dziców przy wszelkich pożytkach od
Włościan im należących, a chcąc iak
nayskuteczniej zachęcić pomnożenie
ludności Kraiowej, ogłaszamy wol-
ność zupełną dla wszystkich ludzi, tak
nowo przybywających, iako i tych,
którzyby pierwey z Kraiu oddaliwszy
się, teraz do Ojczyzny powrócić chcie-
li, tak dalece: iż każdy Człowiek do
Państw Rzeczypospolitey nowo z któ-
reykolwiek strony przybyły, lub po-
wracający, iak tylko stanie nogą na
ziemi Polskiey, wolnym iest zupełnie
użyć przemyślu swego, iak, i gdzie
chce? Wolny iest czynić umowy na
osiadłość, robocizne lub czynsze, iak,
i do poki się umowi? Wolny iest osia-
dać w Mieście, lub na Wsiach, wolny
iest mieszkać w Polścze, lub do Kraiu,

do którego zechce powrócić, uczyniwszy zadość obowiązkowi, które dobrowolnie na siebie przyjął.

V.

Rząd, czyli oznaczenie Władz Publicznych.

Wszelka władza w społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu. Aby więc całość Państw, wolność obywatelska, i porządek społeczności w równey wadze na zawsze zostawały, trzy Władze Rząd Narodu Polskiego składać powinny, i z woli Prawa niniejszego na zawsze składać będą; to jest: *Władza Prawodawcza* w Stanach zgromadzonych *Władza Najwyższa Wykonawcza* w Królu i Straży, i *Władza Sądownicza* w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.

VI.

Seym, czyli Władza Prawodawcza.

Seym, czyli Stany Zgromadzone, na dwie Izby dzielić się będą, na Izbę Poselską, i na Izbę Senatorską pod Prezydencyą Króla.

Izba Poselska, iako wyobrażenie i skład wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa: Przeto w Izbie Poselskiej naypierwey decydowane będą wszystkie Projekta. 1. *Co do Praw ogólnych*, to jest: Konstytucyjnych, Cywilnych, Kryminalnych, i do ustanowienia wieczystych Podatków. W których to materjach propozycye od Tronu, Woiewództwom, Ziemiom i Powiatom, do roztrząśnienia podane, a przez Instrukcye do Izby przychodzące, naypierwsze do decyzji wzięte być mają. 2. *Co do uchwał Seymowych*, to jest: Poborów doczesnych. stopnia Monety, zaciągania długu Publicznego, Nobilitacyi, i innych nadgroń przypadkowych, rozkładu wydatków Publicznych, ordynaryjnych, i extra-ordynaryjnych, Wojny, Pokoju, ostateczney Ratyfikacyi Traktatów związkowych, i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów, i umów do Prawa Narodów ściągających się, kwitowania Magistratur Wykonawczych, i tym podobnych zdarzeń głównym Narodowym potrzebom odpowiadających, w których to materjach propozycye od Tronu prosto do Izby Poselskiej przychodzić mające, pierwszeństwo w wprowadzeniu mieć będą.

Izby Senatorskiej, złożoney z Biskupów, Woiewodów, Kafztelanów i Ministrów pod Prezydencyą Króla, mającego Prawo raz dać *Votum* swoje, drugi raz *paritate* rozwiązywać ośobiście, lub nadeśłaniem zdania swiego do teyże Izby, obowiązkiem iest:

1. Każde Prawo, które po przeysciu formalnym w Izbie Poselskiej, do Senatu natychmiast przesłane być powinno, przyjąć, lub wstrzymać do dalszey Narodu deliberacyi opisaną w Prawie większości głosów; przyjęcie, moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo, do przyszłego ordynaryinego Seymu, na którym, gdy powtórna nastąpi zgoda, Prawo zawieszzone od Senatu przyietym być musi.
2. Każdą uchwałę *Seymową*, w materyach wyżej wyliczonych, którą Izba Poselska Senatowi natychmiast przysłać powinna, wraz z tąż Izbą Poselską, większością głosów decydować, a złączona Izb obydwóch większość, podług Prawa opisanego, będzie wyrokiem, i wolą Stanów.

Waruiemy: iż Senatorowie i Miniſtrowie, w obiektach sprawowania się z urzędowania swiego, bądź w Stra-

ży, bądź w Kommissyi *Votum decisivum* w Seymie nie będą mieli, i tylko zasiadać w ten czas w Senacie mają, dla dania explikacyi na żądanie Seymu.

Seym zawsze gotowym będzie: Prawodawczy i Ordynaryiny rozpoczynać się ma co dwa lata, trwać zaś będzie podług opisu Prawa o Seymach. Gotowy, w potrzebach nagłych zwołany, stanowić ma o tey tylko materyi, do której zwołanym będzie, lub o potrzebie, po czale zwołania przypadley.

Prawo żadne, na tym Ordynaryinym Seymie, na którym ustanowione było, znoszonym być nie może. Komplet Seymu składać się będzie z liczby Osob niższym Prawem opisaney, tak w Izbie Poselskiej, iako w Izbie Senatorskiej.

Prawo o *Seymikach*, na terażniejszy Seymie ustanowione, iako nayistotniejszyą zasadę wolności Obywatelskiej, uroczyście zabezpieczamy.

Jako zaś Prawodawstwo sprawowane być nie może przez wszystkich, i Na-

rod wyręcza się w tey mierze przez *Reprezentantow*, czyli Posłów swoich, dobrowolnie wybranych; przeto staliśmy: iż Posłowie na Seymikach obrani w Prawodawstwie i ogólnych Narodu potrzebach, podług niniejszey Konstytucyi uważani być mają, iako *Reprezentanci całego Narodu*, będąc kładeł ufnosci powszechney.

Wszystko, i wszędzie, większością głosów decydowane być powinno. Przeto *Liberum Veto*, Konfederacye wszelkiego gatunku, i Seymy Konfederackie, iako duchowi niniejszey Konstytucyi przeciwne, Rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosiemy.

Zapobiegając z iedney strony gwałtownym, i częstym odmianom Konstytucyi Narodowej, z drugiej, uznając potrzebę wydoskonalenia oney po doświadczeniu iey skutkow, co do pomysłności publiczney, porę i czas rewizyi i poprawy Konstytucyi co lat dwadzieścia pięć naznaczamy. Chcąc mieć takowy Sejm Konstytucyiny Extra-Ordynaryiny podług osobnego o nim Prawa opisu.

VII.

Król, Władza Wykonawcza.

Zaden Rząd naydoskonalszy bez dzielney władzy wykonawczey stać nie może. Szczęśliwość Narodow od Praw sprawiedliwych, Praw skutek od ich wykonania zależy. Doświadczenie nauczyło, że zaniedbanie tey części Rządu niefortuniasami napełniło Polskę: zawarowawszy przeto wolnemu Narodowi Polskiemu Władzę Praw sobie stanowienia, i moc baczności nad wszelką Wykonawczą Władzą, oraz wybierania Urzędnikow do Magistratur; Władzę naywyższego wykonywania Praw, Królowi w Radzie Jego oddaemy: która to Rada *Strażą Praw* zwać się będzie.

Władza Wykonawcza do pilnowania Praw, i onych pełnienia, ściśle jest obowiązana. Tam czynną z siebie będzie, gdzie Prawa pozwalają, gdzie Prawa potrzebują dozoru, exekucyi, a nawet silney pomocy. Posłuszeństwo należy się iey zawsze od wszystkich Magistratur, moc przynaglenia nieposłuszne, i zaniedbujące swe obowiązki Magistratury, w iey ręku zostawiamy.

Władza Wykonawcza nie będzie mogła Praw stanowić, ani tłumaczyć, Podatkow, i Poborow, pod jakimkolwiek imieniem nakładać, Długow Publicznych zaciągać, Rozkładu dochodow Skarbowych przez Seym zrobionego odmieniać, Woyny wydawać, Pokoiu, ani Traktatu, i żadnego Aktu Dyplomatycznego *definitive* zawierać. Wolno iey tylko będzie, tymczasowe z Zagranicznemi prowadzić Negocya-cye, oraz tymczasowe, i potoczne dla bezpieczeństwa i spokoyności Kraiu wynikające potrzeby załatwiać, o których naybliższemu Zgromadzeniu Seymowemu donieść winna.

Tron Polski Elekcyinym przez Familię mieć na zawsze chcemy, i stanowimy. Doznane klęski Bez-Krolewior peryodycznie Rząd wywracających, powinność ubeśpieczenia losu każdego mieszkańca Ziemi Polskiej, i zamknięcia na zawsze drogi wpływom Mocarstw Zagranicznych; Pamięć świetności i szczęścia Ojczyzny naszej za czasow Familii ciągle Panujących, potrzeba odwrocenia od Ambicyi Tronu obcych, i możnych Polakow zwrocenia do iednomyślnego wolności Narodowej pielęgnowania,
wika.

wskazały roztropności naszej oddanie Tronu Polskiego Prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po życiu iakiego Nam dobroć Boska pozwoli, Elektor dzisieyszy Saski w Polszcze Krolować będzie; Dynastya przyszłych Królów Polskich zacznie się na Osobie *Fryderyka Augusta* dzisieyszego Elektora Saskiego, którego Sukcesorem *de lumbis* z płci Męskiej Tron Polski przeznaczamy. Najstarszy Syn Króla Panującego po Oycu na Tron następować ma. Gdyby zaś dzisieyszy Elektor Saski nie miał Potomstwa płci Męskiej, tedy Mąż przez Elektora za zgodą Stanow Zgromadzonych Corce Jego dobrany, zaczynać ma linią następstwa w płci męskiej do Tronu Polskiego. Dla czego *Maryę Augustę Nepomucenę* Corkę Elektora za Infantkę Polską deklarujemy, zachowując przy Narodzie Prawo żadney preskrypcyi podpadać nie mogące, wybrania do Tronu drugiego Domu po wygaśnięciu pierwszego.

Każdy Król wstępując na Tron, wykona przysięgę BOGU i Narodowi, na zachowanie Konstytucyi ninieyszey. na *Pačta Conventa*, które ułożone będą z dzisieyszym Elektorem Saskim,

iako Przeznaczonym do Tronu, i które tak, iak dawne, wiązać go będą.

Osoba Króla jest Święta, i bezpieczna od wszystkiego. Nic sam przez się nieczyniący, za nic w odpowiedzi Narodowi być nie może. Nie samowładczą, ale Oycem i Głową Narodu być powinien, i tym go Prawo, i Konstytucya ninieysza być uznać i deklarować.

Dochody tak, iak będą w Paktach Konwentach opisane, i Prerogatywy Tronowi właściwe, ninieyszą Konstytucją dla przyszłego Elekta zawarowane, tkniętymi być nie będą mogły.

Wszystkie Akta Publiczne, Trybunały, Sady, i Magistratury, Monety, Stęple, pod Królewskim iść powinny Imieniem. Król, któremu wszelka moc dobrze czynienia zostawiona być powinna, mieć będzie *Jus agratiandi* na śmierć skazanych, procz *in Criminibus Status*. Do Króla rozrządzenie najwyższe siłami zbroynemi Kraiowemi w czasie Woyny, i nominowanie Komendantów Woyska należeć będzie, z wolną atoli ich odmianą za wolą Narodu. Patentować Officyerow, i mia-

nować Urzędniki podług Prawa niższego opisu; Nominować Biskupów i Senatorów, podług opisu tegoż Prawa, oraz Ministrów, iako Urzędników pierwszych *Władzy Wykonawczej*, Jego będzie obowiązkiem.

Straż, czyli Rada Królewska do dozoru, całości, i exekucyi Praw, Królowi dodana, składać się będzie: 1. z Prymasa, iako Głowy Duchowieństwa Polskiego, i iako Prezesa Komisji Edukacyjney, mogącego być wyřęczo-
nym w Straży przez pierwszego *ex Ordine* Biskupa, którzy rezolucyi podpisywać nie mogą. 2. Z pięciu Ministrów; to jest: Ministra Policyi, Ministra Pieczęci, Ministra *Belii*, Ministra Skarbu, Ministra Pieczęci do Spraw Zagranicznych. 3. Z dwóch Sekretarzów, z których ieden Protokół Straży, drugi Protokół Spraw Zagranicznych, trzymać będą; obydwu bez *votum* decydującego.

Następcę Tronu z Małoletności wyszedłszy, i przysięgę na Konstytucyą wykonawszy, na wszystkich Strażyposiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym być może.

Marzalek Seymowy, iako na 2. lata wybrany, wchodzić będzie w liczbę zasiadających w Straży, bez wdawania się w iey rezolucye, iedynie dla zwołania Seymu gotowego, w takim zdarzeniu: gdyby on uznał w przypadkach koniecznego zwołania Seymu gotowego wymagających, rzetelną potrzebę, a Król go zwołać wzbraniał się, tedy tenże Marzalek do Posłów i Senatorów wydać powinien listy okolne, zwołując onych na Seym gotowy, i powody zwołania tego wyrażając. Przypadki zaś do koniecznego zwołania Seymu są tylko następujące: 1. W gwałtowney potrzebie do Prawa Narodów ściągającej się, a szczeólniey w przypadku Woyny ościenney. 2. W przypadku wewnętrznego zamieszania grożącego rewolucyą Kraiu, lub Kollizyą między Magistraturami. 3. W widocznym powstachnego głodu niebezpieczeństwie, 4. W ońerociałym Stanie Oycyzny, przez śmierć Króla, lub w niebezpieczney Jego chorobie.

Wszystkie rezolucye w Straży roztrząsane będą przez skład wyżey wspomniony. Decyzya Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach przewa-

zać powinna, aby iedna była w wykonywaniu Prawa wola; Przeto każda ze Straży rezolucya pod Imieniem Krolewskim, i z podpisem reki Jego wychodzić będzie: Powinna iednak być podpisana także przez iednego z Ministrów zasiadających w Straży, i tak podpisana, do posłuszeństwa wiązać będzie, i dopełnioną być ma, bądź przez Kommissye, bądź przez iakieżkolwiek Magistratury wykonawcze, w tych iednak szczególnie materyach, które wyraźnie ninieyszym Prawem wyłączone nie są. W przypadku gdyby żaden z Ministrów zasiadających decyzji podpisać nie chciał; Król odstąpi od tey decyzji, a gdyby przy niey upierał się; Marszałek Seymowy w tym przypadku upraszać będzie o zwołanie Seymu gotowego, i jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien.

Jako nominowanie wszystkich Ministrów, tak i wezwanie z nich iednego od każdego Administracyi wydziału, do Rady swoiey, czyli Straży, Króla jest Prawem. Wezwanie to Ministra do zasiadania w Straży, na lat dwa będzie, z wolnym onego na dal przez Króla potwierdzeniem. Ministrowie do Straży wezwani, w Kommissyach zasiadać nie mają.

W przypadku zaś, gdyby większość dwóch trzecich części wotów sekretnych, obydwóch Izb złączonych na Seymie, Ministra bądź w Straży, bądź w Urzędzie odmiany żądała; Król natychmiast na jego miejsce innego nominować powinien.

Chcąc, aby Straż Praw Narodowych obowiązana była do ściśley odpowiedzi Narodowi, za wszelkie onych przestępstwa, stanowimy: iż gdy Ministrowie będą oskarżeni przez Deputacyą do examinowania ich czynności wyznaczoną o przestępstwo Prawa; odpowiadać mają z osoby i majątkow swoich. W wszelkich takowych oskarżeniach Stany Zgromadzone prosta większością wotów Izb złączonych odebrać obwiniionych Ministrow mają do Sądów Seymowych po sprawiedliwe, i wyrównywające przestępstwu Ich ukaranie, lub przy dowiedzioney niewinności, od sprawy i kary uwolnienie.]

Dla porządnego Władzy Wykonawczej dopełnienia, ustanawiamy oddzielne Kommissye, mające związek ze Strażą, i obowiązane do posłuszeństwa teyże Straży. Kommissarze do nich, wybierani będą przez Sejm, dla

sprawowania Urzędów swoich w przeciągu czasu Prawem opisanego. Kommissye te są; 1. Edukacyi. 2. Policyi. 3. Woyska. 4. Skarbu.

Kommissye Porządkowe Woiewodskie na tym Seymie ustanowione, równie do dozoru Straży należące, odbierać będą rozkazy przez wyżey wspomniane pośrednicze Kommissye, *respective* co do obiektów kaźdey z nich Władzy i obowiązkow.

VIII.

Władza Sądownicza.

Władza Sądownicza nie może być wykonywaną ani przez Władzę Przewodzącą, ani przez Króla; lecz przez Magistratury na ten koniec ustanowione i wybierane. Powinna być zaś tak do mieysc przywiązana, żeby kaźdy człowiek bliską dla siebie znalazł sprawiedliwość, żeby przestępny widział wszędzie groźną nad sobą Rękę Kraiowego Rządu. Ustanawiamy przeto i Sady pierwszey Instancyi dla kaźdego Woiewodztwa, Ziemi, i Powiatu, do których Sędziowie wybierani będą na Seymikach. Sady pierwszey Instancyi będą zawsze gotowe, i czuwające na odda-

nie sprawiedliwości tym, którzy iey potrzebują. Od tych Sądow iść będzie Appellacya na Trybunały główne dla kaźdey Prowincyi być mające, złożone rownie z Osob na Seymickach wybranych. I te Sądy tak perwłzey, iako i ostatniey Instancyi, będą Sądami Ziemiańskimi dla Szlachty, i wszystkich właścicielow Ziemskich, z kimkolwiek *in Causis Juris & facti*.

2. Juryzdykcyę zaś Sądowę wszystkim Miastom podług Prawa Seymu teraźniejszyego o *Miastach Wolnych Krolewskich* zabezpieczamy.

3. Sądy Referendarskie dla kaźdey Prowincyi osobne mieć chcemy. w Sprawach Włóścian wolnych dawnemi Prawami Sądowi temu poddanych.

4. Sądy Zadworne, Affessorskie, Relacyjne, i Kurlandzkie, zachowujemy.

5. Kommissye wykonawcze będą miały Sądy w Sprawach do swey Administracyi należących.

6. Oprócz Sądow w Sprawach Cywilnych i Kryminalnych, dla wszystkich Stanow będzie Sąd naywyższy Seymo-

wy zwany. Do ktorego przy otwarciu
każdego Seymu obrane będą Osoby.
Do tego Sądu należeć mają występki
przeciwko Narodowi i Krolowi, czyli
Crimina Statûs.

Nowy *Codex* Praw Cywilnych i
Kryminalnych przez wyznaczone przez
Seym Osoby spisać rozkazujemy.

IX.

Regencya.

Straż będzie oraz Regencyą, mając
na czele Krolową, albo w Jey nieprzy-
tomności Prymasa. W tych trzech
tylko przypadkach miejsce mieć mo-
że Regencya: 1. W czasie małoletno-
ści Króla. 2. W czasie niemocy trwałe
pomieszanie zmysłów sprawuiący. —
3. W przypadku, gdyby Krol był wzię-
ty na wojnie. Małoletność trwać
tylko będzie do lat ośmnaśtu zupeł-
nych; a niemoc względem trwałego
pomieszania zmysłów deklarowaną być
nie może, tylko przez Seym gotowy
większością wotow trzech części prze-
ciwko czwartey Izb złączonych. W
tych przeto trzech przypadkach Pry-
mas Korony Polskiej Seym natychmiast

zwołać powinien; a gdyby Prymas tę powinność zwłoczył; Marszałek Seymowy Listy okolne do Posłów i Senatorów wyda. Sejm gotowy urządzi kolej zasiadania Ministrów w Regencyi, i Królową do zastąpienia Króla w obowiązkach Jego umocuię. A gdy Król w pierwszym przypadku z małoletności wyidzie, w drugim do zupełnego przyidzie zdrowia, w trzecim z niewoli powroci; Regencya rachunek z czynności swoich oddać mu powinna, i odpowiadać Narodowi za czas swego urzędowania, tak, iak jest przepisano o Straży, na każdym Ordynaryjnym Seymie, z Osob i majątkow swoich.

X.

Edukacya Dzieci Królewskich.

Synowie Królewscy, ktorych do następstwa Tronu Konstytucya przeznacza, są pierwszymi Dziećmi Ojczyzny; Przeto bacznosc o dobre ich wychowanie do Narodu należy, bez uwłoczenia jednak Prawom Rodzicielskim. Za Rządu Królewskiego sam Król z Strażą i z wyznaczonym od Stanow Dozorca Edukacyi Królewicow, wychowaniem ich zatrudniać się będzie.

Za Rządu Regencyi, taż z wspomnianym *Dozorcą* Edukacyą ich powierzona mieć sobie będzie — W obydwóch przypadkach Dozorca od Stanow wyznaczony, donosić winien na każdym Ordynarynym Seymie o Edukacyi i postępku Krolewiczow. Kommissyi zaś Edukacyney powinnością będzie podać układ Instrukcyi i Edukacyi synow Krolewskich, do potwierdzenia Seymowi; a to, aby jednolite w wychowaniu ich prawidła wpały ciągle, i wczesnie w umysły przyszłych następcow Tronu Religiją, miłość cnoty, Ojczyzny, Wolności, i Konstytucyi Kraiowej.

XI.

Sila Zbroyna Narodowa.

Narod winien jest sobie samemu obronę od napaści, i dla przestrzegania całości swoiey. Wszyscy przeto Obywatele są obrońcami całości i swobod Narodowych. Woysko nic innego nie jest, tylko wyciągnięta siła obronna i porządna, z ogolney siły Narodu. Narod winien Woysku swemu nadgrode i poważenie za to, iż się poświęca jedynie dla iego obrony. Woysko winno Narodowi strzeżenie

granic, i spokoyności powszechney; słowem, winno być iego nayfilnieyszą tarczą. Aby przeznaczenia tego dopełniło niemylnie, powinno zostawać ciągle pod posłuszeństwem Władzy Wykonawczey, stosownie do opisów Prawa; powinno wykonać Przyśięgę na wierność Narodowi i Królowi, i na obronę Konstytucyi Narodowej. użytym być więc Woysko Narodowe może na ogólną Kraiu obronę, na strzeżenie Fortec i granic, lub na pomoc Prawu, gdyby kto Exekucyi Jego nie był posłusznym.

DEKLARACYA

STANOW ZGROMADZONYCH.

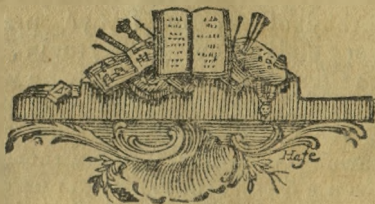
W SZYSTKIE Prawa dawne i teraznieysze przeciwne ninieyszey Konstytucyi, lub któremukolwiek iey Artykułowi znosiemy, a opisy szczegolne do Artykułów i kaźdey materyi w ninieyszey Konstytucyi zamkniętych potrzebne, iako dokładniey wyszczególniające obowiązki i układ Rządu, za część składającą też Konstytucyą deklaruiemy. Władzy Wykonawczej zalecamy, aby Straż swe obowiązki natychmiast pod okiem Seymu rozpoczęła i ciągle utrzymywała. **BOGU** i Oyczyźnie uroczyście przyśięgamy na posłuszeństwo, na obronę wszytkiem ludzkiemi siłami tey całej Konstytucyi, i takową przyśięgę, za hasło rzetelney miłości Oyczyzny dając, wykonanie oney nakazuiemy natychmiast tu w Warszawie przez wszytkie Kommissye i Juryzdykcyę Sądowe, niemniey przez Woysko przytomne, a w ciągu naydaley Miesiąca od daty ninieyszego Prawa, za ordynansem Kommissyi Woyskowej przez całe Woysko Narodowe w Państwach Koro-

ny Polskiej, i Wielkiego Xięstwa Litewskiego konfystuiące Wyznaczenie Nabożeństwa w iednym dniu po wszystkich w całym Kraiu Kościołach, to jest: dnia osmego Miesiąca Maia Roku bieżącego, na podziękowanie BOGU za zdarzoną chwilę pomyślną, wydobycia Polski z pod przemocy obcey, i nieładu domowego; za przywrocenie Rzadu, który nayskuteczniey wolność naszą prawdziwą, i całość Polski zabezpieczyć może; za postawienie tym sposobem Oyczyzny naszej na stopniu mogącym prawdziwą w oczach Europy zyskać iey Konfyderacyą, Przewielebnym Biskupom zalecamy, naznaczając Dzień Świętego STANISŁAWA Biskupa i Męczennika, Patrona Korony Polskiej, za uroczysty w Roku, który My i Potomkowie Nasi obchodzić będziemy, za dzień poświęcony Naywyższej Opatrzności, po którym Oyczyzna śmiało i bezpiecznie po tylu nieszczęściach odetchnąć może. Chcemy oraz, aby Duchowieństwo tak Świeckie, iako i Zakonne w naukach Chrześcijańskich, które Prawowiernemu winno ludowi, nie przedstawiało zachęcać wszystkich do podobnych BOGU dziękczynień. Aby zaś potomne wieki tym śilniey czuć mogły, iż dzieło tak pożądané

pomimo naywiększe trudności i prze-
 szkody, za pomocą Naywyższego łosa-
 mi Narodów Rządzczy do skutku przy-
 wodząc, nieutraciłszy tey szczęśli-
 wey dla ocalenia Narodu pory, uchwa-
 lamy: aby na tę pamiątkę Kościół *ex*
Voto wszystkich Stanów był wystawio-
 ny, i Naywyższey Opatrzności po-
 święcony.

Uczyniwszy zadość radości powrze-
 chney, dajemy pilne oko na ubeśpie-
 czenie tey Konstytucyi, stanowiąc:
 iż ktobykolwiek śmiał być przeci-
 wnym ninieyszey Konstytucyi, lub
 targać się na iey zepsucie, albo wzru-
 szał spokoyność dobrego i szczęśli-
 wym być zaczynającego Narodu, przez
 zasiewanie nieufności, przewrotne tło-
 maczenie Konstytucyi, a tym bardziey
 przez formowanie iakiegokolwiek w
 Kraiu rokofzu, czyli Konfederacyi,
 oney przodkował, lub iakowym sposo-
 bem do tego dokładał się, ten za
 nieprzyjaciela Oyczyzny, za Jey zdray-
 cę, za Buntownika uznany, nayfuro-
 wżemi karami natychmiast przez Sąd
 Seymowy ukarany będzie. Dla czego
 nakazujemy, aby Sąd Seymowy w
 komplecie nieprzerwanym tu w War-
 szawie agitował się, Sessye swoje od

dnia do dnia limitował; wszystkich zaś doniesionych sobie przez dobrze osiadłego Obywatela delacyą biorącego, w asystencyi Instygatorów Obojga Narodów o podniesienie rokoszu, lub namawianie do niego, natychmiast sądził, o Osobach wyrokowi swemu mających podlegać ubeśpieczał się; do czego Wojska Narodowe za zniesieniem się Sądu z Władzą Wykonawczą, mają być gotowe i powolne.

Actum

SEY-
MIKI.

SEYMIKI

PRAWO UCHWALONE

DNIA 24 MARCA 1791.

I.

Co do mieysca Seymikow.

1. **N**A każdy Seymik iedno Miasto, a w Mieście iedno mieysce do Seymikowania raz na zawsze naznaczamy.

2. Takowe Konstytucyjne dla Seymikow Miasta i w nich mieysca, na końcu Rozdziału tego o Seymikach, spisane kładziemy.

3. Gdyby przypadek iaki zniszczył Miasto, lub w nim mieysce Seymikom

C

przeznaczone. Kommissya Woiewódzka lub Powiatowa, pod którey wydziałem to Miasto zostawać będzie, doniesie o tym Straży, i razem poda inne naydogodniejszye dla Seymików mieysce, Straż tak podane sobie mieysce oznaczy i obwieści za uniwersałem Królewskim.

4. Mieysce tak oznaczone służyć nie ma Seymikom, tylko docześnie. Skorobowiem mieysce Konstytucyjne restaurowane będzie, Kommissya Woiewódzka lub Powiatowa doniesie o tym Straży, która obwieścić powinna za Uniwersałem Królewskim powrót Seymików do Konstytucyjnego mieysca.

5. Na śródku mieysca Seymikom przeznaczonego, ma być Stół, i to będzie mieysce Koła Porządkowego.

6. Przygotowanie mieysca Seymikowego do porządku, w jakim odtąd Seymiki odpawiać się powinny; tudzież opatrzenie potrzeb wszelkich do Koła Porządkowego, i Elekcyi przez Wota Sekretne należeć ma do Kommissyi Woiewódzkiej lub Powiatowej. Skromny iey na to wydatek, powrócą Obywatele przez dobrowolną składkę.

II.

Co do czasu Seymikom wyznaczzonego.

1. *Seymikom Elekcyinym Poselskim, i Kommissarzow Woiewódzkich, lub Powiatowych, termin co lat dwie. Dzień ośmnaśty w Miesiącu Sierpniu wyznaczamy, poczynając w roku przyszłym 1792.*

2. *Seymikom Deputackim i Gospodarskim, co rok, Dzień Czternasty w Miesiącu Lutym.*

3. *Seymikom Relacyinym po Seymie Ordynaryinym, nazajutrz po skończonych Seymikach Deputackich, lub Gospodarskich.*

4. *Po każdym zaś odbyciu Seymu gotowego, jeżeli naydaley we dwa Miesiące, nie będzie przypadał Seymik naypierwszy, dla zdania Relacyi Posłom; tedy takim Seymikom Relacyinym w tygodni ośm termin oznaczamy. A gdyby termin tych Seymikow Relacyinych, miał zabierać czas Seymu gotowego nowo zwołać się mającego; na ten czas z dwóch lub trzech odbytych zwołań Seymu gotowego, zdadzą*

Posłowie Relacyą na najpierwszym Sejmiku.

5. *Wiele razy zaś Urząd Elekcyiny wakować będzie, wybór na ten Urząd, na najpierwszym z tych Sejmiku następować powinien.*

6. *Każdy Sejmik, podług ustawy swoiey, w terminie sobie naznaczonym odprawiać się będzie z mocy Prawa samego, choćby nawet Uniwersałów nie było.*

III.

Co do czasu Sessyi Sejmikowych.

1. *Seymiki tak na dniu pierwszym, iako i następne Sessye, o godzinie dziewiątej zrana zaczynać się mają.*

2. *Przed zaczęciem Sejmiku o godzinie pół do dziewiątej, we wszystkie dzwony będących kościołów miejscowych. Prezydujący uderzyć każe: które dzwonienie trwać ma aż do godziny dziewiątej, a w przeciągu dzwonienia tego odprawiać się będzie Msza Święta dla Sejmikujących.*

3. *Sessye Seymikowe trwać powinny do godziny trzeciej po południu, wyciąwszy przypadek. gdyby się iednomyślnie zgodzono na prędze solwowanie. Powinna iednak dłużey trwać Sessya iak do trzeciej, gdyby tego dokończenie wotowania wyciągało.*

4. *Sessye nie mogą bydź solwowane na dłużey, iak na dzień następny, w dzień Święte po odprawionym Nabożeństwie, Sessya zaczynać się będzie.*

IV.

Co do Osob. mieysce i głos na Seymikach mających.

Mieysce i głos na Seym kach mają w swoim Powiecie Szlachta:

1. *Wszyscy Dziedzice Szlachta. iaki-
kolwiek z swego dziedzictwa Ziemskie-
go, i z Possejsyi swoich Dóbr tey-e natu-
ry in potioritate mianych. Podatek do
Skarbu Rzeczypospolitey opłacający.
Tudzież za życia Rodziców ich Synowie
niewydzieneni.*

2. *Bracia rodzeni po Oycu dziedzic-
two mający, ieszcze nie dzielni.*

3. *Zaślawnicy Szlachta ci tylko, którzy z swych posesyji opłacają podatkę dziesiątego grosza Złotych Sto.*

4. *Szlachta Posseſsorowie dożywotni, którzy z Dóbr Ziemskich podatku Rzepltey dziesiątego grosza opłacają Złotych Sto.*

5. *Szlachta w służbie Woyskowej będąca. Posseſsye w własnych Ziemach, lub Powiatach, Prawem za dostateczne uznane mająca, w czasie pokoju, urlopowani respective od swoich Kommenđ.*

6. *Każda Posseſsya w zwyż wyrażonych Punktach wyszczególniona, rozumieć się ma za prawną, gdy przed rokiem urzędownie nabyta, i aktualnie posiadana będzie.*

V.

Co do Osób głosu na Seymikach nie mających.

Głosu na Seymikach nie mają:

1. *Nayprzód Szlachta, którzy nie będą mieli któreykolwiek aktualney*

Posseſſyi, w Prawie teraźniejszyym o Seymikach wyſzczególnionej.

2. *Szlachta na gruntach bądź K.ó-
lewſkich, Duchownych lub Ziemſkich,
choćby Prawem Dziedzicznym ſiedząca,
ale władzy zwierzchniej prywatnej po-
dległa, czyli też do opłacenia czynſzu,
daniny, albo do iakieykolwiek prywa-
tnej poſtugi z gruntu komu obo-
wiązana.*

3. *Szlachta grunta Ordynackie, choć
Dziedzictwem poſiadaiąca, lecz z tychże
gruntow, do ſłużby prywatnej Ordyna-
ckiej obowiązana.*

4. *Szlachta Dzierżawcy arendowni.*

5. *Niemaiący lat oſiemnaſtu ſkoń-
czonych.*

6. *Crimine notat, po Kondeſmnacie,
lub Dekrecie, choćby nieoſtatecznym.*

VI.

*Kto może być Kandydatem do
Elekcyi*

Kandydatem do Elekcyi będzie :

1. *Do Urzędow Elekcyinych, a zatym
wſzelkich Funkcyi, kto z Dziedzicznych*

) (40) (

Possejsyi, iakikolwiek do Skarbu Rzepltey płaci podatek.

2. Z Woyskowych, Szlachta w aktualney służbie będąca, Possejsye dziedziczne mająca, po wystąpieniu osobistym lat sześciu w Woysku Rzepltey, do funkcyi tylko Posejskiej obrani być mogą: pod który obowiązek do wyboru na rzeczoną Funkcyą nie mają podpadać ci, którzy już Funkcyą publiczną odbyli.

VII.

Kto nie może być obranym.

Nie może być obranym:

- 1. Kto nie jest obecnym na Seymiku.*
- 2. Kto nie ma skończonych lat dwudziestu trzech.*
- 3. Kto ani razu nie był na Funkcyi publiczney, albo jeszcze nie był Kommissarzem Porządkowym Woiewódzkim, lub Powiatowym przez zupełne lat dwa.*
- 4. Kto nie jest uwolniony z Scartabellatu.*

5. Na kim w Sprawie Cywilney
zarzucona iest Kondemnata.

VIII.

*Co do sposobu podawania się na
Kandydatow do Elekcyi.*

*Chcący byż obrany do Funkcyi lub
Urzędu, będzie miał wolność albo w
Kancellaryi oświadczyć przed Seymi-
kiem chęć swoją, albo przez pismo na
Seymikach przed Zagaiającym. Co
iednak nie ma wiązać żądania Seymi-
kujących, w wyborze nawet nie poda-
jących się za Kandydatow.*

IX.

*Co do porządku początkowego
Seymików.*

1. Dniem pierwey przed czasem Sey-
mikom z Prawa oznaczonym, Kom-
mendy Woyfka Rzepltey ustąpić po-
winny z miasta Seymikom przeznaczo-
nego, i nie pierwey do niego powró-
cić, aż po skończonych Seymikach; co
się nie ma ściągać do Miasta Rezyden-
cyi Królewskiej, do Fortec Rzepltey,
iako też i Prezydyow Trybunałskich.

2. W czasie i miejscu przez Prawo
teraźniejszy dla Seymików oznaczo-
nym, Senatorowie, Urzędnicy Naro-
dowi i miejscowi, Kommissarze Wo-
iewódzcy lub Powiatowi, Ex Posło-
wie i Ex-Deputaci, nakoniec Obywa-
tele Rangi Wojskowej wyższego Szta-
bu aż do Majora *inclusive*, zasiadą w
koło stołu postawionego na środku
miejscu Seymикового, i tym sposo-
bem zrobią *koło Porządkowe*.

3. Senator miejscowy pierwszy w
Porządku lub w niebytności Senatorsa,
Urzędnik pierwszy w porządku Sey-
mik zagaiać, i prezydować będzie.
A w niebytności Urzędnika, Kommis-
sarz Woiewódzki, lub Powiatowy tak-
że pierwszy z porządku, a gdyby i
tego nie było, tedy ten przytomny,
który Funkcyą publiczną odbył, naj-
przód Ex-Posel, zachowując między
Ex-Posłami w tym porządek, kto
pierwszy był na funkcyi, i w jakim
porządku umieszczony był w *Laudum*,
w nieprzytomności zaś Ex-Posła pier-
wszy Ex-Deputat; między Ex Depu-
tatami ten sam porządek pierwszeń-
stwa zachowany byź ma, iaki jest dla
Ex Posłów przepisany. Naostatek,
ile kroćby żadnego z tych nie było,

Obywatel najstarszy w wieku, Seymik zagaiać i prezydować będzie.

4. Gdyby który z tych obecnie przytomny w mieyscu Seymikowania, Seymiku zagaiać nie chciał w mieyscu i w czasie z Prawa naznaczonym, albo gdyby sam był Kandydatem do Funkcyi, lub Urzędu w zamiarze Elekcyi będącego, wtedy pierwszy po nim w porządku według Prawa, Seymik zagaiać i prezydować będzie.

5. Po zagaieniu wezwie iednego z Obywatelów do przeczytania donośnym głosem Prawa tego o Seymikach.

6. Kommissya Woiewódzka lub Powiatowa, odda do rąk Prezydującego Księgę Ziemiańską, spisana, podług przepisow osobnego na to Prawa.

7. Kancellarye oddadzą Prezydującemu Regestr Kandydatow do przypadającej Elekcyi, ieżeli się którzy z Obywatelow w Kancellaryi zapisali. W tymże czasie Obywatele, którzy będą chcieli bydź umieszczonemi w liczbie Kandydatow, a w Kancellaryi nie zapisali się, oświadczą żądanie swoje na pismie, które Prezydującemu oddadzą.

8. Po czym Prezydnujący ogłosi Regeſtr wſzyſtkich Kandydatow.

X.

Co do Rugów Oſób koła porządkowego i Kandydatow.

1. Po odbyciu tego pierwszego Seymikowania Obrządku, jeżeli kto z Seymikujących ma obiekcyę do uczynienia przeciw Prezydnującemu, Oſobom Koło Porządkowe składającym, lub Kandydatom, ma je podać na piśmie Prezydnującemu.

2. Gdyby sam Prezydnujący był pod obiekcyą, wtedy aż do czasu ułatwienia oney, uſtąpić powinien mieysce Prezydencyi pierwszemu w porządku, przeciwko któremu obiekcyi niema.

3. Jeżeli Obiekcyę iakie nie ułatwione zostaną Prezydnujący weſpół z Oſobami w kole porządkowym zasiadającymi (wyjąwszy Kandydatow, i tych co ſą pod Obiekcyą) rozwiązywać będą, podług Praw w Rozdziale tym o Seymickach zawartych, ważność kaźdey z oſobna Obiekcyi *unanimitate, vel pluralitate Votorum* przez ſekretne kreſki.

XI.

Co do Elekcyi Marszałka Seymikowego i Asseſorow w Koronie, oraz Asseſorow w Litwie.

1. Po odbytych Rugach takowych, co do Osób Koła Porządkowego, i Kandydatow, Prezydujący w Koronie przyſtąpi nieodwłocznie do Elekcyi Marszałka Seymikowego i ſześciu Asseſorow.

2. W W. X. Litewskim Prezydujący pierwszy w porządku, podług powyższych Prawa przepisow, będzie oraz Marszałkiem Seymikowym; Urzędu zaś iego obowiązki też ſame będą, które Prawem teraznieyſzym ſą przepisane dla Marszałka Seymikowego w Koronie.

3. Marszałek Seymikowy w Litwie, po odbytych Rugach Osób Koła Porządkowego i Kandydatow, przyſtąpi nieodwłocznie do Elekcyi ſześciu Asseſorow.

4. Marszałek Seymikowy i Asseſorowie w Koronie, tudzież Asseſorowie w Litwie wybierani będą z Osób w Kole Porządkowym zaſiadających, wyjąwszy Senatorow i Kandydatow.

5. Spółb Elekcyi Marſzałka Seymikowego i Aſſefforow w Koronie ieſt naſtępujący: Na Stole Koła Porządkowego poſtawione będzie naczynie otwór z góry mające, i ſuknem okryte, w to naczynie włoży Prezydujący tyle gałek, ile będzie w Kole Porządkowym Oſób takich, których Prawo wybierać pozwala na Marſzałka Seymikowego i Aſſefforow. Między temi gałkami, które wſzyſtkie iedney wielkości i kſtałtu bydz powinny, ſiedm będzie gałek odmiennego koloru. Prezydujący czytać będzie koleyno Imiona Oſób Koła Porządkowego, według Prawa ſpiſane, a w tymże czasie Dziecię ciągnąć będzie gałki z wyż rzezonego naczynia. Na każde przeczytane Imie wyciągniona gałka biała będzie *nullitatis*; gałka zaś odmiennego koloru pierwſza, Marſzałka Seymikowego oznaczy, inne zaś ſześć, ſześciu Aſſefforow, tym porządkiem zaſiadających, iakim gałki wyciągnione będą.

6 Ten ſam ſpoſob ſłużyć ma i W. X. Litewſkiemu, co do Elekcyi ſześciu Aſſefforow, z tą tylko różnicą; iż Prezydujący liczony nie będzie między Oſobami z Koła Porządkowego do wy-

boru na Affessorow Prawo mającemi. Gałek zaś odmiennego koloru ma być sześć tylko, z których pierwsza wyznaczona. Pierwszego Affessorą, inne zaś pięć, pięciu z kolei idących Affessorow oznaczają.

7. Wybrani Marszałek Seymikowy i Affessorowie w Koronie, tudzież Affessorowie w Litwie, wykonają Przyśięgę przed Prezydującym na Rotę niżej przepisaną. Marszałek zaś Seymikowy w Litwie wykona Przyśięgę na tęż Rotę przed Pierwszym w porządku po sobie.

8. Tak wybrani i przyśięgli, Marszałek Seymikowy z Affessorami w Koronie, tudzież Affessorowie w Litwie odbywać mają powinności urzędowania swego na wszystkich Seymikach, które w jednym terminie podług Prawa przypadłe, kolejno jeden po drugim następować będą.

9. Gdyby Marszałek Seymikowy w Koronie, dla słabości zdrowia, lub innej jakiej przyczyny, nie mógł, albo nie chciał odbywać powinności Prawem sobie przypisanych; wtedy pierwszy w Porządku Affessor miejsce jego zastąpi.

XII.

*Co do sposobu, oraz porządku Elekcyi,
i Wotow sekretnych.*

1. Przed przyśtąpieniem do Elekcyi Marzalek Seymikowy czytać każe w porządku deliberacyi Uniwersał z Propozycyami, tudzież przyłączone do nich Projekta od Krola i Straży przyślane na Seymik Pofelski.

2. Seymikuący wszyfcy na Parafie podzieleni, wyiawfzy Osoby w Kole Porządkowym umieszczone, otaczać będą Koło Porządkowe, czego dozierać mają nayniżfi z porządku Urzędnicy mieyfcowi.

3. Ktoby z Kandydatow odstępował fwey prentenfyi; oświadczyć to ma na piśmie, ktore Marzalkowi Seymikowemu odda: Lecz po rozpoczętey Elekcyi przez wotowanie, iuż nie wolno będzie żadnemu z Kandydatow odstępować fwey pretenfyi.

4. Marzalek Seymikowy przeczyta głośno Regestr Kandydatow do przypadaiącey Elekcyi, z wyrażeniem tych, ktorzy, albo z mocy Prawa na Rugach Koła Porządkowego od Kandydacyi są odda.

oddaleni, albo sami dobro wolnie preten-
syi swoiey w podanym piśmie zrzekli się.

5. Tak przeczytawszy Regeſtr pozo-
ſtających Kandydatow, głoſno zapyty-
wać będzie po trzykroć o zgodę na każ-
dego z oſobna Kandydata: Na ktorego
iednomyſlna naſtąpi zgoda, tegoż z Af-
feſſorami zakonnotuie. Gdyby zaś nie-
było iednomyſlney zgody na ktorego z
Kandydatow; w ten czas na żądanie,
choćby iednego tylko z Seymikujących
oſwiadczone na Piśmie, i do Rąk Mar-
ſzałka Seymikowego oddane, przyſtą-
pić powinien do Elekcyi *per vota ſecreta*
na wſzytkich Kandydatow.

XIII.

*Spoſob i porządek Elekcyi per vota ſe-
creta będzie naſtępujący:*

1. Przy Stole Koła Porządkowego tuż
przy mieyſcu, ktore Marſzałek Seymi-
kowy zaſiada, ſtać będzie naczynie
Elekcyjne.

2. Naczynie to podzielone bydź ma
przegrodą wewnętrzną na dwie połowy,
z ktorych iedna czarno pomalowana bę-
dzie z napifem: *Negative*. Druga bia-
D

to z napisem: *Affirmative*. Z przedniej strony naczynia tego u dołu ma być dwie zamczyſtych drzewiczek, iedne do czarney, drugie do białey połowy. Z teyże strony u góry będzie otwor, w który włożona ręka, rzucić może gałkę do czarney, lub białey połowy. Naczynie to wewnątrz ma być suknem wybite.

3 Gałki do wotowania będą wſzystkie iedney wielkości, kſztałtu i koloru, liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Seymikujących w Powiecie.

4. Naczynie Elekcyjne publicznie otwarte, i prożne okazane zamknięte zoſtanie. Klucz od iednych drzewiczek będzie przy Marſzałku Seymikowym, od drugich, przy oſtatnim z porządku Aſſeſſorze.

5. Kandydaci podawani będą do Elekcyi naſtępującym ſpoſobem; Imiona wſzystkich Kandydatow na oſobnych i rownych Kartach zapisane, wrzucone będą do Naczynia suknem okrytego. Z tego Naczynia Dziecie wyciągnie iedną kartkę: Poczym Marſzałek Seymikowy przeczyta głoſno Imie Kandydata na wyciągnięney Kartce zapisanego, i ſam pierwſzy da *Votum* ſwoie na

przeczytanego Kandydata, a potem kolejno używać będzie do wotowania iednego po drugim, nayprzód z Afseforow, następnie z całego Koła Porządkowego, i każdemu przystępującemu do wotowania da iedną gałkę w mieyscu, gdzie stoi naczynie Elekcyine.

6. Gdy tak wotowanie Osob Koła Porządkowego zakończone zostanie: Jeden z Afseforow weźmie Księgę Ziemiańską przez Kommissyą Woiewodzką lub Powiatową podaną, i z niey czytając w porządku Parafii Imiona Seymikujących, każdego z kolei bez opuszczenia iednego po drugim do wotowania używać będzie. Drugi Afsefor każdemu do wotowania przystępującemu dawać ma iedną gałkę w mieyscu, gdzie stoi naczynie Elekcyine. Inni zaś Afseforowie, każdy na osobnym papierze, zapisywać będą Imiona wszystkich wotujących, zachowując ten porządek, iakim wezwani wotowali.

7. Gdyby w czasie, kiedy Afsefor z Książki Ziemiańskiej po Imieniu używać będzie do wotowania, który z Seymikujących w porządku wezwany do wotowania nie stawał, wtedy po minionej kolei swoiey, później wotować już prawa mieć nie będzie.

8. W ciągu wotowania; obiekcyne czynione bydź mają, ieżeli iakie będą przeciwko zabierającemu się do wotowania, które Marszałek Seymikowy, wraz z Afseksorami, nieodwłocznie rozwiązywać będzie, według wyższego Prawa, co do niemających głosu na Seymikach.

9 Zarzut niepossefsonalności lub niedostateczney według Prawa Possef. syi, będzie rozwiązany dowodem Księgi Ziemiańskiej, tak co do samey Possef. syi, iako też, co do gatunku i wielkości oney.

10. Gdy tak wszyscy z Seymikujących według Prawa, wota swoje na przeczytanego pierwszego Kandydata dadzą; Marszałek Seymikowy z Afseksorami przeliczą osobno galezi *affirmative*, i osobno *negative*: A potym przy imieniu ogłoszonego do Elekcyi Kandydata zapiszą, każdy na osobnym u siebie papierze, liczbę iednych i drugich galek.

11. Po skończonym wotowaniu na pierwszego Kandydata, Dziecię sposobem wyżey opisanym wyciągnie drugą kartkę z imieniem drugiego Kandydata, a to z naczynia, w którym

Imiona wszystkich Kandydatow są złożone. Po czym Marszałek Seymikowy z Afsektorami wotowanie i rachunek liczby wotow, iak wyżej, odprawi. Tym sposobem i porządkiem Elekcyja każdego Kandydata z osobna iednego po drugim odbywać się będzie.

12. Wotowanie na iednego Kandydata rozpoczęte ciągle odbywać się ma, i nie powinno być przerywane solwowaniem Sessyi.

13. Po skończonym zupełnym wotowaniu, na wszystkich Kandydatow, Marszałek Seymikowy z Afsektorami ułożą Regestr wotow, na każdego Kandydata przypadłych. Nayprzód, położy tego, który ma naywięcey wotow: po nim tego, którego liczba wotow iest naybliższa liczby wotow pierwszego, i tak wszystkich koleyno. Regestr takowy z Afsektorami podpisze, głośno przeczyta, i obrane większością Osoby, na mieysce Elekcyjne ogłosi, a nayprzód naywięcey wotow mającego na pierwsze mieysce Elekcyjne; po nim naywięcey mającego wotow. na drugie, i tak daley, aż do liczby mieysc w zamiarze Elekcyi będących.

14. Gdyby na pierwsze, drugie, lub następne miejsce zachodziła *paritas* między wotami Kandydatów; rozwiązanie *paritatis* na każde z osobna miejsce następować powinno, tym sposobem.

15. Marszałek Seymików zapisze na równych kartkach Imiona Kandydatów *in paritate* wotów zostających, i wrzuci je w naczynie otwór z góry mające, suknem przykryte. Z tego naczynia Dziecię wyciągać będzie kartki pojedynczo. Imie pierwsze wyciągnięte, jest na pierwsze miejsce Elekcyjne, drugie na drugie miejsce, i tak dalej, póki wypełnioną nie będzie liczba miejsc, w zamiarze Elekcji będących. Imiona wyciągane takim porządkiem, zapisywane będą przez Marszałka i Assefforów, iakim porządkiem wyciągnięte zostały. Jeżeli na pierwsze miejsce *paritas* między wotami Kandydatów nie zachodzi, wtedy Marszałek najwyżcey wotów mającego Kandydata na pierwsze miejsce Elekcyjne ogłosi, a do rozwiązania *paritatis* na drugie miejsce Elekcyjne przytąpi, jeżeli się *paritas* w następney liczbie wotów między Kandydatami znajduje. Ta reguła zachowana

bydź ma na wszystkie z kolei miejsca w zamiarze Elekcyi będące.

16. Po takim *paritatis* rozwiązaniu, Marszałek Seymikowy z Asseſſorami ułoży Regeſtr obranych Osób; tenże Regeſtr z Asseſſorami podpisze i ogłosi.

17. Każdemu z Kandydatow wolno bydź bliższym świadkiem całego tego obrządku Elekcyi.

18. Zadnemu z Kandydatow nie będzie wolno uſtępować komu innemu przypadłych na siebie Obywatelskich wotow.

19. Ten sposób i porządek Elekcyi służyć będzie na Seymikach do wszystkich funkcyi i Urzędow Elekcyinych.

20. Dowodem obranych osób na funkcyę lub Urzędy, będzie *Laudum*, które Marszałek Seymikowy wraz z Asseſſorami podpisać winien, i do Akt Kancellaryi oddać; Akt Elekcyi Poſłow i ich Instrukcyę w jednym *Laudum* zawarte będą. Osoby obrane mają bydź umieszczone w *Laudum*, podług Starzeństwa Urzędow.

21. Regeſtr tych Oſób Seymikuia-
cych, które przy wotowaniu Aſſeſſo-
rowie zapisywali, Marſzałek z Aſſeſ-
forami podpíše, i do Akt Kancela-
ryi odda.

22. Obrani Deputaci, Urzędnicy,
oraz Kommiſſarze Woiewódzcy lub
Powiatowi, wykonaią nieodwłocznie
w mieyſcu Elekcyi przyſięgę, na Roty
Prawem ſobie przepisane.

XIV.

Co do Inſtrukcyi.

1. W czasie odbywanych Elekcyi
Prezyduiaący, który zagaiał Seymik z
Urzędnikami, którzy Aſſeſſorami nie
ſia oraz z temi, którzy publiczne fun-
kcyę odbyli, Inſtrukcyę dla Poſtów
projective przygotuia.

2. Tak zebrane Ołoby roztrząſać bę-
dą Propozycyę, od Króla i Straży na
Seymik przyſłane, tudzież Proiekta w
względzie Prawodawczym, oraz *deſide-
ria, reſpectiue* Woiewództwa, Ziemi lub
Powiatu podane od Kommiſſyi Woie-
wódzkiey, lub Powiatowey i Obywa-
telów.

3. Projekta od Kommissyi Woiewódzkiej lub Powiatowey i Obywatelow podawane bydź mają zaraz po obraniu Marszałka Seymikowego, i Assessorow w Koronie, a po obraniu Assessorow w Litwie, i przez podających podpisane. Na dniu następującym, Projektów do Instrukcyi podawać już nie wolno.

4. Po skończoney Elekcyi Posłow, Projekt Instrukcyi, na Seymiku przeczytany będzie. Gdyby na którą część Instrukcyi, jednomyślna nie zachodziła zgoda, Marszałek Seymikowy z Assessorami poda Propozycyą, ogół iedney materyi obeymującą.

5. Dla odbierania wotow na Propozycyą, Marszałek Seymikowy podzieli Obywatelow na dwie strony, *inter affirmativam & negativam*, każda z osobna stronę przeliczy, za pomocą Assessorow, i *pluralitatem* ogłosi. Sekretne wotami Instrukcyja decydowana nie będzie.

6. Na Propozycye od Króla i Straży Instrukcyja dla Posłow temi słowy zapisana bydź ma: *na Punkt N. Posłowie affirmative*, lub jeżeli Projekt przyjęty nie będzie, *negative* zdanie swoje na

Seymie dać maia. A jeżeli będzie uznany za potrzebny dodatek iaki, do którego punktu, ten w Instrukcyi umieszczony byż ma przy tymże Punkcie.

XV.

Co do Seymików Gospodarskich.

1. Na Seymiku Gospodarskim Obywatele Seymikuiący, radzić maia o potrzebach Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu swego, a w uradzonym celu zlecać będą Kommissyi Woiewódzkiej, lub Powiatowey przygotowanie Proiektów do Instrukcyi.

2. Na tymże Seymiku Kommissya Woiewódzka, lub Powiatowa poda obrachunek z powierzonych zawiadowaniu swojemu funduszow szczególnych na potrzeby Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu iedynie przeznaczonych.

XVI.

Co do Seymików Relacyinych.

1. Na Seymiku Relacyinym, Posłowie uczynia Relacyą o całym dziele Seymu, nayprzód, co do Prawodaw-

ctwa, potym co do dezyderyow Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu w Instrukcyi umieszczonych.

2. Na tymże Seymiku po skończoney Relacyi Posłowie na Sejm gotowy potwierdzeni, lub nowi obrani bydź mają do czasu Seymu Ordynaryinego.

3. Posłowie nowo obierani będą. 1. Na mieysce Pośła, zmarłego. 2. Na mieysce Pośła, który Senatorem, lub Ministrem został. 3. Na mieysce Pośła, który sam od dalszego sprawowania tey Funkcyi wymawiać się będzie. 4. Jeżeli który Poseł na Rugach Seymowych od Funkcyi Poselskiej jest oddalony. 5. Jeżeli który z Seymikujących żądać będzie nowey na Funkcyą Poselską Elekcyi, i takowe żądanie na piśmie z wyrażeniem mieysca Poselskiego, na które nowey Elekcyi żąda, oraz z podpisem dlażnastu Osób Seymikujących Marszałkowi Seymikowemu poda.

4. Posłowie, którzy sami dłużej w Funkcyi Poselskiej zostawać nie zechcą, mają to oświadczyć na piśmie, które Marszałkowi Seymikowemu oddadzą.

5. Jeżeli z okoliczności przypadkow wyrażonych w Punkcie trzecim Arty-

kułu tego, żadne mieysce Poselskie nie wakuie, a nikt z Seymikuiaących żądania nowey Elekcyi, podług Prawa nie oświadczy; wtedy Marszałek Seymików, z Asseſorami zapisać powinni w *Laudum* potwierdzenie Poſtów do Seymu gotowego.

6 Gdyby które mieysce Poselskie wakuowało przez śmierć Poſta, przez poſtąpienie na Urząd Senatora, lub Miſtra, przez oddalenie Poſta na Rugach Seymowych, lub nakoniec przez oświadczone na piſmie zrzeczenie ſię tey Funkcyi, wtedy Marszałek Seymików tak wakuujące mieysce Poselskie ogłoſi i do Elekcyi na toż mieysce przyſtąpi.

7. Gdyby zaś który z Seymikuiaących żądał nowey Elekcyi, na iedne, lub wſzyſkie mieysca Poselskie, i to na piſmie z podpisem dwunaſtu Oſób Seymikuiaących podług powyżſzego Prawa oświadczył; Wtedy Marszałek Seymików przeczyta Imie Poſta, na mieysce którego ieſt żądana nowa Elekcyja. i poda Propozycyą w ſłowach: *Czy Poſel N. ma zoſtać potwierdzonym na mieyscu ſwoim? czyli nowa ma być Elekcyja Poſta na toż mieysce?* Podzieli Seymikuiaących na dwie Strony; *inter*

affirmativam & negativam, i za pomocą Asseſſorow obie Strony przeliczywszy, *pluralitatem* ogłosi. Jeżeli wola większości będzie za potwierdzeniem Poſła, wtedy potwierdzenie onego, z Asseſſorami zapisze; jeżeli przeciwnie większość udecyduje, nową Elekcyą na miejsce przeczytanego Poſła, wtedy Marzałek miejsce to za wakujące ogłosi, i do Elekcyi Poſła na toż miejsce przyſtąpi.

8. Tym ſposobem każdego Poſła z osobna do Seymu gotowego potwierdzenie, lub nowa Elekcyja na miejsce Poſelskie, decydowana będzie.

9. Sposób podawania ſię za Kandydata, oraz ſposób, i porządek Elekcyi *per Vota ſecreta*, ma być ten ſam zachowany na Seymikach Relacyjnych, jaki ieſt Prawem teraźniejszy przepiſany do wszystkich Funkcyi i Urzędow Elekcyjnych.

XVII.

Co do nieważności Seymikow w całym dziele i w części.

1. Nieważnemi Seymiki z całym ſwoim dziełem, i skutkiem będą. 1. Sey-

mik, który odprawiać się będzie, nie w Mi-ście, i nie w mieyscu Konstytyucyjnym, albo nie w mieyscu oznaczonym według Prawa rozdziału tego, pod Artykułem pierwszym. 2. Sejmik na którym prezydować będzie kto inny, a nie ten, komu z mocy Prawa teraźniejszego prezydować na Seymiku należy. 3. Na którym obranie Marszałka Seymikowego i Asseflorow nie według Prawa nastąpi. 4. Na którym nie będzie dopuszczona Elekcya *per Vota secreta*, mimo oświadczonego, i podanego żądania na piśmie Marszałkowi Seymikowemu.

2. Dzieło Seymiku w części tylko nieważne będzie, ilekroć Obywatel, niemający Prawa podawać się do Funkcyi iakiey, lub Urzędu, wszelako na tę Funkcyą, lub Urząd obrany będzie.

XVIII.

Co do Kar w przestępstwach przeciwko Seymikom.

1. Przestępstwa te, które Sejmik nieważnym robią z całym Jego dziełem i skutkiem, co się tycze Funkcyi Posel-

kiey należec maia do Rugow Seymowych; ieżli sie zaś tyczą innych Funkcyi Urzędow Elekcyinych, wtedy należec będą do Trybunału, do którego zarzucaiać nieważność Seymiku, powinien pozwać winnych, a Trybunał takową sprawę rozładzić ma przed wszystkiemi innemi Sprawami, w Koronie z Regestru *Directi Mandati*, w Litwie z Regestru *Officii*.

2. Za wszystkie takowe przestępstwa niszczące Seymik, z całym iego dziełem, i skutkiem, następne przepisujemy kary: Na Przywodzców pół roku więzy *in fundo*, i odlądzenie *ab omni Activitate* na zawsze. Na współników zaś więza górna, lub *suspensa ab omni Activitate*, co do czasu *secundum qualitatem dilecti*.

3. Gdyby Prezyduiący Marszałek lub Assessorowie, przestąpili w którymkolwiek Punkcie Prawem sobie przepisane obowiązki, każdy z nich karany bydź ma w Trybunale, dwunastą tygodniami więzy górney, i *dwoma tysiącami Złotych* na rzecz Delatora. Na co w Koronie Regestr *directi Mandati*, w Litwie *Officii* przed wszystkiemi Sprawami wyznaczamy.

4. Oddzielnie w Sądach Ziemskich tego Powiatu, Ziemi, czyli Woiewództwa, gdzie się uczynek popełnił, z Regestru Taktowego, *salva Appellatione* do Trybunału, każdy sądzonym będzie. 1. Ktoby Milicyą, lub Kupą zbroyną gwałt Seymikowi uczynił, karany będzie półrokiem więzy *in fundo* i odsądzeniem *ab omni Activitate* na zawsze. 2. Ktoby sprowadził Milicyą, lub kupę zbroyną do gwałtu w porę Seymikow, karany będzie więzą górną pół roku, i zapłaceniem *sześć tysięcy Złotych* na rzecz Delatora. 3. Ktoby w miejscu i czasie Semikowania dobył Szabli zaczepnie, choć bez żadnego ranienia, karany będzie dwunastą tygodniami więzy górney i *dwoma tysiącami Złotych* na rzecz Delatora. A gdyby kto był raniony, tedy tak raniący, ieżeli nie w obronie, jako i pierwszy Szabli dobywający Kryminałnie karani bydź mają. 4. Ktobykolwiek do miejsca Seymikow Konstytucyinego, na czas Seymikow, sprowadzał Obywatelów własnego, czyli obcego Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu, głosu na tychże Seymikach nie-mających, a spokoyność i porządek Seymikowania, bądź groźbą, bądź czynem mieszkających, Przywódczy i Współ-

Wspólnicy puł rokiem wieży górney i sześcią tysiącami Złotych na rzecz Delatora, każdy z osobna karani bydź mają. 5. Ktobykolwiek niemający głosu na Seymiku, według Prawa, albo niemogący bydź Kandydatem do Funkcyi i Urzędow wdzierał się gwałtownie do wotowania, lub Kandydacyi, karany będzie sześcią Niedzielami wieży górney. 6. Ktoby z bronią ogniłą przyszedł do mieysca Seymikowego na czas Seymikow, karany będzie dwunastą Niedzielami wieży *in fundo*. 7. Tak Vota zakupiący, iako i przekupiony karani bydź mają odsądzeniem *ab omni Activitate* na zawsze.

5. Delator chcący pozywać winnego o przestępstwo iakie przeciwko Seymikom popełnione, powinien bydź osiadły w tym Powiecie, w którym to przestępstwo popełnione będzie, powinien mieć *pignus sufficiens* wyrównywaiące przepisaney karze na przestępstwo, które zadaie. Złożyć powinien u Sądu Manifest przez dwunastu przytomnych Seymikuiących podpisany. Nie dowodzący podlega równey karze, iaka iest przepisana na zadane przestępstwo, a nadto powróci Stronie wszystkie kofzta prawne.

XIX.

Nie będzie wolno na żadnym Seymiku nakładać na Obywatelów opłat żadnych iakieykolwiek bądź natury i gatunku, co nie może przeszkadzać dobrowolnym składkom.

XX.

Porządek Seymików i wszelkie onych obrządki, iak są w terażnieyszym Rozdziale przepisane, iedynym prawidłem Seymikowania będą, do którego szczególnych, a nie opisaných Prawem obrządków przydawać pod żadnym pre-textem nie wolno. Wszystkie zaś Prawa o Seymikach poprzednie, a Prawem terażnieyszym nie objęte, znosimy, i za niebyłe deklarujemy.

XXI.

Rota Przyśięgi Marszałka Seymиковego i Afsejsorow.

„ Ja NN. przyśięgam Panu BOGU
 „ Wszechmogącemu w Tróycy Świę-
 „ tey Jedynemu na to, iż Urząd Mar-
 „ szalka Seymиковego (jeżeli Marsza-
 „ łek przyśięga) Afseflora (jeżeli

„ Aſſeſſor przyſięga) podług Prawa
 „ ſprawować będę; w rozwiązaniu
 „ obiekcyi ſprawiedliwość zachowam,
 „ i wszelkie obowiązki Urzędu tego
 „ Prawem przepisane, tak, iak gdyby
 „ wszystkie co do ſłowa wypisane, i
 „ przezemnie w tey przyſiędze wy-
 „ mienione były, poſłusznie, wiernie
 „ i pilnie dokonam, nie uwodząc ſię
 „ ani przyiaźnią, ani niechęcią, ani
 „ datkiem, ani nadzieią, ani boiaźnią,
 „ tak mi BOZE dopomóż, i niewinna
 „ Męka Jego.

SEYM
ORD:

SEYMY
PRAWO UCHWALONE
DNIA 13 MAIA 1791.

I.

*O miejscu dla Seymow przeznaczo-
nym.*

I. **D**LA Seymow Ordynaryinych,
Warszawę w Koronie, a z kolei ka-
żdemu takiemuż Seymowi, trzeci raz
przypadającemu Grodno w Litwie, za
miejsce zwyczajne wyznaczamy.

2. W przypadku zniszczenia Miasta
Seymom przeznaczonego, lub w przy-
padku wojny, gdyby wynikała potrze-
ba w innym miejscu Seym oznaczyć;

My Krol zniósłszy się ze Strażą, inne Miasto na Zjazd Seymowy Uniwersałem Naszym na raz ieden oznaczemy.

3. W ciągu rozpoczętego Seymu; gdyby się trafić mogły wyżej wymienione przypadki, lub inne nawet za gwałtowne większością Zdań Seymujących uznane; tedy Sejm w miejscu takowym zalimitowany, na inne miejsce przeniesionym być może.

II.

O czasie do składania Seymow przeznaczonym.

1. Sejm Ordynaryiny co dwa lata zwoływany być powinien, zaczynać się zaś będzie dnia pierwszego Miesiąca Października, chociażby i w dzień Świąteczny.

2. Krol zniósłszy się z Strażą; Uniwersał do zwołania Seymików przed-Seymowych wyda, Propozycye od Tronu na Sejm przygotowane, wraz z gotowemi Projektami, przez Posły swe do każdego z osobna Seymiku rozeszle.

3. A gdyby Krol Uniwersałow i Posłow na Seymiki nie wysłał; tedy Woiwodztwa, Ziemie i Powiaty na terminie z Prawa przeznaczonym Seymiki przed - Seymowe odbywać, i na nich Posłow obrać będą powinni. A tak obrani Posłowie, tudzież Senatorowie, ziada się na czas i mieysce Seymowi Ordynaryinemu Prawem przeznaczone, i seymować będą z mocy Prawa samego, chocby Uniwersałow nie było.

III.

O czasie trwania Seymow, i onych różnicy.

1. Seym Ordynaryiny trwać będzie przez dni siedmdzieściat następnie po sobie idące, nie rachuiąc w to dni Niedzielnych, i innych uroczytych.

2. Gdy potrzeby publiczne wyciągać będą dłuższego czasu; Seym może bydź przedłużony do dni piętnastu.

3. Chociaż Seym Ordynaryiny na terminie zwyczajnym, lub z prorogacyi uchwalonym, skończony zostanie; zawsze iednak będzie gotowy do zwoła-

nia w przeciągu dwuletnim, to jest od dnia dokończonego Seymu Ordynaryjnego, aż do dnia ostatniego przed przypadnieniem Seymu Ordynaryjnego; wydanie zaś Uniwersałów na Seymiki Poselskie, następować ma sześciami tygodniami przed temiż Seymikami.

4. Takowy Seym zawsze gotowy, za Listami Króla, do wszystkich Posłów i Senatorów wydanemi, zwołanym być ma, który Seym gotowy, zaczynać się będzie w cztery tygodnie od daty tychże Listów; Listy zaś pomienione posyłane być mają do Kommissyów Porządkowych, *respectively* tych Woiewodztw, Ziem i Powiatów, do których Senatorów i Posłów wydane zostaną, a ci będą powinni Kommissyom tymże dawać rewersa na odbierane takowe Listy. Gdyby zaś w przypadkach potrzeby zwołania Seymu gotowego Prawem opisanych, Król wzbraiał się wydać Listów do wszystkich Senatorów i Posłów, a Marszałek Seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania Seymu gotowego; tedy tenże Marszałek Seymowy, do wszystkich Senatorów i Posłów wydać powinien Listy, zwołując onych na

Seym gotowy, i powody zwołania tego wyrażaia

5. Posłowie i Senatorowie w ciągu do trwałości Seymu gotowego, podług Prawa opisanym, na każde zwołanie przez Króla, lub Marszałka Seymowego, stawiać się będą obowiązani na miejscu w Liście okólnym wytknięte.

6. Przypadki do koniecznego zwołania Seymu gotowego, są następujące: 1. W gwałtowney potrzebie do Prawa Narodów ściągającej się, a szczególnie w przypadku wojny ościenney. 2. W przypadku wewnętrznego zamieszania, grożącego rewolucyą Kraiu, lub kollizyą między Magistraturami. 3. W widocznym powszechnego głodu niebezpieczeństwie. 4. W osierociłym stanie Ojczyzny przez śmierć Króla, lub niebezpieczney jego choroby. 5. W przypadku, gdyby w Straży Rezolucyi Królewskiej Minister żaden podpisać nie chciał, a Król gdyby tej Rezolucyi nie odstępował, i przy niej upierał się; Marszałek Seymowy upraszać będzie o zwołanie Seymu gotowego, a jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien, tudzież

w przypadku: gdyby która z najwyższych Kommissyi Rządowych odebrała jakie zlecenie od Straży, ośadziła większością głosów, też zlecenie bydz mogace szkodliwym: wtedy *provisorie* posłuszna będąc w wykonaniu Rezolucyi; Straż poda nieodwłocznie uwagi swoje Krolowi, i Straży. A gdyby Straż nie skłoniła się do tych uwag; może upraszać Krola o zwołanie Seymu gotowego, gdyby zaś Krol tego Seymu nie zwołał; może o to podać na piśmie, żądanie swoje Marszałkowi Seymowemu, który z przełożeniem treści i powodów, tak w tym przypaku, iako i w wyższym, pod zdaniem Sprawy w Seymie. natychmiast Seym zwołać powinien.

IV.

O Osobach Seym składających.

1. Seym składać się będzie z Krola, z Senatu, z *Ministerium*, i z Posłów obranych; Seym na dwie Izby dzielić się będzie: na Izbę Poselską, i na Izbę Senatorską, pod Prezydencyą Krola.

2. Senatorowie i Ministrowie, tylko w obiektach sprawowania się z Urzę-

dowania swego, i dopełnianych przez siebie obowiązków w Kommissyach, a Ministrowie wszyscy w Straży zasiadający, we wszystkich Materyach na Seymie *votum decisivum* nie będą mieli.

3. Liczbę Senatorow Swieckich, do połowy uchwalonych na niniejszym Seymie Posłow, w proporcji rowney każdej Prowincyi porównujemy: A nominowanie Senatorow Nam Krolowi Panującemu do naydłuższego życia, i wolny przez Nas Krola wybor za zgodą Stanow zachowujemy, następnym zaś Krolom nominowanie jednego z dwóch Kandydatow, do wakującego Krześła Swieckiego, po Woiewodztwach, Ziemiach i Powiatach, sekretne mi wotami wybierać się powinnych, zabezpieczamy.

4. Izba Poselska mieć będzie na czele swoim Marszałka Seymowego, a przed obraniem onego, Marszałka starey Łaski Seymowej.

5. Izb obydwóch komplet, uważając razem Senatorow i Posłow, składać się będzie naymniey z czwartey części, a zrywający komplet, w Sądach Seymowych odpowiadać ma.

*O obowiązku naydowania się na Seymie
Senatorow, Ministrow i Poślow.*

1. Senatorowie, Ministrowie i Poślowie na każdym Seymie Ordynaryinym. rownie i na każdym gotowym zwołanym, od początku. aż do końca Seymu, tak na Sessyach Seymowych, iako i Prowincyonalnych, naydować się powinni.

2. Gdyby Senator nie był dwa razy, raz po raz, na dwóch Seymach Ordynaryinych; Urząd tracić będzie, i tenże Urząd wakniącym zostanie. Jedna choroba, którą Senator na następnym Seymie zaprzyśiądz ma, uwalniać będzie Senatorsa od wymienioney kary odpadnienia od Urzędu. Także od rygoru tego Weteran Senator sześćdziesięcioletni wolny będzie.

VI.

O bezpieczeństwie Osob Seym Składowaiących.

1. Senatorowie, Ministrowie i Poślowie, podczas Seymu, nie będą uży-

wać dobrodziejstwa suspenfy, iako i Połowie za granicę wysłani, przez czas Poselstwa swego.

2. Tak w ciągu Ordynaryinego, iako też gotowego Seymu, Osobom Seymującym waruie się beśpieczeństwo ich Osob, każdy ktoryby w czasie takowym, lub sześciami Niedzielami, przed i po Seymie, gwałt iakikolwiek osobisty uczynił Osobie Seymującej; karany ma bydź o występok zelżonego Maieřtatu.

VII.

*O czynieniu zarzutow Senatorom,
Ministrom i Połom.*

1. W trzech dniach przed otwarciem Seymu, Połowie złożą *Lauda*, każdy swych Seymikow, z ktorych są wybranemi, u Marszałka zeszłego Seymu, lub gdyby się ten z przyczyny choroby nie znajdował albo umarł; u pierwszego Poła tey Prowincyi, w ktorey zostawała Seymu pierwszego Łaska: ktore to *Lauda* po obraniu Marszałka do Kancellaryi Seymowej oddane będą.

2. W tymże czasie czyniący zarzuty przeciwko Seymikom, tak iak są w Rozdziale o Seymikach opisane, u Marszałka starey Łaski, lub mieysce iego, iako wyżey, zastępującego, złożą obiekcy swoje na piśmie, i za rewerfami.

3. Zarzuty przeciwko Seymikom, czynione bydź powinny osobiście, choćby nawet przez iednego z Manifestujących się.

4. W przypadku iednak zarzutów, nie całe Dzieło Seymikowania niszczących, ale tylko Osobę, lub Osoby, pomimo Prawa obrane, oskarżających, jeżeli takowe zarzuty na Rugach Seymikowych rozwiązane zostały; wznowiane więcey bydź nie mogą.

5. Jeżeli zaś na Seymiku zarzucane nie były; na Rugi Seymowe, choćby przez Plenipotentów czynione, do Rezolucyi przyjmowane bydź mają.

6. Zarzuty *Criminis*, Kondemnaty przeciwko Senatorom, Ministrom, osobiście, lub przez Plenipotentą umocowanego do takowego Dzieła, składane będą u Marszałkow Narodowych.

VIII.

O otwarciu Seymu i o Rugach.

1. Dzień otwarcia Seymu poczynąć się będzie, od zwykłego w Farnym Kościele Nabożeństwa, po którym My Król odbierzemy w Senacie powitanie od Marszałka przeszłego Seymu, lub zastępującego miejsce jego, z oznajmieniem udania się do Połkow do Izby własnej, dla odprawienia Rugów, i obrania nowego Marszałka, a po danej od Nas Króla przez Kanclerza odpowiedzi, Połkowie udadzą się do Izby Poselskiej, gdzie Marszałek przeszłego Seymu, lub w niebytności jego, pierwszy z porządku Poseł z teyże Prowincyi, Łaskę podniesie, i Seym zagai.

2. Chociażby Marszałek Seymowy starey Łaski, nie był obrany Posłem na Seym następny Ordynaryiny; iednak w Seymie przypadłym obowiązki Prawem ninieyszym przepisane, aż do zdania Łaski nowo obranemu Marszałkowi, dopełnić powinien, po czym funkcyja jego już ustawać będzie.

3. Po zagaieniu Seymu i ustąpieniu Arbitrow z Izby, jeżeli zarzuty prze-

ciwko Seymikom oddane są do Łaski; Marszałek starey Łaski, w przytomności tych, którzy do każdego zarzutu należą (bez dopuszczenia żadnych Pofelskich głosów, pod iakimkolwiek bądź pozorem zabieranych) do Rugow przystąpi w następujący sposób:

4. Nayprzód wprowadzone bydź powinny zarzuty, jeżeli iakie są, całe Dzieło Seymikowania, podług Rozdziału o Seymikach, niszczące.

5. Powinien czyniący zarzut okazać, iż naydował się obecnym na Seymiku, który oskarża, iż jest dobrze osiadły: dla czego obowiązany jest złożyć Kwit, iako płaci Osiary dziesiętego grosza do Skarbu z Possessyi dziedzicznej, naymniey Złotych sto na Rok, lub stawić Zaręczyciela w summie Kapitałney, wartości Dóbr takowemu dochodowi odpowiadającej.

6. Winien daley czyniący zarzut, wymienić ieden naymniey przypadek całe Dzieło Seymikowania niszczący, iak jest w Prawie o Seymikach, tenże przypadek z wytknięciem Przywódców, popełnionego przeciw Seymikom przestępstwa, wesprzeć Manifestem uczy-

czynionym w ciągu Seymiku, lub nayedaley we trzy dni po odbytych Seymikach.

7. Winien zażkarżenie swoje w Manifestie zaniefione ftwierdzić Manifestem naymniey dwunaftą Ziemianow Poſsefſyą maiących, którzy na tychże Seymikach przytomnemi i czynnemi byli.

8. Ponieważ zaś zniſzczenie całego Seymiku zarzuca; przeto w przypadku oddalenia *ab Aſtivate* Poſtów rzeczowego Seymiku podpadać karom tym ſamym, iakie ſą na burzycielow Seymiku przepiſane, winien, gdyby zarzut nierzetelnym okazał ſię.

9. Izba Poſellka złożona tylko z Poſtów Zarzutom niepodległych, nayprzód głoſnemi wotami, a potym koniecznie ſekretnemi, Seymik oſkarżony, za ważny, lub nieważny uzna.

10. A gdyby zachodziła równość wotów ſekretnych, Marſzałek równość tę rozwiąże i za przywołaniem Arbitrow, ważność, lub nieważność Seymiku ogłoſi. Jeżeli uznana będzie na Rugach nieważność całego Seymiku, tak dla zarzucaiącego, iako dla odwo-

dzących się Sąd Trybunału oznacza się w Koronie z Regeſtru *directi mandati*, a w Litwie *Officii*: Na przestępców Sąd kary w Prawie o Seymikach, w Artykule XVIII. Punkcie drugim przepisane wskaże, a podobnie zarzucającego, a niedowodzącego, wedle tegoż Prawa o Seymikach. w tymże Artykule XVIII. a punkcie piątym ukarze.

11. Rugom Izby Poſelskiej, Poſtowie przytomni i nieprzytomni podlegają.

12. Rugi naywięcey trzy dni czasu zabrać powinny, mogą zaś bydź przedzey ſkończone, ale czwartego dnia Izba do obrania Marſzałka Seymowego koniecznie przyſtąpić powinna.

IX.

Co do obrania Marſzałka, i dałszych czynow Seymowych, aż do Izb złączenia.

1. Marſzałek przeſzłego Seymu, lub w niebytności iego pierwszy z porządku, i z teyże Prowincyi Poſeł, przyſtępując do obrania Marſzałka, w nieprzytomności Arbitrow rozdać każe wſzyſtkim Poſtom Regeſtr Osób Funkcya Po-

felską zaszczyconych , z Prowincyi , na którą kolej Łaski Seymowej przypada.

2. Na Regestrze Stęplem oznaczonym , każdy Poseł przywołany głosem Marszałka , imie żądanego od siebie do wyboru na Marszałkowską dostojność podkreśli , a podkreślony Regestr złoży w naczynie Elekcyjne.

3. Gdyby dwa imiona zamiast iednego podkreślone na Regestrze znalazły się , także ieżeliby kto sposobem podpisu imie swoje , lub cudze , albo też cyfrę , lub znak iakikolwiek położył ; iako nieważny , odrzuconym zostanie.

4. Na Marszałka , pierwsze z porządku Woiewództwo wotować zacznie , i potym kolejno Woiewództwa wotować będą , przez wszystkie trzy Prowincye.

5. Gdy Elekcyja zakończy się : Marszałek przeszłego Seymu , w przytomności pierwszego Posła z każdej Prowincyi wezwanego , wszystkie Regestra przeliczy , wota każdemu służące na osobney karcie spisze , i Posła naywięcey wotow zyskuiącego , Marszałkiem ogłosi.

6. W przypadku *paritatis votorum* Elekcyja na Osoby tylko *in paritate* zostające, przez los rozwiązana będzie.

7. W naczynie do tego sporządzone, włoży Marzałek równe gałki, i iednego koloru, w liczbie, ile Osób *in paritate votorum* zostaje między któremi iedna gałka odmiennego koloru bydz powinna, a dla którey Osoby przy czytaniu iey Imienia, dobyta będzie gałka odmiennego koloru, przez dziecie do tego użyte; ten natychmiast za Marzałka ogłoszonyin zostanie.

8. Po przywołaniu do Izby Poselskiej Arbitrow. Marzałek nowo obrany, w przytomności wszystkich odbierać będzie Łaskę, od przeszłego Marzałka, lub zastępującego iego miejsce; przed którym wykona przyśięgę Rotą następującą: " Ja NN. przyśięgam „ Panu BOGU Wszechmogącemu, w „ Tróycy Świętey iedynemu, na to: „ iż powierzony mnie Urząd Marzałka Seymowego, podług Prawa dopełnię; od nikogo dependować nie „ będę, tylko od całej Rzeczypospolitey na Seym zebraney; porządek „ Seymowania, podług Ustaw Rzeczy-

„ pospolitey, a mianowicie w Artyku-
 „ łach obowiązkow moich, w Roździa-
 „ le o Seymie, tak iak gdyby wszy-
 „ Ńkie, co do słowa wypisane, i prze-
 „ zemnie w tey przyśiędze wymówio-
 „ ne były, posłusznie i wiernie doko-
 „ nam: obowiązki w Prawie o Straży
 „ przepisane, wiernie dopełnię, nieu-
 „ wodząc się, ani przyiaźnią, ani nie-
 „ chęcią, ani datkiem, ani obietnicą,
 „ ani nadzieią, ani boiaźnią. Tak mi
 „ Panie Boże dopomóż i niewinna Syna
 „ Jego Męka. „ Po czym Marzalek,
 za obranie twoie podziękowanie Izbie
 oświadczywszy, podług własnego wy-
 brania Sekretarza Seymowego, z tey
 Prowincyi Obywatela, z którey sam
 obrany, wyznaczy ośiadłego Szlachci-
 ca, który natychmiast Przyśięgę wy-
 kona: Kotą dla siebie przepisaną. “ Ja
 „ NN przyśięgam Panu Bogu Wszech-
 „ mogącemu, w Trócy Świętey ie-
 „ dynemu, na to: iż powierzony mi
 „ Urząd Sekretarza Seymowego, po-
 „ dług Prawa dopełnię; sekretu w
 „ Stanach mi powierzonego, wiernie
 „ dochowam; podane sobie od Łaski
 „ Proiekta do czytania, nie nieprzyda-
 „ iąc, ani umnieyszaiąc, czytać będę;
 „ a podpisane przez Marzałka Seymo-

„wego i Deputatów Seymowych, do
 „przepisania sobie dane, wcześniej do
 „druku podam i dopilnuję, nie przyda-
 „jąc nic, ani uymuiąc. Tak mi Panie
 „Boże dopomóż i niewinna Syna Jego
 „Męka. „

10. Obrany Marszałek na teyże sa-
 mey Seffyi, po wykonanych Przysię-
 gach, mianować ma z kaźdey Prowin-
 cyi po czterech Pośłow, którzyby Nam
 Królowi i Senatowi o iego wybraniu
 donieśli, i o chęci złączenia się Izby
 Poselskiej z Senatem oznaymili, o czym
 pierwszy w porządku, z tey samey
 Prowincyi, w którey iest Łaska, z
 pomiędzy Delegowanych do Senatu,
 Nam Królowi doniesie.

11. Odebrawszy od Tronu, przez
 iednego z Kanclerzow odpowiedź,
 ciż Delegowani do swojej Izby po-
 wrócić mają.

12. Zatym My Król trzech Senato-
 row po iednemu z kaźdey Prowincyi
 do Izby Poselskiej wyszlemy, wzywa-
 iąc Pośłow do Senatu, po czym natych-
 miast Izba Poselska z Senatorską złączyć
 się ma.

Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Seymie Ordynaryinyim zwyczajnie potrzebnych.

1. Po wybraniu Marszałka Seymowego złożone będą nazajutrz Seſsye Prowincjonalne kaſzdey zoſobna Prowincyi, na których wybrani zoſtana Deputowani. 1. Do Deputacyi Seymowej. 2 Do odebrania ſprawy od Straży. 3 Do examinu czynnoſci i wyſłuchania rachunkow wſzyſtkich udzielnych Magiſtratur; a to po trzech Poſłow i po iednym Senatorze z kaſzdey Prowincyi.

Rota Przyſięgi dla Oſób do Deputacyi Seymowej wyznaczonych.

„ Ja NN. przyſięgam Panu Bogu
„ Wſzechmogącemu, w Tróycy Świę-
„ tey iedynemu: iż ſumiennie i z
„ pilnoſcią przeſtrzegać będę, aby
„ Projekta Seymowe w ſwoim porząd-
„ ku i rzędzie układane, Stanom Sey-
„ miącym podawane były; iż w uwa-
„ gach do tychże Projektow, moje
„ właſne zdanie, podług Boga, Prawa,
„ i ſprawiedliwości podawać będę; iż
„ w całym poſtępowaniu moim, Arty-

„ kuły Rozdziału Seymu, do obowiąz-
 „ zkow moich stosujące się, tak, iak
 „ gdyby wszystkie, co do słowa wy-
 „ pisanie, i przezemnie w tey przyśię-
 „ dze wymienione były, posłusznie i
 „ wiernie dokonam. Tak mi Panie
 „ Boże dopomóż, i niewinna Męka
 „ Syna Jego. „

*Rota Przyśięgi dla Deputatów do
 Straży.*

„ Ja NN. przyśięgam Panu Bogu
 „ Wszechmogącemu w Trócy Świę-
 „ tey iedynemu; iako będąc Deputo-
 „ wany do examinowania czynności
 „ Straży; wszystkie iey działania, na
 „ każdej z osobna Sessyi, z iey Pro-
 „ tokółu, pilnie roztrząsać, wiernie
 „ opisywać, zdanie podług Boga, Pra-
 „ wa i sprawiedliwości, do Projektu
 „ zaświadczenia dla teyże Straży da-
 „ wać będę: a cokolwiek Prawu prze-
 „ ciwnego, lub nad moc Prawem teyże
 „ Straży pozwoloną przywłaszczonego
 „ postrzegę, albo iakie naprzeciw tey-
 „ że Straży zażalenia odbiorę, lub też
 „ gdzie Rezolucya przez którego Mini-
 „ stra z naruszeniem Prawa podpisana
 „ będzie; albo ieżeli Seym gotowy,
 „ podług Prawa, przez Marszałka Sey-

„ mowego zwołany nie zostanie; to
 „ wszystko Stanom Seymującym wier-
 „ nie przy Relacyi doniosę, nieuwo-
 „ dzając się w tey całej na mnie wło-
 „ żoney posłudze, ani datkiem, ani
 „ obietnicą, ani względem, ani boia-
 „ żnią, ani przyjaźnią, ani niechęcią.
 „ Tak mi Panie Boże dopomóż i nie-
 „ winna Syna Jego Męka.

*Rota Przyśięgi dla Deputatów do
 Komisji Edukacyjney.*

„ Ja NN. przyśięgam Panu Bogu
 „ Wszechmogącemu, w Trócy Świę-
 „ tej iedynemu, iako pilnie, uważnie
 „ i rzetelnie percepty i expensa prze-
 „ rzę, przeyrzane adnotować będę; a
 „ w rozrządzeniu teyże Komisji, ia-
 „ kie się mogą znaleźć pożytki, lub
 „ uszczerbki, iakie naprzeciwko teyże
 „ Komisji zażalenia odbiorę; takie
 „ wiernie, nic nieopuszczając, ani
 „ przydając, Stanom Rzeczypospoli-
 „ tej doniosę, i zdanie moje podług
 „ Boga. Prawa i sprawiedliwości do
 „ Projektu zaświadczenia i Kwitu dla
 „ teyże Komisji, dawać będę. Tak
 „ mi Panie Boże dopomóż i niewinna
 „ Syna Jego Męka.

*Rota Przyśięgi dla Deputatów do
Kommissyi Policyi.*

„ Ja NN. przyśięgam Panu Bogu
„ Wszechmogącemu, w Tróycy Świę-
„ tey iedynemu, iako pilnie, uwa-
„ żnie i rzetelnie percepty i expensa
„ do Kommissyi Policyi należące prze-
„ rzę, przeyrzane adnotować będę; a
„ w rozrządzeniu teyże Kommissyi,
„ iakie się mogą znaleźć pożytki, lub
„ uszczerbki, iakie przeciwko teyże
„ Kommissyi zażalenia odbiorę, takie
„ wiernie nie nieopuszczając, ani przy-
„ dając, Stanom Rzeczypospolitey do-
„ niosę, i zdanie moje, podług Boga,
„ Prawa i sprawiedliwości do Proiektu
„ zaświadczenia i Kwitu dla teyże Kom-
„ missyi, dawać będę. Tak mi Panie
„ Boże dopomóż i niewinna Syna Jego
„ Męka.

*Rota Przyśięgi dla Deputatów do
Kommissyi Woyzkowey.*

„ Ja NN. przyśięgam Panu Bogu
„ Wszechmogącemu, w Tróycy Świę-
„ tey iedynemu, iako pilnie, uważnie
„ i rzetelnie, wszelkie czynności i
„ Ordynanse Kommissyi Woyzkowey,
„ iey dyspozycye, lustracye, likwida-

„ cye , oraz rozrządzenie Summ do
 „ niey wchodzących examinować , i
 „ adnotować będę , a w rozrządzeniu
 „ teyże Kommissyi , iakie się mogą zna-
 „ leść pożytki , lub uszczerbki ; iakie
 „ naprzeciwko teyże Kommissyi zażale-
 „ nia dowody odbiorę , takie wiernie ,
 „ nie nieopuszczając , ani przydając ,
 „ Stanom Rzeczypospolitey doniosę , i
 „ zdanie moje podług Boga , Prawa i
 „ sprawiedliwości do Proiektu zaświad-
 „ czenia i Kwitu , dla teyże Kommissyi ,
 „ dawać będę . Tak mi Panie Boże do-
 „ pomóż i niewinna Syna Jego Męka .

*Rota Przyięgi dla Deputatow do
 Kommissyi Skarbowey.*

„ Ja NN. przyięgam Panu Bogu
 „ Wszechmogącemu , w Tróycy Świę-
 „ tey iedynemu , iako pilnie , uważnie
 „ i rzetelnie , percepty i expensa Skar-
 „ bowe examinować , z Prawem kon-
 „ frontować , decessów , ieżeliby iakie
 „ znalazły się , dochodzić , i to wszv-
 „ stko przeyrzane adnotować będę ; a
 „ w rozrządzeniu teyże Kommissyi ,
 „ iakie się mogą znaleźć przeciwko tey-
 „ że Kommissyi zażalenia odbiorę , ta-
 „ kie wiernie nie nieopuszczając , ani
 „ przydając , Stanom Rzeczypospoli-

„ tey doniosę, i zlanie moje, podług
 „ Boga, Prawa i sprawiedliwości, tak
 „ do ulepszenia Administracyi Skarbu,
 „ iako powiększenia jego dochodow
 „ donosić, i do Projektu zaświadczenia
 „ i Kwitu dla teyże Komisyy dawać
 „ będę. Tak mi Panie Boże dopo-
 „ móż i niewinna Syna Jego Męka.

2. Wybrane zaś tym sposobem Oso-
 by do wyż rzeczonych Deputacyi, na
 pierwszey Seymowej Sessyi przysięgę
 wykonać mają, Senatorowie przed
 Nami Królem, Posłowie przed Mar-
 szalkiem.

XI.

*Co do czynow Seymowych po złącze-
 niu Izb, aż do rozłączenia.*

1. Po wezwaniu przez Nas Króla,
 Izba Poselska uda się prosto do Izby
 Senatorskiej, końcem złączenia się z
 Senatem.

2. Posłowie mieysce swoje zasiadą.

3. Marszałek Seymowy imieniem
 Izby Poselskiej, Sessyą Izb złączo-
 nych rozpocznie, a Kanclerz od Tronu
 da odpowiedź stosowną do wniesionego
 powitania Króla.

4. Zaczyn, Marszałek nayprzód,
a potym Posłowie, według porządku
Woiewództw, nakoniec Sekretarz Sey-
mowy, do ucałowania Ręki Królewskiej
przyśtają.

5. Co gdy się odprawi; na pamiątkę,
iż wszystkie Władze Exekucyjne, po-
czątek i źródło swoje od Narodu
biorą, że Urzędy z woli Narodu,
Prawa i rozkazy iego wykonywają,
Kancierz od Tronu wyrzecz: "*Stany*
„ *Seymuiące Rzeczypospolitey, z mocy*
„ *Prawa wszystkie Urzędy Exekucyjne*
„ *w władzy i działaniu swym zawie-*
„ *szają.*

6. Po którym ostrzeżeniu winien
będzie Marszałek Seymowy przełożyć;
że Stany Seymuiące zatrudnione stano-
wieniem Praw i ważnemi Rzeczypospo-
litey sprawami, gdy same czuwać w
tymże czasie nad wykonaniem Prawa
nie mogą; znając potrzebę, chętnie
zezwalają, aby wszelkie Urzędy Wy-
konawcze w mocy i działaniu swym
do dalszego Rzeczypospolitey rozrzą-
dzenia trwały, dla czego wyroki swoje
do Straży przesyłać będą, do ich wy-
konania; zaczyn tenże Marszałek Sey-
mowy ogłosi temi słowy: *Stany Sey-*

muiące, wszystkie Magistratury, Urzędy Exekucyjne, w władzy i działaniu swym do dalszego Rzeczypospolitej rozrządzenia, pod okiem swoim utrzymują.

7. Po czym miejsce mieć powinno czytanie *Paſtorum Conventorum*.

XII.

O Elekcyi Sędziów Seymowych w złączonych Izbach.

1. Dnia drugiego Seſyli Seymowej, w złączonych Izbach następować powinna Elekcyja Sędziów Seymowych, którzy przez losy wybierani będą, tym porządkiem :

2. Na ſtoliku wſród miejsca, na którym *Ministerium* w Senacie zaſiada, połoſzone będzie naczynie Elekcyjne, pod trzema nierównemi kłótkami, od których jeden klucz przy Królu, drugi przy Marſzałku przy Łasce w Senacie będącym, trzeci przy Marſzałku Seymowym znajdować ſię powinny.

3. Naczynie to przy kaſzdey Elekcyi publicznie otwarte, i próżne o-

kazane zostanie przez Marszałka przy Ławce Senatu będącego.

4. Zacznie się najprzód Elekcyja Senatorów na Seymie przytomnych.

5. Daley przystąpić należy do wyboru przytomnych Posłów, podzieliwszy onych na trzy Prowincye.

6. Dozor Elekcyi będzie przy Marszałku Narodowym, Styr Izby Senatorskiej pod ów czas trzymającym, i przy Marszałku Seymowym.

7. Przy każdej z osobna Elekcyi tyle gałek w naczyniu umieścić trzeba ile z Prawa do niej Kandydatów wypada, a to w równej gałek wielkości, i koloru iednego, wyiawszy w Elekcyi z Senatu na każdą Prowincyą gałek cztery, w Elekcyi z Posłów na każdą Prowincyą gałek 8. które odmiennego koloru bydź powinny.

8. Zatym przy każdej z osobna Elekcyi Marszałek przy Ławce Senatu będący, umieści gałki podług liczby, i naczynie zamknie.

9. Sekretarz Narodowy, lub Urzędnik mieysce iego zastępujący, imiona

Senatorów, Sekretarz zaś Seymowy imiona Posłów stołownie do Elekcyi, czytać będą, dając czas dziecięciu wyciągać gałki z naczynia.

10. A przy którego wymienieniu, gałka odmiennego koloru przez dziecię wyciągniona zostanie, takowego Marszałek przy Ławce Senatu z liczby Senatorów, a Marszałek Seymowy, z liczby Posłów na Regestrze zapisze i za oznaczonego do funkcyi na Sęztwo Seymowe ogłosi.

Xlii.

O wprowadzeniu Projektów na Seym

1. Po Elekcyi Sędziów Seymowych, dnia następnego zaczynać się powinno.
1. Czytanie Uchwał Seymu gotowego, jeżeli te między Seymem a Seymem Ordynaryjnym iakie nastąpiły. 2. Czytanie Projektów do Prawodawstwa i do podatków wieczystych z propozycyi od Tronu na Seymiki podanych, a przez Instrukcye do Izby przycho-
dzących. 3. Czytanie Propozycyi od Tronu w publicznych Rzeczypośpolitey Sprawach, tudzież Edukacyi, Policyi, Woyska i Skarbu potrzebach. 4. Czy-
tanie

tanie Projektów we wszystkich dezyderiach *respective* Woiewództw, Ziem, Powiatów i Miast znajdujących się w zaleceniach Seymikowych.

2. Gdyby następnie i w czasie czytania ktokolwiek z Seymujących chciał podać swój Projekt; takowy czytany być powinien.

3. Zaczawszy zaś od Seffyi pierwszej po Elekcyi Sędziów, czas czternastu takichże Seffyi oznacza się; nie tylko dla wspomnionego czytania, lecz naybardziej dla dania czasu Deputacyom do dokładnego *examinu* Straży i Rządowych Rzeczypospolitey Komisyyi, aby też *examina* w tey porze odbyte zostały.

4. Wczasie czytania wszystkich Projektów, głosy żadne przerywać nie mają, i temu tylko z pomiędzy Posłów głosu u Marszałka Seymowego żądać wolno będzie, który przy Projekcie swoim udziałnym powody do podawania onego wytłómaczyć będzie miał potrzebę.

5. Senatorowie dawać Projektów nie będą, a jeżeliby czas zbywał, po prze-

czytaniu wszystkich Proiektów; Senat kolejno będzie mógł zabierać głosy z przekładaniem Stanom Rady wierney, i coby ku pożytkowi ogólnemu sądził bydz potrzebnym. Jeżeliby zaś cały czas zabranym został czytaniem Proiektów; w ów czas Senatu zdania na piśmie tylko oddawane będą do Deputacyi Seymowey, w sposobie Rady.

XIV.

O Relacyach, które Deputowani do examinu Straży, i Kommissyów wyznaczeni na Seymie czynić będą.

1. Po czternastu Sessyach odbytych, od pietnastey Deputowani do odebrania Sprawy od Straży i Rządowych Kommissyi, Relacye swoje Stanom Seymującym zdawać będą. Każda Deputacya przed zaczęciem Relacyi, też Relacyą wydrukowaną kosztem Skarbu, Seymującym rozda.

2. Pocznie Deputacya do examinowania Straży, a po niey następnie, iedna po drugiej Deputacye do Kommissyów Edukacyiney, Policyi, Woyłkowey, Skarbu wyznaczone.

3. Delegowani z Stanu Rycerskiego po dwóch od każdej Kommissyi Rządowej, mieysce po Pośtach Ziemskich mieć mają, dla tłumaczenia się; a po nich Assessorowie i Kommissarze Mieyscy, w Assessorjach, Kommissjach, Policyi i Skarbu zasiadający, mieysce mieć będą, i *desideria* Miast donosić w Seymie mają, które do Deputacyi Seymowej oddane zostaną. A ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u Marszałka Seymowego u Łaski o głos prosić, i ten im zabroniony bydź nie może, i ci tłumaczyć się będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez Delegowanych od Kommissyow.

4. Każda Relacya zamykać powinna nie tylko czyny naganne, przez Deputacyą examinującą upatrzone, ale i te, które przez iakiegożkolwiek Obywatela Deputacyi examinującey, z podpisem iego doniesione będą, bądź na Magistraturę, bądź na Osoby w niey zasiadające, z administracyi wynikłe.

5. Przy Relacyi winna Deputacya Examinująca każda, podać zdanie swoje na zażalenie przez Obywatela za-niesione, i Projekt gotowy, tak na ka-

źde zażkarżenie, iako i do zaświadczenia Kwitem, kiedy nań Straż, albo Kommissye zażłużą, lub do zawieszenia tegoż Kwitu Projekt, a nawet i do odmówienia onegoż z naganą i skaffowaniem czynow nieprawnych.

6. W przypadkach naruszenia Praw, utraty Skarbu Rzeczypospolitey, i publicznych Funduszow, przez Straż, albo iakąkolwiek z Kommissyow Rządowych ze szkoda Kraiu, i nadwerężeniem spokoyności publiczney dopełnionych, poda Deputacya przy Relacyi opinią odesłania do Seymowych Sądow tych wszystkich, którzyby zdania swe go rozpisem nie usprawiedliwili.

7. Zdanie i opinie Deputacyi examiniącey, kaźdey na tychże Sessyach układane bydź powinny, iednomyślnością, albo prostą większością głosow.

8. Komplet dla wszystkich Deputatow, przez Seym wyznaczonych, z pięciu Osób bydź powinien naymniey, a pomiędzy niemi, koniecznie po iedney Osobie z kaźdey Prowincyi.

9. Pióro trzymaiący w kaźdey Deputacyi, przez nią zpomiędzy Deputowa-

nych Posłów wybrany, Protokół porządkowy czynów Deputacyi trzymać będzie, w nim prezencye dla usprawiedliwienia kompletu zapisywać, *pluralitatem* wotów notować, i rozpisy, w czym? i przez kogo czynione? oświadczyć.

10. W przypadku równości zdań w każdej Deputacyi do *examinu* wyznaczoney, Prezydujący *paritatem* rozwiąże.

11. Gdyby kto z Deputowanych, lub z Posłów niewchodzących w Deputacyą, niezgadzaiać się na *Proiekt* kwitu, przez Deputacyą *examinującą* podany, lub na opinią teyże, w której okoliczności daną, oświadczył przeciwne zdanie; na ten czas *Proiekt* od siebie drugi zaraz podać powinien, a natychmiast *Turnus* iść ma między *Proiektem* kwitu, lub opinii od Deputacyi *examinującey* podanych, a *Proiektem* kwitu, lub opinii przez Deputowanego, lub innego Posła proponowanych; w takim przypadku większość prosta głosów rozwiąże kwestyą.

12. W czasie tym zdawania *Relacyow* z *examinu* *Kommissyow*, wolno każde-

mu z Posłów Proiekta podawać w postrzeżonych potrzebach Edukacyi, Policyi, Skarbu i Woyśka, albo w upatrzonych ich wadach.

13. Po odbyciu Relacyi przez Deputacyą do examinu Straży wyznaczoną, następować powinna *semotís Arbitrís* Relacya obrotu politycznego Interessów Zagranicznych, która drukowaną być nie powinna: a jeżeliby iaka okoliczność wątpliwą być zdawała się, lub objaśnienia potrzebowała, i Stany Seymuiące żądały, by w tym się objaśnić; na ten czas ma być obrona Deputacya przez wota sekretne, w Osobach trzech, po iedney z każdej Prowincyi, bądź z Senatu, bądź z Posłów, które przyśięgę na naysciśleyşy sekret wykonają, examen z wszelkich Spraw dopełnią, i Relacyą Stanom uczynią: a w rzeczach sekretu potrzebujących doniosłą Stanom wiarą poprzyśiężoną, czyli Osoby do Interessów Zagranicznych użyte sprawiły się we wszystkim zgodnie z Interessami i pożytkiem Rzepltey?

14. Rota Przyśięgi dla tychże Delegowanych następująca naznacza się: „Ja, NN. przyśięgam Panu Bogu Wszech-

„ mogącemu w Trócy S. iedynemu,
 „ iż w zleceniu mnie danym od Stanów
 „ Rzeczypospolitey do wyexaminowa-
 „ nia Interessow Zagranicznych, z
 „ naywiększą pilnością w tymże exa-
 „ minowaniu sprawować się będę; fe-
 „ kret iak nayściśley zachowam, a
 „ cokolwiek izkodliwego, lub zdro-
 „ żnego postrzegę; podług opisu Pra-
 „ wa Stanom doniosę. „

15. Po zakończoney w Stanach Re-
 lacyi, składu politycznego Interessów
 Zagranicznych, mają mieć audyencyą
 Posłowie Rzeczypospolitey u Dworów
 postronnych rezydujący, a to po za-
 kończeniu swego Poselstwa, *semotis*
Arbitris: Posłowie zaś Cudzoziemscy,
 gdyby żądali Audyencyi w Stanach;
 w tymże czasie mieć ją będą.

16. Na wysłuchanie Relacyow wszel-
 kich, danie kwitow w złączonych
 Izbach, czytanie Proiektow, i danie
 audyencyi Posłom, Sessyi ośmnaście
 wyznacza się: a ile razy też Relacye,
 w ośmnaštu Sessyach odbyćby się nie
 mogły; czas tych Relacyi dłużej prze-
 ciągnąć będzie należało do zakończenia
 tychże Relacyi, i nayzupełniejszyego
 roztrząśnienia wszelkich czynności i

ŝprawowania ŝię Władz wykonawczych: a ten czas przedłużony nie ma nie uymować tym Seŝlyom, które ŝą wyznaczone do oŝobnych materyi w rozłączonych Izbach.

17. Kończyć ŝię będzie czynność w Izbach złączonych, w czasie oznaczonym, na wyŝłuchaniu i rozwiązaniu zaŝkarżeń takich, których decyzya do Sądow Seymowych naleŝy, a to *per turnum* głoŝny i ŝekretny, proŝtą więkŝością wotow, na takową proŝtą propozycyą: *Czyli w zaŝkarżeniu NN. Sąd Seymowy ma być przyznany, albo nie?* a nayprzód względem Miniŝtrow w Straŝy zaŝiadających; ieŝeliby o przeŝtępŝtwa Prawa zaŝkarżeni byli, ma naŝtępować takowaŝ decyzya.

18. Przed rozłączeniem ŝię Izb, Sekretarz Narodowy, lub pierwŝy z porządku po nim Urzędnik, Senatorom, a Sekretarz Seymowy Poŝtom rozda Regeŝtr ŝtęplowany wŝŝyŝtkich Miniŝtrow w Straŝy i Kommiŝŝyach Rządowych zaŝiadających, końcem wotowania przez Seymuiących, czyli który z Miniŝtrow ma być odmienny, lub nie? ma ŝtać wazon na ŝtole, okazany, ŝe ieŝt próŝny, a ŝtoliki po bokach oŝto-

nione , i potym zamknięty trzema kłótkami bydź powinien , od którego ieden klucz przy Królu , drugi przy Marszałku Narodowym pierwszym w porządku , a trzeci przy Marszałku Seymowym bydź ma. Każdy Senator i Poseł kolejno wzywany podkryślać będzie tych Ministrów , których odmiiany z przyczyny nieufności życzy , i Regeſtr zwinięty w wazon włoży. Po ſkończonym wotowaniu , Król z Senatu po iednemu , a Marszałek z Seymu po dwóch Poſtów z kaźdey Prowincyi do rewizyi wotów wyznaczy. Wazon publicznie otwórzy , Regeſtra przez Deputowanych wyięte przeliczone i rewidowane bydź powinny , która rewizya z ogłoſzeniem wotów koniecznie na iedney Seſſyi zakończona bydź ma. Ilekroć który Miniſter od dwóch części Osób Seymujących , przeciwko trzeciej podkreślony będzie ; ten tym ſamym od Urzędu oddalony zoſtaie. Oddalenie tym ſpóſobem Miniſtra od Urzędu nie może ſzkodzić iego ſławie i prawom Obywatelſkim. Nominowanym iednak powtórnie na Miniſtra bydź nie może , chyba po upływnieniu lat ſześciu. Opisane w tym ſpóſobie wotowanie na oddalenie , albo utrzymanie Miniſtrów na kaźdym Seymie Ordynaryinym ma naſtępować

koniecznie w czasie wyżej wyrażonym, a Marszałkowie Narodowi i Seymowy, nie czekając dopomnienia się Seymujących, do czego każdy ma prawo, sami z swego obowiązku teraźniejszy Prawem na nich włożonego, dla dopełnienia onego przystąpić do uskutecznienia tegoż powinni. Nominowanie na *Ministeria*, tak wakujące, ieżeliby przed Seymem rozdane nie były, iako i do Straży, zawsze ma następować przed rozłączeniem się Izb, i Król nominować na *Ministeria* nie może, tylko Szlachtę rodowitą, dobrze osiadłą, Katolikow. Minister rezygnować nie może *Ministerium* w innym czasie, tylko w czasie Seymu Ordynaryinego w Stanach; a to aż po odbytych wotowaniu wyżej wyrażonym rewizyi wotow, i onych ogłoszeniu. Co się ma rozumieć o tych Ministrach, którzyby oddaleni nie byli.

XV.

O obowiązkach Deputacyi Seymowej.

I. Na Seymach Ordynaryinych będzie obowiązkiem Deputacyi Seymowej pilnować, aby żaden Projekt nie dążył do naruszenia i odmiany Prawa fundamentalnego pod tytułem: *Ustawa*

Rządowa, i Praw niewzruszonych. Dzielić zaś będzie Deputacya Seymowa Projekta na *Prawodawcze*, i *Uchwały Seymowe*.

2. W rzędzie Projektów *Prawodawczych* umieszczać będzie Deputacya Seymowa. 1. Projekta do Praw Politycznych. 2. Do Praw Cywilnych. 3. Do Praw Kryminalnych. 4. Do Podatków wieczyśtych.

3. Za Prawo Polityczne uważane bydź ma to, cokolwiek ściaga się do udoskonalenia w odmianie, lub poprawie szczególnych opisów *Formy Rządowej*, zawsze iednak bez naruszenia fundamentalnego Prawa, pod tytułem: *Ustawa Rządowa*. Pod wyrazem *Praw Cywilnych* oznaczają się te, które stanowią, podług iakich prawideł winni Obywatele między sobą zachować się w prywatnych swoich własnościach, względach i umowach. Pod wyrazem *Praw Kryminalnych* oznaczają się te, które w uczynkach Obywatelów przestępstwa określają, i kary za nie wyznaczają. Pod wyrazem *Podatków Wieczyśtych*, mają się rozumieć ofiary i podatki stałe, do powiększenia Skarbu publicznego.

4. Za *Uchwały Seymowe* uważane zawsze będzie to, co się ściąga do ustanowienia poborów doczesnych w czasie wojny, stopnia monety, zaciągania długu publicznego, Indygenatów, Nobilitacyi, i innych nadgród przypadkowych, rozkładu wydatków publicznych, ordynaryjnych, extraordinaryjnych wojny, pokoju, zawierania Traktatów Związkowych, i ostateczney Ratyfikacyi tychże, oraz i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów i Umów do Prawa Narodów ściągaających się, i tym podobnych zdarzeń głównym Rzepltey potrzebom odpowiadających.

5. Deputacya Seymowa w rządzie Projektów do Uchwał Seymowych uczyni podział dwojaki; *pierwszy*, który zawierać w sobie będzie Projekta ściągaające się do zawierania Traktatów związkowych, zaczepnych z zagranicznemi Mocarstwami wydawania wojny, zaciągania długu publicznego, trwałego kompletu woyska i postanowionego nań podatku. Podział *drugi* też Deputacya uczyni z tych Projektów, które obeymować będą Traktaty i materye handlowe, stanowanie pokoju, rozrządzenie dochodem Skarbowym,

ustanowienie w czasie wojny Poborów doczesnych, stopień monety, i które tyczyć się mogą Edukacyi Kraiowej, bez naruszenia fundamentalnych iey zasad. — Cokolwiek tylko do Policyi Kraiowej ściągąć się może, cokolwiek projektowanym będzie w urzędowaniu wewnętrznym woyska; cokolwiek ściągąć się może do polepszenia urzędu Skarbu; co się tycze nadgród, Indygenatu i Nobilitacyi; naostatek ściągające się Projekta do dezyderyow Prowincyow, albo Woiewództw, Ziem, Powiatow i Miast.

6. Deputacya podług Prawa o Miastach przygotuje Projekt do Nobilitowania Mieszczan tych, którzy byli Plenipotentami Miast, oraz tych, którzy kupili Wsie, lub Miasta całkowite, a podadzą o to prośbę do Stanow Marszałkowi Seymowemu, nie mniej Osób trzydziestu z Mieszczan nobilitować się mających.

7. Podług tych rozgatunkowania prawideł, Deputacya Seymowa zbierać będzie wszystkie, do każdego gatunku należące Projekta, już od Króla i Straży, już od Seymujących Osób podane, zachowując zawsze pierwszeństwo mię-

dzy Projektami, które od Króla podane będą.

8. Jeżeli w Projekcie podanym przez Sejmującego, obiekt naruszałby Prawo pod tytułem: *Ustawa Rządowa*, zaś Deputacya podającego zaprosiłszy wystawi onemu potrzebę, albo cofnienia zupełnego, albo odmiany. Jeżeliby zaś podający Projekt uwagami przełożonemi nie dał się przekonać, Deputacya Sejmowa Projekt od Sejmującego pod rozdziałem i gatunkiem, do których nayszczelniej zmierza, umieści, a w opinii przyłączoney uwagi przyda.

1. Jeżeli treść Projektu nie jest z gatunku Prawa pod tytułem: *Ustawa Rządowa* 2. Projekt czy jest czysto podany? czy nie zawiera w sobie materji, różney większości głosów podległej.

9. Co do dezyderjów Prowincjonalnych i szczególnych Woiewództw, Ziemi i Powiatow, Deputacya Sejmowa, strzedz tylko tego będzie powinna, aby te ściągaly się do Prowincyi, albo Woiewództwa, Ziemi, czyli Powiatu dobra i szczególnej wygody, bez odmiany podziału Władz Exekucyjnych i tychże między sobą stosunkow.

10. Takowe uwagi Deputacya Seymowa, na swych Seſſyach iednomyślnością, albo większością zdań Deputowanych głoſną, a w komplecie naymniey pięciu Osób determinować powinna; W ſkład zaś Deputacyi Seymowej, Marſzałek Seymowy wchodzić zawsze może.

11. Cokolwiek względem trzymającego pióro Protokołu, rozwiązania *paritatis*, rozpiłow, i w komplecie znaydować ſię po iedney przynaymniey Ołobie, z kaźdey Prowincyi powińnych, o innych Deputacyach powiedziano, to wſzytko ma bydź i dla Deputacyi Seymowej prawidłem.

12. Jeżeli Uchwały Seymu gotowego w urzędzeniu wewnętrznym, iakie naſtąpiły między Seymem, a Seymen Ordynaryinym, Deputacya Seymowa, umieſzczać one będzie na czele kaźdego gatunku Proiektow, do którego z ſwey natury należeć będą, aby teź uchwały do rozwagi i decyzji Stanow pod właſciwym rodzajem materyi, zawsze nayprzód przechodziły.

13. Rozgatunkowane Proiekta z uwagami ſwemi, Deputacya Seymowa

wydrukować rozkaże expensem Skarbu publicznego, na tyle exemplarzow, ile Seymujących będzie Osób, i podług podziałow wyżej w Prawie wyrażonych; z tych iedne po drugich kolejno Sekretarzom Narodowemu do Senatu, i Seymowemu do Poselskiej Izby, tak wczesnie oddać starać się będzie, aby trzema dniami przed rozłączeniem się Izb, rozdawanie rzeczonych Proiektow poczęło się, i czasu tyleż zawfsze na każdy Proiekt Seymujący miał do deliberacyi.

14. Zeby zaś Deputacya Seymowa w tak ważnych i ciągłych obowiązkach pomoc miała należną, oprócz Sekretarza Seymowego i Kancellaryi, mieć będzie dodanych sobie, iednego z Subalternow Straży, i po iednemu z takichże Subalternow każdej oddzielney Kommissyi, którzy iey do ułatwienia robót, z obowiązkiem zupełney powolności, przydani będą.

XVI.

Co do czynow Seymowych w rozłączonych Izbach, i o decyzyi Proiektow.

1. Jak tylko wedle powyższych Artykułow zakończonemi zostaną Relacye, iak Straż i Kommissye, kwity i zaświad-

zaświadczenia otrzymaia, i zażarżenia Deputacyow i Obywatelow rozwiązaniem zostaną, gdy inne też z przepisu Prawa dopełnią się czynności, Izby Senatorska i Poselska rozłączyć się będą powinny, a Marszałek Seymowy pożegnawszy Króla, powróci wraz z Posłami do Izby Poselskiej.

2. Izba Poselska, iako wyobrażenie i skład Wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa. Po rozłączeniu się Izb, zaraz czynności swoje rozpocznie, i ciągle tym się zatrudni, aż do wybiegu dni przepisanych.

3. W Izbie Poselskiej Assessorowie i Kommissarze Mieyscy w Assessorjach, Kommissyach Policyi, i Skarbowey zasiadający, po Delegowanych z Kommissyow, mieysce mieć będą dla donoszenia *dezyderyow* Miast, iak w Artykule XIV. opisano.

4. Jakim porządkiem Deputacya Seymowa, podług przepisu Prawa rozgatkunkie Projekta, w takim też porządku Marszałek Koła Rycerskiego wprowadzać też Projekta będzie do Izby Poselskiej, ieden po drugim. Gdyby iednak Deputacya Seymowa Projekt umieści-

ła, nie pod właściwym sobie Prawem oznaczonym gatunkiem, i gdyby to okazane zostało, Deputacya powinna będzie między materye sobie właściwe takowy Projekt umieścić.

5. Sekretarz Seymowy czytać będzie Projekt, a po przeczytaniu Projektów, zaraz i uwagi w Deputacyi Seymowej, jeżeli będą iakie. W czasie zaś takowego czytania, żadne głosy przerywać attencyi Seymujących nie będą.

6. Zaczynać się będzie nayprzód decyzya Projektów Prawodawczych do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i Podatkow wieczyſtych, bądź z Propozycyow od Tronu na Seymiki podanych, a przez Instrukcye do Izby przychodzących, bądź też z Projektów na Seymie podanych, pod decyzją podpadających.

7. Projekta do Praw Politycznych, których natura pod Artykułem XV. iest opisana decydowane będą dwoma częściami wotow przeciwko trzeciej; Projekta do Praw Cywilnych proſtą większością wotow; Projekta do Praw Kryminalnych, dwoma częściami wotow przeciwko trzeciej; a Projekta do

Podatkow wieczyſtych, trzema częściami wotow, przeciwko czwartey decydowane być mają. To ieſt: gdy w Izbie Poſelskiej oznaczone dwie, lub trzy części wotów, albo proſta większość, podług gatunku materyi wymienionych, będą za Projektem, Projekt zamieniony zoſtanie w Prawo. Ile razy zaś oznaczoney Prawem wielości wotow doſtawać nie będzie, Projekt upadnie.

8. Każde pomienione Prawo Polityczne, Cywilne i Kryminalne po przeyleſciu formalnym w Izbie Poſelskiej, do Senatu natychmiaſt przeſłane być powinno. Po przeczytaniu żądanego Prawa w Senacie, Król zdanie ſwoie otworzy, a Marſzałek przy Laſce Senatu będący, o zdanie Senatu zapyta. Jeżeli nie będzie w Senacie iednomyślności na żądane przez Izbę Poſelską Prawo, Turnus iść zaraz ma, na takową proſtą Propozycyą: „ Czyli Prawo żądane, „ ma być zawieſzone do dalszey Narodu deliberacyi, czyli też zaraz ma mieć ſwoią exekucyą? „ Taką ſamą część wotow w Senacie, decydować będzie zawieſzenie Prawa, iaka ieſt oznaczona do decydowania tegoż Prawa w Izbie Poſelskiej; to ieſt: dwóch części, przeciwko trzeciej, albo pro-

stej większości; podług gatunku materji Prawem opisaney. Ile razy zaś nie będzie w Senacie takiej części, za zawieszeniem, na ten czas w Izbie Poselskiej ustanowione Prawo w mocy swej zostanie; A w decyzji takowej, zawsze po wotach głośnych sekretne koniecznie iść powinny, choćby nikt onych nie żądał, gdyż na rzeczoną propozycją, decyzją Senatu sekretne wota stanowić będą.

9. Przyjęcie tego Prawa w Senacie sposobem dopiero opisanym moc i świętość Prawu nadawać będzie, wstrzymanie zaś, zawiesi tylko Prawo do przyszłego Ordynaryjnego Seymu, na którym gdy powtórnie w Izbie Poselskiej, liczbą wotow w Prawie opisaną utrzyma się, Prawo zawieszone od Senatu, przyjętym być musi.

10. Zawieszenia Prawa do drugiego Seymu, Senat mieć będzie moc tylko w materjach powyższych Prawodawczych, to jest: Politycznych, Cywilnych i Kryminalnych, zaś co do wieczystych Podatkow, i Uchwał Seymowych, które w następującym Artykule XVII. są opisanie, mocy zawieszenia

nie ma, ale do wotow tak, iak Izba Pofelska należy.

11. Na decydowanie Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych, i wieczyſtych Podatkow, iako też tych, któreby do deliberacyi Narodu, przeſzłego Seymu Ordynaryinego zawieſzone zoſtały, liczba Seſſyow ośm oznacza ſię; a na naſtępnym Seymie Ordynaryinym, zawieſzane do deliberacyi Narodu Prawa, pod gatunkiem właściwym materyi nayprzód rozwiązywane bydź mają.

XVII.

O dalszych czynnościach Izb rozłączonych.

1. Po upłynionych Seſſyach ośmiu na decyzyi Projektow do Praw Politycznych, Cywilnych. Kryminalnych i wieczyſtych Podatkow, zaraz na naſtępney Seſſyi zacznie ſię decyzya Projektow od Uchwał Seymowych, z tych gatunkow materyi, które podług przepiſanego Prawa dla Deputacyi Seymowej w Artykule XV. a punkcie 9. należą do podziału pierwſzego, na który rodzaj Projektow z podziału pierwſze-

go liczba trzech Sessyi naznacza się. Daley decydowane będą Proiekta dotyczące się handlu, Edukacyi, Policyi, Woyska, Skarbu, Indygenatów, Nobilitacyi Mieszczan, i innych Osób, także zasłużonych nadgród przypadkowych, i innych materyi, w tymże Artykule XV, a punkcie 9. do Uchwał Seymowych, podziału drugiego należących, na które oznacza się liczba Sessyow dwunastu.

2. Proiekta do uchwał Seymowych z podziału pierwszego, decydowane będą dwoma częściami wotow Seymujących, przeciwko trzeciej. Proiekta do uchwał Seymowych, z podziału drugiego, prostą większością wotow stanowione zostaną, to jest: gdy będzie za Proiektem liczba wotow Prawem oznaczona, złączonych Izb obydwóch, Proiekt zamieniony zostanie w wyrok, i uchwałę Seymową; przeciwnie, ile razy liczba wotow Prawem oznaczona nie będzie za Proiektem, tenże Proiekt upadnie; naostatek *dezyderya* Prowincyow, Woiewództw, Ziem, Powiatow i Miast kończyć będą zatrudnienia Izby Poselskiej w przeciągu Sessyow sześciu, na które dla

każdey Prowincyi dwie Sessye wyznacza się.

3. Gdyby których materyi decyzya prędzey skończyła się, niż mają czas Sessyi wyznaczonych, tedy następne materye ich mieysce zabierać mają.

4. Wszystkie materye, gdy pod różną większość wotow Seymujących, podług wyższego opisu Prawa poddane zostały, po przeczytaniu każdego Projektu i opinii Deputacyi Seymowej, Marszałek Seymowy zapyta się o zgodę na cały Projekt, a za opozycyą, chociażby jednego z Posłów, zaraz przytąpi *ad Turnum* na tę propozycyą: „ *Czyli Projekt przeczytany, ma być w całości przyjętym, albo poprawionym?* „

5. Jeżeliby który z Posłów sprzeciwiał się całemu Projektowi, i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać Propozycyą taką: „ *Czyli Projekt ma być odrzuconym, albo poprawionym?* „ Między którą propozycyą, i od Łaski daną poprzedzi najprzód *Turnus* na zapytanie: *Jaka z propozycyow przyjęta będzie?* a ten słowami tylko *affirmative*, albo *negative*, odbywać się powinien.

6. Jeżeli większością utrzyma się Propozycja do oddalenia Projektu zmierzająca; Projekt taki, już drugi raz na tym Seymie podniesionym nie będzie.

7. Jeżeli zaś od Łaski podana propozycja utrzymana zostanie; wtedy Marszałek Seymowy, zaraz komunikować onę będzie Marszałkowi przy Łasce Senatu będącemu, i obydwie Izby przez wota decydować będą przyjęcie Projektu całkiem, albo poprawę onego.

8. Gdy przyjętym być nie może Projekt inaczej, iak przez liczbę wotów trzech części, przeciwko czwartej, dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości w Senacie, i w Izbie Poselskiej razem przeliczonych, podług rodzaju, z którego podług wyższego opisu Prawa w Artykule XV. zawartego, będzie Projekt; Przeto z komunikacyi wzajemney przez Łaski obydwóch Izb, iaka wypadnie większość, Sekretarz Narodowy w Senacie, a Marszałek Seymowy w Izbie Poselskiej, wypadłą podług Prawa pluralitatem ogłaszają, i Projekt za Uchwałę Seymową przyjęty w Izbie Poselskiej,

nayprzód przez Marszałka Seymowego, a w Senacie przez Marszałka przy Łasce Senatu będącego, podpisanym zostać.

9. Po niedoszłej większości do liczby prawem ninieyszym nakazanej, gdy Projekt do poprawy odesłanym zostanie, Marszałek Seymowy rozdawać będzie głosy Posłom żądającym z kolei Prowincyi, do samey tylko iedynie materyi toczącej się, dla wyświecenia teyże materyi, a po tych zakończonych' wezwie sprzeciwiających się Projektowi do Deputacyi Seymowej, aby wraz z tąż Projekt poprawić starali się.

10. Odesłanie Projektu, końcem poprawy do Deputacyi zatrzymywać Izba nie będzie, od wprowadzania z porządku i decydowania innych następujących.

11. Przyniesiony nazad do Izby Projekt już poprawny, może nawet przerwać materją rozpoczętą; a jeżeli po przeczytaniu onego, większością głosów, iako wyżey, i całkowicie przyjętym nie zostanie: w ów czas na tym Seymie podniesionym już więcey nie będzie.

12. Jaki sposób przepisany jest na decydowanie Projektów, tym samym sposobem decyzya Uchwał Seymu gotowego, wewnętrznego urzęduzenia tychających się, jeżeliby iakie między Seymem a Seymem Ordynaryjnym, były w gatunku własney materiy, nayprzód następować będzie, a to dla zapewnienia Narodu, czyli Uchwały tamte na daley obowiązować go będą do posłuszeństwa.

13. W obiekcie dezyderjów Woiewództw, Ziem i Powiatów, te w porządku Prowincyjów, w iakim rzeczonne Woiewództwa, Ziemie, lub Powiaty, w którey Prowincyi nayduią się, iedne po drugich pod decyzyą przychodzić powinny, a na którym Woiewództwie, Ziemi, lub Powiecie, czas Sesyom w rozłączonych Izbach wypłynię; od dezyderow tego Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu, następnego Seymu decyzye w czasie przyzwoitym poczynąć się powinny.

14. Jeżeliby zdarzyć się miało, iżby w Izbie Poselskiej, iednogłośnie został Projekt przyięty, lubo różney więkzości wotów podany prawem ninieyszym a za komunikacyą Senatowi uczy-

niona, podobna iednogłośność w Senacie nastąpiła; Projekt takowy w Ustawę zamienionym zostanie.

15. Jeżeliby zaś w Senacie taż sama materya wprowadzona, iednogłośnie przyjętą nie była, dla przyczyn, które opponujący w głosie swoim wyłuszczyć powinien, i wota żądane byłyby; Izba Poselska do wotowania w tymże samym czasie, co i Senat przystąpi, dla ściślejszego Prawa dopełnienia w wyiaśnieniu wotów; a iaka większość według rodzaju i gatunku Projektu wypadnie; ten albo przyjętym, albo odrzuconym zostanie.

16. Po poprawie Projektu przez Deputacyą Seymową, i wezwanych, ile razy, czy to w Izbie Senatorskiej, czyli też Poselskiej, żądane będzie powtórzenie czytania Projektu poprawionego; Sekretarz Narodowy i Seymowy czytać go będą, dla lepszego wyrozumienia onego.

17. Po kaźdey materyi, która do decyzji Seymowej, w iakieykolwiek okoliczności i kiedykolwiek, podług opisu Prawa właściwie przychodzić będzie, ile razy przez wota decydowane zosta-

nie; tedy zawsze po odbytych wotach głośnych, sekretne wota, chociażby ich nikt nawet nie żądał, tak w Izbie Senatorskiej, iako i Posełkiej iść powinny, ani od tych wotów sekretnych Stany uwalniać się będą; dla czego stanowimy: iż po odbytych wotach głośnych, to tylko decyzyą Sejmową będzie, co przez wota sekretne ustanowione zostanie; iedna tylko materia wieczystych podatków i trwałego kompletu Woyska, które nigdy przez wota sekretne decydowane nie będą, ale przez wota tylko głośne. Każde Prawo, czyli *Uchwałę Sejmową*, po ustanowieniu, zaraz Marszałek Sejmowy, wraz z Osobami do Deputacyi Sejmowej wyznaczonemi, podpisać mają w zwykłej Izbie konferencyonalney Sejmowej, a Sekretarz Sejmowy do Oblaty w Akta, gdzie Sejm będzie, naydaley dnia trzeciego podać powinien.

18. Aby prawo o Miałtach na terażniejszy Sejmie, za część Konsty-tucyi ustanowione, miało pewną i niezawodną swą exekucyą; przeto stanowimy: iż Mieszczenie, którzyby nie byli ieszcz Szlachtą, a będą od Miałt Plenipotentami, ci wszyscy Nobilito-

wani bydź mają; niemniej, który Mieszczanin kupi całkowite Miałeczeko, lub wieś, jeżeli poda o to prozbę do Stanów Marszałkowi Seymowemu, nobilitowanym bydź ma. Prócz tego zaś na każdym Seymie Ordynaryinym trzydziestu Mieszczan ma bydź nobilitowanych za rekomendacyą Posłów Ziemskich i Miał: Nobilitacya Plenipotentów Mieyskich tych, którzy kupili z Mieszczan dobra, i osób trzydziestu, odmówiona inaczey bydź niemoże przeciwko szczególney której Osobie, tylko trzema częściami wotów, przeciwko czwartey, podobnie uwolnienie a *Scartabellatu* Osób nobilitowanych, przez takąż samą liczbę wotów następować powinno.

XVIII.

O Elekcyi Vice - Marszałka, pewności zaleceń Seymowych Straży posłanych i Prorogacyi Seymu.

1. Po odbytych materyach wyż wyrażonych, dnia ostatniego przed ostatnim złączeniem się Izb Senatorskiej z Poselską, Elekcyja Vice-Marszałka w Izbie Poselskiej następować ma, a to z Posłów tey Prowincyi, przy której

Laska, i tym samym obrządkiem i sposobem, iak jest w terażnieyszym prawie opisana Elekcyja Marszałka w Artykule IX. Ten Vice-Marszałek, to wszystko dopełniać będzie powinien, pod odpowiedzialią Seymowi, cokolwiek jest przepisano w obowiązkach Marszałka Seymowego, tak co do Seymu, iako i Straży, iednak w ten czas tylko, gdyby Marszałek był chory, nieznaydował się, lub umarł; W bytności zaś Marszałka, Vice-Marszałek do żadney powinności Marszałkowi przyzwoitey wdawać się niema.

2. Gdy Prawem terażnieyszym w Artykule XI. a punkcie 6. warowano jest: że Stany Seymuiące wyroki swoje do Straży przesyłać będą, do ich wykonania; przeto dla pewności tychże wyroków Seymowych stanowiemy: iż gdyby Straż odebrałszy zleczenie od Seymu w przepisany czas, tegoż zleczenia nie wypełniła; tedy Marszałek Seymowy, bądź to pod czas Seymu, bądź w tenczas, gdy Seymu nie będzie, do tey Magistratury, do którey też zleczenie ściaga się, przesłać go jest winien pod odpowiedzialią Seymowi: Magistratura zaś wypełnić takowe zleczenie będzie powinna pod odpowiedzialią w Sądach Seymowych.

3. Gdyby Nam Królowi, lub Depu-
tacyi Seymowey, albo komu z Seymu-
iących po upłynionym czasie dla de-
cyzyi dezyderyów Prowincyów, Wo-
iewództw, Ziemi i Powiatów, zdawało
się żądać prorogacyi Seymu, dla do-
kończenia potrzebnych materyi; tedy
na taki Proiekt ma iść *Turnus* w Se-
nacie i Izbie Poselskiej, w takowey
prostej Propozycyi: „ *Czyli Sejm*
„ ma być prorogowany, lub nie ? „
w materyi tej prosta większość wo-
tów sposobem prawa wyżej opisanym
stanowiąć będzie decyzją.

4. Na dłużey Sejm prorogowany
być nie ma, jak na dni piętnaście, a
gdyby potrzeba wyciągała, znowu do
piętnastu dni prorogowany być może.

XIX.

*O ostatecznym złączeniu Izb obydwóch,
i o dokończeniu Seymu Ordynaryi-
nego.*

1. Jeżeli prorogacya Seymu ordy-
naryinego nie będzie uznana, lub gdy-
by czas prorogacyi zamierzony upły-
nął, Izba Poselska z Senatem złączyć
się powinna.

2. Gdy się złączą Izby, Marzalek Seymowy czytać każe nowo ustanowione uchwały, takowym porządkiem. iaki jest przepisany do decyzji onych.

3. Jeżeliby zachodziła od kogożkolwiek z Seymujących kwestya, o różnicę wyrazów w Ustawach Seymu uchwalonych, od tych, które czytane będą; konfrontować ie należy z oryginalnemi Uchwałami przez Marzalka i Osoby do Deputacyi Seymowej wyznaczone, podpisanemi.

4. Po ostatecznym złączeniu Izb, żadnych więcey Projektów przyjmować nie wolno.

5. Po przeczytaniu i skonfrontowaniu nowo zapadłych Ustaw, gdy się okażą zgodne z oryginałami też Ustawy; Marzalek Seymowy i Deputacya Seymowa, tak z Senatu, iako i z Izby Poselskiej, w obecności Stanów Zgromadzonych one podpisać natychmiast będą obowiązani.

6. Marzalek Seymowy pożegnawszy Króla od Stanów, Kanclerz zaś

imie-

imieniem Królewskim dawszy odpowiedź, wezwie wszystkich Seymujących do ucałowania ręki Królewskiej.

7. Zakończy się Sejm dnia czwartego po złączeniu się Izb, dziękczynieniem Bogu w Farnym Kościele przez *Te Deum Laudamus*.

8. Nazajutrz po skończonym Seymie, Marszałek wraz z Deputowanymi w Seymowej Deputacyi zasiadającymi, stawiawszy się obecnie przed Aktami publicznymi, gdzie się Sejm odbywał, Ustawy podpisane do Oblaty podda, które do wszystkich Aktów Ziemiańskich w exemplarzach wydrukowanych, natychmiast przez Kommissyą Skarbową rozesłane być powinny. Sekretarz zaś Seymowy, każdemu Seymującemu exemplarz tychże Ustaw rozda, po wydrukowaniu onych. Exekucya każdego Prawa następować powinna od publikacyi onego, którą oznaczać będzie Oblata w Akach Ziemiańskich. Dla czego Kommissya Skarbowa pilnować tego powinna, któreby Prawo prędkiej Exekucyi potrzebowało, iżby nie czekając skończenia Seymu, takowe Prawo natychmiast w exemplarzach drukowanych rozsyłała.

XX.

Co do Seymu zawsze gotowego.

1. W przypadkach Prawem Artykułu III. Nro. 7. określonych, Sejm gotowy natychmiast zwołany być powinien.
2. Posłowie na Sejm Ordynaryiny wybrani, a na Seymikach Relacyinych potwierdzeni, lub nowo obrani, oraz Senatorowie w ninieyszym porządku do czynności Seymu gotowego przy-
stępują.
3. Co się tycze pierwszych obrządkow, i Rugow Poselskich, względem Posłów tylko nowo obranych zachowany będzie ten sam sposób, iaki jest o Seymie Ordynaryiny, w Artykule VIII. przepisany, zaś Posłowie, którzy z Seymu Ordynaryiny są zachowani, pod Rugi na Seymie gotowym podpa-
dać nie będą.
4. Co się tycze Elekcyi Marszałka, ta mieysca mieć nie będzie, bo Marszałek aż do przyszłego Seymu Ordynaryiny, Urząd swój sprawować ma: w przypadku jednak śmierci Marszałka, choroby iego, i nieprzytomności,

Vice-Marzałek iego mieysce zaślą-
pi, podług przepisu Prawa w Arty-
kule XVIII.

5. Co się tycze wyznaczenia Sekre-
tarza, i obrania Deputacyi Seymowej,
to podług opisu Prawa dla Seymu
Ordynaryinego odprawi się.

6. Co się tycze Seymowej czynno-
ści, od czasu Izb złączenia, po przy-
witaniu Króla i odpowiedzi Imieniem
Jego przez Kanclerza; zaraz Marsza-
łek przyśląpi do czytania Proiektow
od Króla i Straży, a to w potrzebach
zwołanego Seymu.

7. Wolno będzie każdemu z Seymu-
jących podawać Proiekta do tychże po-
trzeb słosowne, a to w przeciągu dni
trzech.

8. Co się tycze porządku, którym
Deputacya Seymowa w podziale Proie-
ktow na materye ma postępować, wy-
rażenia nad niemi swoich uwag, poda-
wania ich do decyzji Seymowej, i
sposobu decydowania tychże Proie-
ktow w Seymie; ten sam sposób zacho-
wany bydl ma, iaki iest opifany dla

Seymow Ordynaryinych, wyiawszy to, że w czasie Seymu gotowego Izby złączywszy się, aż do zakończenia Seymu, nierozłączone razem seymować mają.

9. Czas, w którym ma zakończyć się Sejm zawsze gotowy, zależy będzie od potrzeb, okoliczności, i zdania Seymujących prostej większości wotów.

10. Zadne inne wyroki zwołanego gotowego Seymu stanowione być nie mogą, iak tylko w przypadkach wyznaczonych, do których zwoływanie być mogą; a Sejm gotowy stanowić ma o tey tylko materyi, do której zwołanym będzie, lub o potrzebie po czasie zwołania przypadley, według opisu Prawa, temuż Seymowi przyzwoitey.

11. A wszystkie wchodzić nie mają *in Volumen Praw Cywilnych, Kryminalnych i politycznych*, ale pod tytułem: *Uchwał Naywyższej Władzy Seymowej*, do posłuszeństwa, tak Urzędy wszelkie, iako i Obywatelów obowiązować będą, póki by ie wola Rzeczypospolitey na następującym Seymie Ordynaryiny nie uchylila.

XXI.

*O Sessjach Seymowych w ogólności, i
dawaniu głosów w szczególności.*

1. Sessye Seymowe w Izbie Poselskiej, i w czasie Izb złączonych, trwać powinny od godziny dziesiątej, do godziny trzeciej po południu, czyli od rozpoczęcia Sessyi godzin pięć, a solwowanie na dłużej być nie mogą, iak do dnia następnego, wyjąwszy Święto.

2. Gdyby Marszałek Seymowy nie był o godzinie dziesiątej zrana na Sessyi; *primus ex ordine* Poseł, w której Prowincyi jest Łaska, podnosić na ten czas Łaskę ma, i obowiązek Marszałka dopełniać, aż do przyścia Marszałka.

3. Jeżeliby *Turnus* przed godziną trzecią po południu nie był zaczęty; Sessya kończyć się ma, i decyzya potym już żadna następować nie będzie. Gdyby zaś *Turnus* przed godziną trzecią zaczął się, kończony zupełnie być powinien.

4. Jeżeli przychodzi Projekt do decyzyi, głosy dawane dłużej nie będą. tylko naydalej do godziny pierwszej

po południu, o której godzinie, jeżeli którykolwiek z Seymujących prosił o *Turnum*, Marszałek Seymowy nieodwłocznie przystąpi do ogłoszenia propozycji i odbierania wotów *per Turnum*; iednakże i przed godziną wzmiankowaną, na żądanie Osób Seymujących *Turnus* dany być może.

5. Nikt z Seymujących od wotowania *in Turno* wymawiać się nie ma, zawieszeniem swego zdania, a kto wotować będzie głośno, od sekretnego wotowania oddalać się nie powinien, od czego tylko przypadek słabości uwolnić może.

6. Z kolei tylko każdy wotować powinien, po przeysciu zaś kolei w porządku, już wotować nie może, podobnie nie może wotować sekretnie, kto nie był na wotach głośnych, i nie wotował.

7. Nad powyższe obowiązki Marszałka Seymowego, i Narodowych wyżey Prawem opisane, ogólny dozór porządku Seymowych Sessyi w Izbie Senatorckiej do Marszałka pierwszego w porządku w Senacie będącego, a w Izbie Poselskiej do Marszałka Seymowego należy.

8. W złączonych Izbach porządek Seffyi należy wspólnie do Marszałka Seymowego, i Narodowych.

9. Marszałek Seymowy Posłom, a Marszałkowie Narodowi Senatorom, Ministrom i Marszałkowi Seymowemu, głosy rozdawać będą.

12. Gdyby w ktorey materyi dla sporow potrzeba było ściśleyszego porozumienia się, wtedy raz ieden w każdej materyi Marszałek Seymowy, za wniesieniem ktorego z Posłow, naywięcey na godzinę zawiesić będzie mógł czynności Seymowe, w którym czasie wszyscy będą się mogli poufale naradzać i układać, a po tym upłynionym czasie, za uderzeniem Łaski i oświadczeniem Marszałka, Izba Poselska do porządku powroci.

11. Nikt bez zabranego głosu *interlocutorie* przymawiać się nie może.

12. Jeżeli kilku Posłow razem głosu żąda, dawane głosy bydz mają porządkiem Prowincyi.

13. Po ogłoszoney propozycyi przez Marszałka Seymowego w Izbach, za-

dna opozycja przeciwko niey, iako przeciwko propozycji z Prawa wyiętey, mieysca mieć nie może, ale tę propozycyą zaraz Marszałek Seymowy, ieżeli w Izbach złączonych, oddać ma Marszałkowi pierwszemu przy Łasce w Senacie będącemu, a ieżeli w rozłączonych, odeśłać ma temuż Marszałkowi, i na tę propozycyą *Turnus* natychmiast iść ma.

14. Sposob i porządek wotow sekretnych do decydowania propozycyow będzie następujący: na stole stać będzie naczynie, które przedzielone bydz ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy; z tych iedna połowa pomalowana będzie biało, z napisem *affirmative*, druga czarno z napisem *negative*, które napisy oznaczać będą w propozycji też samą decyzya, iaką stanowiły w głośnym wotowaniu. Z przedniey strony naczynia tego u dołu, ma bydz dwoie zamczytych drzwiczek, iednę do białey, drugie do czarney połowy, z teyże strony u gory będzie otwor, w ktorey włożona ręka, rzucić może gałkę do białey, lub czarney połowy ukrycie. Naczynie to, wewnątrz ma bydz suknem wybite; gałki do wotowania, będą wszy-

ſtkie iedney wielkości, kſzałtu i ko-
 loru; liczba zaś ich odpowiadać będzie
 liczbie Oſob Seymuiących, tak w Izbach
 złączonych, iako też oſobno w Izbie
 Senatorskiej i Izbie Poſelskiej; gdy
 w Izbach rozłączonych oſobno, też Izby
 wotować będą, takowe naczynie przed
 zaczęciem wotow ſekretnych, ma być
 pierwey otwarte, i okazane całej Izbie,
 iż ieſt prożne. Po czym ieżeli *Turnus*
 idzie w oddzielnych Izbach, w
 Senacie zamknięte być ma naczynie,
 przez pierwſzego Marſzałka i przez
 pierwſzego z Deputacyi Seymowey Se-
 natora, a w Izbie Poſelskiej przez Mar-
 ſzałka Seymowego i pierwſzego w De-
 putacyi Seymowey zaſiadającego Poſtę;
 ieżeli zaś idzie *Turnus* w Izbach złą-
 czonych, naczynie zamknięte być ma
 przez Marſzałka Seymowego, i pier-
 wſzego Marſzałka w Senacie. W Izbie
 Senatorskiej Marſzałek pierwſzy w po-
 rzędku przy Laſce będący, wzywać bę-
 dzie głosów po iednemu, i porządkiem
 Senatorów wotować mających, a Se-
 kretarz Koronny, lub iego mieyſce za-
 ſtępujący, każdemu przyſtępującemu do
 wotowania gałkę iedną publicznie od-
 dawać będzie, który wrzuci ją w na-
 czynie ſtojące na ſtole; do podobnego

wotowania Połowie, bądź w Izbach złączonych bądź w Izbie Poselskiej przez Marszałka Sejmowego tym samym porządkiem, iak w wotach głosnych, wzywani będą, a Sekretarz Sejmowy każdemu Połowi przystępującemu do stołu, na którym stać będzie naczynie, publicznie gałką iedną odda, który nieodwłocznie wrzuci ią w toż naczynie; gdy się wotowanie zakończy, jeżeli to było w Izbach rozłączonych, tedy w Senacie Marszałek pierwszy z porządku przy Łasce będący, wraz z Deputowanemi Sejmowemi Senatorami, a w Izbie Poselskiej, Marszałek Sejmowy, także wraz z Deputowanemi Sejmowemi, a jeżeli w Izbach złączonych, tedy Marszałek Sejmowy, wraz z pierwszym Marszałkiem w Senacie będącym, i Osobami w Deputacyi Sejmowej zasiadającymi, tak z Senatu, iako i Połow, przystąpią do rewizyi naczynia, i przełiczenia gałek, dla wynalezienia z nich wotow w materyi ktora decydowana będzie. Gdyby w naczyniu znalazło się więcej gałek nad rozdane, w takowym przypadku cała robota sekretnych wotow jest zła, i powtorzenia potrzebuie.

15. Krol ma prawo raz dać *votum* fwoie, drugi raz *paritatem* rozwiązywać o sobiście, lub nadeśłaniem zdania swego na piśmie, a *votum* Krola dane głośne, chociaż *votum* sekretnego dawać nie będzie, iednak w wotach sekretnych liczony być ma.

16. Prawo żadne na tym Ordynaryjnym Seymie, na którym ustanowione było, znoszonym być nie może.

17. Cokolwiek powiedziało się o Krolu w Seymowych czynnościach, to wszystko ma się rozumieć, gdy Krol jest przytomny w miejscu Seymu odprawującego się, gdyby zaś przytomny nie był, Seym podług opisu Prawa odbyty być ma.

XXII.

O Sessjach Prowincjonalnych i na nich Elekcyach.

1. Sessye Prowincjonalne, na Seymach Ordynaryjnych, zbierać się mogą we wszystkie dnie, w każdym czasie wolnym od Sessyi Seymowych; w przypadkach zaś *extraordinaryjnych*,

za obwieszczeniem pierwszego w porządku Senatora, zbierać się będą.

2. Składać się będą Sessye Prowincjonalne z Senatorow i Posłow swojej *respective* Prowincyi.

3. W czasie każdego Seymu, zaraz na początku onego, każda Prowincya na cały ciąg Seymu do odbywania Sessyow Prowincjonalnych, obierze dla siebie iedno mieysce.

4. Senator pierwszy w porządku, na Sessyi Prowincjonalney znajdujący się, prezydować ma, i ten żądającym głosy rozdawać będzie.

5. Każda Prowincya obierze iednego z Posłow do trzymania Protokołu na Sessyach Prowincjonalnych.

6. Będzie szczegolnieyszym obowiązkiem Sessyi Prowincjonalnych.
1. Dla zachowania kompletu dawać *pluralitate* pozwolenie żądającym odiazdu z Seymu, a żadna Prowincya nie będzie mogła dać zezwolenia wyiazdu od Seymu Senatorowi, lub Posłowi, tylko w tym umiarkowaniu, aby czwarta część Seymujących, ka-

żdey *distinctim* Prowincyi w Seymie zostawała. 2. Odprawiać wszystkie Elekcyje do wyboru na Sessjach Prowincjonalnych prawem oznaczone, które zawsze *semotís Arbitrís* odbywać się mają, a w czasie tych Elekcyi żadne głosy zabierane nie będą. 3. Ułatawiać dezyderya Prowincjonalne i Projekta względem nich układać. 4. Porozumiewać się w materjach przychodzących do deeczyi Seymowych. 5. Kommissarze do wszystkich Kommissyow Narodowych obierani będą na Sessjach Prowincjonalnych, osobno do każdej Kommissyi, po odbytych iey examinie. 6. Na Sessjach Prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentow Miast, do Kommissyi Policyi, Skarbowey i Assessoryi, i na tychże Sessjach wyznaczeni będą, którzy do ktorey Kommissyi i Assessoryi należeć mają.

7. Składający Sessyje Prowincjonalne Senatorowie i Posłowie, naypierwszą uwagę mieć powinni na kondycye do Elekcyjnego Urzędu ubiegającym się Prawem przepisane.

8. Sekretarz Seymowy, do Elekcyi, do Deputacyow Seymowych, do exa-

minu Straży i Kommissyow, odda Prezydującemu regeſtr wſzyſtkich Seymujących, a do innych Elekcyi regeſtr Kandydatow podających ſię przez Marſzałka Seymowego podpisaſany, który regeſtr Prezydujący głoſno przeczyta, a ieżeli by znaydowali ſię podani za Kandydatow, ktorzyby nie mieli za ſobą kondycyi prawem przepisaſanych z tegoż regeſtru za zdaniem Prowincyi iednomyſlnym, lub przez wota nawet ſekretne, wyłączeni bydź powinni.

9. Każda Elekcyja następującym odprawi ſię ſpůsobem: Sekretarz Seymowy tyle exemplarzow wydrukowanych regeſtru Kandydatow do Elekcyi odda Prezydującemu, aby wystarczał dla wſzyſtkich Senatorow i Poſłow wotować mających z Prowincyi, Prezydujący zaś każdemu Senatorowi i Poſłowi teyże Prowincyi idącemu do wotowania oddawać będzie ieden exemplarz regeſtru. Powinny ſtać ſtoliki zaſłonięte od widoku, na ktorych wotujący podkryſłać mają Kandydatow; powinien ſtać na ſtole wazon, który pierwey ma bydź otworzony i publicznie okazany, że ieſt prożny, a potym, zamknięty [bydź powinien dwoma kluczami, z ktorych ieden bydź ma

u Prezydującego, a drugi u pierwszego z porządku Posła Prowincyi. Prezydujący wzywać będzie porządkiem Senatorow i Posłow do wotowania, a każdy wotujący na stole załanionym od widoku, podkryśli na regeſtrze tyle Kandydatow, iaka liczba podług Prawa ieſt potrzebna do obrania Kommiſſarzew, i tenże regeſtr zwinąwszy, do wazonu ſtojącego na stole, publicznie włoży; po odbytych wotach przez wſzyſtkich Senatorow i Posłow Prowincyi; Prezydujący za Aſſeſſorow do examinowania wotow wezwie z każdego Woiewodztwa pierwszego Posła. Examinatorowie otworzywszy na publicznym widoku naczynie elekcyjne, przejrzą nayıerwey wſzyſtkie regeſtra, doſtrzegając, czy ſą podkreślone w takiej liczbie, iaka Prawem ieſt przepisana; którykolwiek regeſtr nie miałby takiej liczby podkreśloney, lub znalazłby ſię opifoowi Prawa, o każdej w ſzczegolności Kommiſſyi, przeciwny, Examinatorowie natychmiaſt deklarować będą takowy regeſtr za nieważny i odrzucony; potym do przerahowania liczby wotow przyſtąpią, a którzy z Kandydatow będą mieli więkſzość wotow, natychmiaſt ogłoszonemi do funkcyi, do ktorey wy-

bieranemi będą, zostaną. — Ilekroć równość wotow na których Kandydatow znalazłaby się; Prezydujący w porządku rozwiązania *paritatis votorum*, rozda dwie kartki każdemu wotującemu, przez jedną rękę pisane, lub drukowane, jedną z napisem słowa: *affirmative*, drugą *negative*, i deklarować będzie publicznie, która kartka ktorego Kandydata oznacza. Wota tym samym porządkiem iść będą, co i pierwey, a każdy z oddanych sobie dwóch kartek, jedną zwiniętą w wazon wrzuci. Przeliczone takowe wota przez Prezydującego i Assessorow, na ktorego z Kandydatow ukażą większość, ten za obranego ogłoszonym zostanie. Jeżeliby powtorna równość wotow wypadła, do rozwiązania iey sposob ten sam wotowania powtarzanym będzie, poki większość wotow na ktorego z Kandydatow nie okaże się; każda zaś Elekcyja iednego dnia zakończona bydź powinna, i nigdy wazony z rejestrami nierewidowanemi od Seſſyi do Seſſyi zostawiane bydź nie mają. Po zakończoney Elekcyi, Prezydujący z Assessorami rejestr obranych podpisze, i Marszałkowi Seymowemu dla ogłoszenia go w Izbach Seymowych odda.

XXIII.

Ubeśpieczenie Prawa o Seymach.

1. *Liberum veto*, Konfederacye wszelkiego gatunku, i Seymy Konfederackie, iako duchowi ninieyszey Konstytyucyi przeciwne, Rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosiemy.

2. Porządek Seymow, i wszelkie ich obrządki, tak, iak są w terażnieyszym Prawie w całej rozciągłości przepisane, iednym odtąd prawidłem Seymowania na zawsze będą, ktore całe Prawo terażnieysze o Seymach, za Prawo Konstytyucyjne postanawiamy, a wszelkie inne Prawa o porządku Seymowania dawniey ustanowione, uchylamy.

XXIV.

O występkach przeciwko Seymowi.

1. Występek przeciwko Seymowi popełnia, ktokolwiek otacza mieysce Seymowe woyskiem, milicyą, lub kupą zbroyną, bądź do skłonienia, bądź do gwałcenia woli Seymujących; herysz-

towie i dowodźcy takowego gwałtu podpadać będą karze infamii i śmierci.

2. Ktokolwiek tamże wniyście Senatorowi, czy Posłowi do Izb Ich właściwych, lub w czasie złączenia się Izb do Izby wspólney Senatorskiej; Herfztowie i dowodźcy takowego gwałtu, karze infamii i śmierci podpadać będą.

3. Ktokolwiekby w mieyscu i czasie Sessyi Seymowej z bronią ognistą był postrzeżony, albo oręża, choćby bez ranienia i zabójstwa zaczepnie dołył, lub złośliwie uderzył, ten karze infamii i śmierci podpadać ma.

4. Ktokolwiek proponuje związek Seymowy Konfederacki, a tym bardziej w ten wchodzi, na ten się pisze, i Seym arbitralnie odprawia, takowy karze infamii i śmierci podlega.

5. Sprawy tego gatunku, do Sądów Seymowych należą, ze zlecenia Seymu Ordynaryjnego, lub zawsze gotowego.

6. Ktoby z Seymujących bez zezwolenia Prowincyi, od Seymu odieżdżał,

a przez to gdyby komplet Seymu był zerwany, w Sądach Seymowych odpowiadać ma.

Rozkład Czasu Seymowego.

Powitanie	dzień	1.
Rugi	dni	3.
Obranie Marszałka	dzień	1.
Złączenie Izb	dzień	1.
Elekcyja Sędziow Seymowych	dzień	1.
Na czytanie Proiektow	dni	14.
Na czynienie Relacyi	dni	18.
Na materye Prawodawcze	dni	8.
Na Uchwały Seymowe	dni	12.
Na <i>desideria</i> Woiewództw	dni	6.
Na Elekcyą Vice-Marszałka	dzień	1.
Kończenie Seymu i czytanie Konstytucyi	dni	4.
Liczba dni Seymowych wynosi		70.

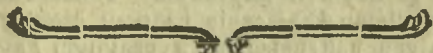
THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1900

S E Y M KONSTYTUCYINY EXTRA-ORDYNARYINY.

SEYM
konst:

I.

O miejscu dla Sejmów Konstytucyjnych przeznaczonym.

SEym Konstytucyiny Extraordynaryiny odprawiać się będzie w Mieście Warszawie, wyjąwszy przypadki wyrażone w Prawie o Sejmach Ordynaryinych, pod Artykułem 1. w Punkcie 2. i 3.

II.

1. Seym Konstytucyiny zwoływany
bydź ma co 25. lat.

2. Pierwszy Sejm takowy odprawić się będzie w czasie Seymu Ordynaryjnego, iaki z Prawa przypada, to jest: w Roku 1816. dnia 1. Miesiąca Października.

3. Co się tyczy sposobu i pewności zwołania Seymu tego Konstytucyjnego, wszystko to iemu służy, co jest powiedziano w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych pod Artykułem II. w punkcie 2. i 3.

4. Sejm Konstytucyjny kończyć się powinien koniecznie na trzy Miesiące przed następującym zwyczajnym Sejmem Ordynaryjnym.

III.

Początkowe czynności i obrządki Seymu Konstytucyjnego.

Seymowi Konstytucyjnemu służą następujące Artykuły, w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych zawarte, to jest: Artykuł IV. O Osobach Sejm składających; V. O obowiązku znajdowania się na Sejmie, Senatorów, Ministrów i Posłów; VI. O bezpieczeństwie Osób Sejm składających; VII. O czynieniu

zarzutów Senatorom, Ministrom i Posłom; VIII. O otwarciu Seymu i o Rugach; IX. Co do obrania Marszałka, i dalszych czynów Seymowych, aż do Izb złączenia; X Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Seymie Ordynarynym zwyczajnie potrzebnych; XI. Co do czynów Seymowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia; XII. O Elekcyi Sędziów Seymowych w złączonych Izbach.

IV.

O wprowadzeniu Projektów na Seym.

1. Po Elekcyi Sędziów Seymowych dnia następnego zaczynać się powinno czytanie Projektów do Prawodawstwa, z propozycyi od Tronu na Seymiki podanych, to jest: 1. Czytanie Projektów do Praw Politycznych Konstytucyjnych. 2. Czytanie Projektów do Praw Politycznych porządkowych.

2. Ile razy którykolwiek z Posłów poda Projekt taki. takowy natychmiast czytany być powinien.

3. Seymowi Konstytucyjnemu służyć punkta 3. 4 i 5. zawarte pod Artyku-

Item XIII. Prawa o Seymach Ordynaryjnych.

V.

*O Relacyach, które Deputowani do ex-
minu Straży i Kommissyow wyznacze-
ni, na Seymie czynić będą.*

Artykuł XIV. Prawa o Seymach
Ordynaryjnych, służy cały Seymowi
Konstytucyjnemu

*O obowiązkach Deputacyi do Konstytu-
tucyi.*

1. Ponieważ istotnymi i głównym obie-
ktem Seymu Konstytucyjnego, jest re-
wizya i poprawa Konstytucyi; przeto
obowiązkiem będzie Deputacyi Konstytu-
tucyjney, wszystkie podane na Seymie
Projekta, już od Króla i Straży, już
od Seymujących Posłów dzielić. 1. Na
Projekta do Praw politycznych Kon-
stytucyjnych, w rzędzie których,
wszystkie te Projekta mieścić ma, któ-
re ściągają się do Praw zawartych w
Prawie, pod tytułem: *Ustawa Rządowa*.
2. Na Projekta do Praw politycznych
porządkowych, w rzędzie których mie-
ścić ma Projekta ściągające się do szcze-
gólnych Opisków i porządku postępo-
wania władz Rządowych.

2. Deputacyi Konstytucyiney szczególą powinnością będzie pilnować, ażeby żaden Projekt nic takiego w sobie niezawierał, coby naruszało Prawa niewzruszone, lub *Paźa Conventa*.

3. Jeżeli rzecz Projektu podanego, naruszałaby Prawo niewzruszone, lub *Paźa Conventa*; też Deputacya podającym wyłtawi potrzebę, albo cofnienia zupełnego Projektu, albo odmiany onego; jeżeliby zaś podający Projekt, nie dał się przekonać uwagami przełożonemi; Deputacya Konstytucyina Projekt ten pod gatunkiem, do którego nayznaczniey zmierza, podług powyższego opisu umieści; a w opinii przyłączoney uwagi przyda. 1. Jeżeli rzecz Projektu nie jest przeciwna *Prawom niewzruszonym*, lub *Paktom Konwentom*? 2. Projekt czy nie zawiera w sobie wiele różnych materyi, i czy jest w wyrazach czyłtych i nieoboiętnych podany?

4. Przepisy dla Deputacyi Seymowej, w Prawie o Seymach Ordynaryinyh, pod Artykułem XV. w punktach 10 11 13. 14. umieszczone, służą równie i Deputacyi Konstytucyiney na Seymie Konstytucyinyh.

VII.

Co do czynów Seymowych w rozłączonych Izbach i o decyzji Projektów.

1. Seymowi Konstytucyjnemu służy,
Punkt 1. 2. 3. 4. 5. w Artykule XVI.
Prawa o Seymach Ordynaryjnych.

2. Zaczynać się najprzód będzie decyzja Projektów do Praw politycznych Konstytucyjnych, a po tych ukończonych, przystąpi Izba Poselska do decyzji Projektów do Praw Politycznych porządkowych.

3. Na Seymie Konstytucyjnym wszystkie te Projekta, gdyby jednomyślności nie było, decydowane będą prostą większością wotów; najprzód głośnych, po wotach zaś głośnych, sekretne koniecznie iść powinny, choćby żaden z Posłów onych nie żądał, i dlatego w propozycji *ad Turnum* podaney same sekretne *vota* stanowić będą.

4. Po przeczytaniu Projektu i opinii Deputacyi Konstytucyjney, Marszałek Seymowy zapyta się Izby o zgodę na cały Projekt.

5. Za opozycyą, chociażby iednego Pośła, Marszałek przyśtąpi zaraz *ad Turnum* na Propozycyą taką: „ Czyli „ *Projekt przeczytany, ma być w całości przyjętym; albo poprawionym?*

6. Jeżeliby który z Pośłów sprzeciwiał się całemu Projektowi i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać Propozycyą taką: „ *Czyli „ Projekt ma być odrzuconym, albo „ poprawionym?* Między taką Propozycyą i od Łaski podaną, póydzie najprzód *Turnus*, na takie zapytanie; *Jaka z Propozycyów przyjęta być ma?* a ten słowami tylko *affirmative*, albo *negative* odbywać się powinien.

7. Jeżeli większością utrzyma się propozycya do oddalenia Projektu zmierzająca, Projekt taki już drugi raz na tym Seymie podniesionym nie będzie.

8. Jeżeli zaś od Łaski podana Propozycya utrzymana zostanie; wtedy Izba przyśtąpi *ad Turnum* na tęż Propozycyą, decydując przyjęcie Projektu całkiem, albo poprawę onego.

9. Gdy Projekt do poprawy odesłanym zostanie; Marszałek Seymowy rozdawać będzie głosy Pośłom tego żada-

iącym z kolei Prowincyi, do samey tylko iedynie materyi toczącej się, dla wyświecenia oney; a Posłowie żądający poprawy Projektu, przeszlą wczesnie uwagi swoje na piśmie do Deputacyi Konstytucyiney.

10. Odesłanie Projektu do Deputacyi, końcem poprawy zatrzymywać Izby nie będzie, od wprowadzenia z porządku i decydowania innych następujących Projektów.

11. Przyniesiony nazad do Izby Projekt już poprawny, może przerwać materyą rozpoczętą i powtórnie decydowany będzie, w przypadku nieiednomysłności, na taką propozycyą: „*Czyli „Projekt przeczytany ma być w całości „przyjętym, czyli jeszcze do poprawy odesłanym?* „

12. Każde pomienione Prawo polityczne Konstytucyine, lub Polityczne porządkowe, po przeysciu formalnym w Izbie Poselskiej do Senatu natychmiast przesłane być powinno.

13. Po przeczytaniu żadanego Prawa od Izby Poselskiej w Senacie, Król zdanie swoje otworzy, a Marszałek przy

Laſce Senatu będący, zapyta o zdanie Senatu; jeżeli nie będzie w Senacie iednomyślności, na żądane Prawo przez Izbę Poſelską, Turnus iść ma na taką Propozycyą: „ Czyli Prawo żą-
 „ dane ma być zwrócone do powtórney
 „ Izby Poſelskiej decyzyi? czyli też ma
 „ zaraz brać moc Prawa zapadłego? „

14. Senat decydować będzie, takąż ſamą większością wotów i tymże ſpoſobem, iakie ieſt dla Izby Poſelskiej przepisany, w punkcie 3. tegoż Artykułu, z dodatkiem, że od dnia, którego z Izby Poſelskiej przyſłane będzie Prawo żądane do Senatu, naydaley na następney Seſſyi Senat decydować powinien przyięcie onego, albo zwrócenie do powtórney decyzyi.

15. Ile razy Prawo od Izby Poſelskiej żądane, w Senacie iednomyślnością, lub przepisaną większością wotów przyięte będzie, na ten czas to Prawo żądane mieć już będzie moc Prawa zapadłego; kiedy zaś Senat udecyduie zwrócenie żadanego Prawa, do powtórney Izby Poſelskiej decyzyi; na ten czas winien będzie Senat zaraz przeſłać na piſmie do Marſzałka Sey-

mowego uwagi swoje nad tym żądanym Prawem, z przełożeniem Rady, w czymby one odmienić, lub poprawić należało; a Izba Poselska na trzeciej Sessyi od czasu takowej rezolucyi Senatu, zastanawiając toczącą się w tym czasie materią w Izbie, przystąpi do powtórney tegoż żadanego Prawa decyzyi, iednomyślnością, lub przepisaną większością wotów; i takowa powtórna decyzya Izby Poselskiej już pod rozpoznanie Senatu podpadać niema; lecz moc Prawa zapadłego mieć będzie.

16. Wciągu czasu prześłania z Izby Poselskiej żadanego Prawa do Senatu i powtórney onego decyzyi, ieżliby to z Prawa wypadło; Izba Poselska zatrudniać się może decyzją następnych Proiektów.

17. Każde Prawo po ustanowieniu, zaraz Marszałek Seymowy, wraz z Ofobami do Deputacyi Konstytucyiney wyznaczonemi, podpisać mają, w zwykłej Izbie konferencyjonalney Seymowej, a Sekretarz Seymowy do Oblaty w Aktach, gdzie Sejm będzie, naydaley dnia trzeciego podać powinien.

VIII.

O Sessjach Seymowych w ogólności i dawaniu głosów w szczególności.

Cały Artykuł XXI. w Prawie o Seymach Ordynaryjnych, co do Sessyjów Seymowych w ogólności, i dawania głosów w szczególności, służy Seymowi Konstytucyjnemu; z tą iedną w punkcie 13 tegoż Rozdziału różnicą, że propozycja *ad Turnum* do Prawa w Izbie Poselskiej podana, nie będzie od Marszałka Seymowego posyłana do Senatu.

IX.

Dokończenie Seymu.

Dalsze czynności i obrządki Seymu Konstytucyjnego odbywać się mają, według przyjętych szczególnych opisów Prawa o Seymach, na tymże Seymie Konstytucyjnym.

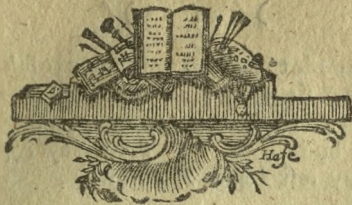
Punkta służące wszystkim Seymom, tak Konstytucyjnym, iak Ordynaryjnemu i gotowemu.

1. Ile razy Marszałek Seymowy za-
pytywać się będzie o zgodę Izby na

Proiekt iaki, lub uſtne zalecenie, zgadzający ſię Seymuiący w milczeniu zachowaią ſię; przeciwni zaś Proiektowi, lub zaleceniu, oppozycyą ſwoią w głoſie oſwiadczą.

2. Marſzałek Seymowy wyznaczy ie-
dnego z Kancellaryi Seymowej do trzy-
mania Protokułu Seymowego, w którym
wſzyſtkie kaźdey Seſſyi Seymowej czyn-
noſci, i rezolucye zapisane bydź maią,
co ma ſłużyć tylko do ułczenia porzą-
dnego Dyaryuſzu Seymowego. Tak wy-
znaczona Oſoba wykona Przyſięgę przed
Marſzałkiem, na wierne utrzymywanie
Protokułu; Ten Protokuł Marſzałek
Seymowy z Sekretarzem podpiswać bę-
dą po kaźdey Seſſyi Seymowej.

SĄDY SEYMOWE.

PRAWO UCHWALONE

SĄDY
SEYM;

D N I A 13 M A I A 1791.

I.

Co do składu Sądow Seymowych.

SAD Seymowy składać się będzie z Ofob trzydziestu sześciu to jest: z Senatu dwunastu w Kommissyach rządowych zasiadać niemogących, a z Posłów dwudziestu czterech, którzy w rowney liczbie z każdej Prowincyi, wybierani będą, co dwa lata sposobem w Prawie o Seymach przepisany.

L

Komplet zaś naymniey z osob 15 składać się ma, a na tych Sądach *Primus ex Ordine* przytomny, przydować będzie z tey Prowincyi, przy ktorey iest Łaska Seymowa.

II.

Gdyby zaś przeciwko ktoremu Sędziemu przez losy wybranemu, przyfzła sprawa przed Sąd Seymowy, na ten czas ow Sędzia zasiadać nie ma; rownie iako i w przypadku zadanego, a przez Sąd uznanego współnictwa: oraz gdyby obwiniona w Sądzie Seymowym Osoba, xcyrowała przy gruntownych dowodach Sędziego, przeto, iż iest iey nieprzyziacielem, lub że ma z nią proceder prawny, że po niey spodziewa się sukcesyi, czyli słowem: że ma intereś w iey pogwałceniu i zgniebie.

III.

We wszystkich zaś przypadkach, gdyby w potrzebie nie było przepisanego 15 Osob kompletu, sam Sąd Seymowy w liczbie przynaymniey dwunastu Osob zebrany, przez losy wybrać może Osoby z Dygnitarzow, czyli Urzędnikow Koronnych i W. X. Li.

tewskiego na mieysce iedynie nieprzytomnych, a do kompletu potrzebnych Sędziow. Gdyby zas wspomniony śrzo dek, potrzebnemu kompletowi skute cznie nie zaradzał, z przyczyny zna czney liczby Sędziow, przez obwinione go od sądzenia excypowanych; na ow czas Seym, nowych Sędziow trzydzie stu sześciu przez losy wybrać ma; kto rzy w ten czas tylko będą mieli Prawo i powinność zasiadania na Sądach, gdy potrzeba kompletu wymagać będzie, i przeciwko nim żadna excepcya miey sca mieć nie będzie.

IV.

Po obraniu i nieodwłocznym przy sięgi wykonaniu, Sędziowie Seymowi w przeciągu dni dwunastu, Juryzdy kcyą swą, ufundują, Ordynacyą Są dow swoich, co do dni i godzin, iako i innych porządkowych szczegułow Prawem nieobjętych, ułożą, iednego z grona swego do trzymania senten cyonarza, iednomyślnością lub wię kszością krefek sekretnych, obiorą; Kancellaryą Sądową urządzą, i zaraz nieodstępnie sprawy, ieżeli się iakie znaydą, sądzić będą iedną po drugiey, wedle porządku wpisow uczynionych,

stoſownie do kolei ſpraw przez Sejm odeſłanych aż do zupełnego wſzystkich ſpraw zakończenia. Piſarzem w Sądach Seymowych będzie Piſarz Ziemſki mieyſcowy.

V.

A ktoryby z Sędziow Seymowych wiakieykolwiek Sądow Seymowych po trzebie na czas liſtem od Prezydującego w Sądach Seymowych zaſiadającego oſtrzeżony, nie zjechał, lub zjechałszy, komplet zrywał, lub z mieyſca Sądu bez zezwolenia onegoż oddalał ſię, takowy w tymże Sądzie Seymowym przekłnany, karze *curentiae aſſivitat* na lat dwa podpadać będzie. Od tego rygoru Prawa Sędziow Seymowych prawdziwa tylko choroba, lub fizyczne niepodobieństwo znaydowania ſię na mieyſcu Sądow uwalniać będzie, co przyſięgą potwierdzone bydź powinno.

VI.

Do ſkładu Sądow Seymowych należą Referendarze Narodowi, ktorych obowiązkiem będzie, treść wſzystkich wnioſkow, dowodow i odwodow, od ſtron czynionych Sądowi Seymowemu na uſtępie wiernie i dokładnie prze-

kładać, oraz wypadające z treści rzeczy konkluzye, czyli propozycye do decyzji Sądowej na piśmie *consultive* podawać.

VII.

Co do Spraw Sądom Seymowym należących.

Do Sądów Seymowych należą wszelkie sprawy, w których idzie o poznanie i ukaranie popełnionych występku publicznego; których są dwa gatunki, to jest: *jedne* są przeciwko Narodowi, *drugie* przeciwko Najwyższemu Rzepltey Rządowi.

Występki przeciwko Narodowi, to jest te: które gwałcą publiczne Narodu bezpieczeństwo, lub przynoszą pospolitą całemu Narodowi szkodę, są trojakiego rodzaju; to jest: 1. Występki gwałtu publicznego. 2. Zdrady publicznej. 3. Szkody publicznej.

VIII.

Występki publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia. *imo* Ktokolwiek pobudza pospolstwo we wsiach, lub miastach do buntu, do zbroynego kupienia się, do publicznego i wewnę-

trznego niepokoju. 2do. Ktokolwiek buntuie Woysko, czyli namawia, i iakimkolwiek sposobami nakłania Woysko Rzepltey do nieśluchania Kommandy Woyskowej Ordynansow, a tym bardziey rozkazow Naywyższej Władzy Stanow Rzepltey Seymuiących. 3tio. Ktokolwiek pobudza do buntu i zbroynego związku, pod iakimkolwiek nazwiskiem; Herasztowie i dowodźcy buntu Pospółstwa, buntu Woyska, i buntu Szlachty, podpadać będą karze śmierci i wieczney infamii, która tak w tym, iak w każdym innym przypadku naymniey rozciągać się nie ma do niewinnych Osób, iakimkolwiek krwi i Towarzystwa związkiem złączonych z winowaycą. Pomocnicy zaś i wykonywacze mniey winni infamią, albo wiecznym lub doczesnym więzieniem, albo więzłą górną, lub dolną, albo odsądzeniem od Urzędow, lub *ab omni ađivitate*, lub od majątku, (który w takowym przypadku ma spadać na prawych sukcesorow) karani bydź mają, wedle okoliczności większey lub mnieyszey winy. Herasztowie, dowodźcy, celnieysi pomocnicy i wykonywacze, zawfze do Sądow Seymowych należeć, i surowfzym karom podlegać mają; prości zaś buntownicy mają bydź odsyła-

ni do Sądów zwyczajnych, i karani
 stosownie do wielkości popełnionego
 występku. Prócz tego, każdy bunto-
 wnik za popełnione w czasie buntu za-
 boystwo, karze śmierci podlegać, a
 przez siebie, lub przez swoich wyko-
 nywaczów poczynione komukolwiek
 krzywdy i szkody, majątkiem własnym
 nadgradzać powinien; słowem: wszel-
 kie przestępstwa popełnione w czasie
 buntu, sądzone, i w miarę przewinienia
 ukarane być mają, w każdym Sądzie
 rodzajowi sprawy przyzwoitym. 4to.
 Występek publicznego gwałtu przeciw-
 ko Narodowi popełnia, ktokolwiek
 wprowadza obce Wojsko do Kraiu Rze-
 pltey; i taki karze infamii i śmierci pod-
 padać będzie. 5to. Ktokolwiekby w
 czasie Woyny zaczął przeciwko Rze-
 pltey, wszedł w służbę nieprzyaciel-
 skiego Wojska; ten podpada karze
 infamii i wiecznego wygnania z Kraiu
 Rzepltey. 6to. Gdyby kto z dobraną
 kupą zbroyną po Wsiach, Miastach, Ko-
 morach, gwałtem wybierał dochody
 Rzepltey, lub one całkiem gwałtownie
 zabierał, ten karze wiecznego więzie-
 nia podlegać będzie: a szkoda Skarbo-
 wi publicznemu lub Obywatelom uczy-
 niona, ma być wedwójnaśob nadgro-
 dzona z majątku winowaycy. Reszta

zaś tegoż majątku (tak iak w każdym podobnym przypadku) ma się dostać w całości prawym Sukcesorom : ma byź jednak wyznaczona częśćka dochodu na subsystencyą więźnia.

XI.

Występek zdrady publiczney przeciwko Narodowi popełnia: 1mo. Ktokolwiekby uknował spisek na wzniecenie buntu Pospółstwa, buntu Woyłka, lub buntu Szlachty, i iakiegokolwiek zbroynego związku Prawem zakazanego. Jako zaś przez spisek rozumieć się zawsze ma: *Zmowa podpisem, lub przysięgą uczyniona, na popełnienie szkodliwego Narodowi występku Prawem zakazanego*; tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuje, czyni, lub czynić zamierza, sposobem w Prawie opisanym, lub sposobem, którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne, nigdy podciągać nie będzie. 2do. Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzepltey Rządu, to jest: 1mo. Na zniesienie Seymików i Seymów. 2do. Na wyjęcie Woyłka z pod władzy najwyższej Stanów Rzeczypospolitey Sey-

muiających. 3to. Na oddanie iedney iakiey Ofobie, lub oddzielnemu od Seymu Ciału, wszystkich naywyższych władz i Praw Rzepltey; ten popełnia występpek zdrady Publiczney przeciwko Narodowi. Herfztowie i dowódcy wspomnionych spilkow, iawnemi dowodami przekonani, karze infamii i śmierci podpadać mają. Wspólnicy zaś podług stopnia winy, mnieyszym karom, w Artykule VIII. wyrażonym, podlegać będą. 3to. Ktokolwiekby wchodził w zmwę z obcemi Narodami, koncem w powyższych punktach wyrażonym, iako zdrayca Narodu, infamią i śmiercią karany bydź ma. 4to. Ktoby poddał zmównie Fortecę, Zamek, iakąkolwiek Possessyą Rzepltey, lub iaką część iey Woyfka obcemu Narodowi, iako zdrayca Narodu karze infamii i śmierci podpadać będzie. 5to. Każdy Obywatel przekonany o Penfyebraną od iakiego Dworu Zagranicznego, bez wiadomości Rządu Rzepltey; od wszelkich Urzędow, & *ab omni ađivitate*, iako zdrayca Narodu, na zawżę ma bydź odsądzony. 6to. Ktoby zdradliwie obcemu Narodowi wydawał sekreta i tajemnice Rzepltey, w miarę ważności sekretu i wielkości winy, karany bydź ma infamią, lub innemi przy-

zwoitemi karami. 7mo. Przekonany o korrupcyą, czyli przekupstwo Senator, Minister, Poseł na Sejm, Marszałek i Vice-Marszałek Seymowy, Minister u Dworu Zagranicznego, i którykolwiek Sędzia zasiadający w Sądach *Ultimæ Instantiæ*, iako zdradzający w swym Urzędowaniu powzięłość Narodową, odsądzeniem na zawsze od wszelkich Urzędów ma być ukarany. 8uo. Przedawanie ludzi za granicę, lub rekrutowanie ludzi w Kraiu Rzepltey dla Woyska Zagranicznego, iako zdrada Narodu, ma być ukarana wiecznym, lub doczesnym z Kraiu wygnaniem, lub utratą majątku, lub więzieniem wiecznym, albo doczesnym, w miarę przewinienia, i onego okoliczności. Gwałtowne zaś rekrutowanie Ludzi dla Woyska Zagranicznego, będąc nie tylko zdradą, lecz i gwałtem publicznym, surowiey ma być ukarane, w miarę popełnionych gwałtow. 9no. Utrzymywanie Milicyi Nadworney, lub Kozaków nad przepis Prawa, karane być ma siedzeniem więzy dolney 12. tygodni. Zmyślanie lub fałszowanie Praw, Uniwersałow, lub iakichkolwiek Pism całego Narodu tyjących się, pod Imieniem Seymu, lub Króla, iako zdrada Narodu karane być

dzie wiecznym z Kraiu wygnaniem, lub wiecznym więzieniem, a nawet infamią, wedle okoliczności zbrodni.

X.

Występki szkody Publiczney, mają należeć do Sądow Kommissyi Skarbowey podług iey opisu.

Co się zaś tycze publicznych przeciwko Narodowi występku, które popełnione bydz mogą od Straży Narodowey, od Naywyższey Rzepltey i Kommissyi, te wszystkie występk i w osobnych *respective* Rozdziałach, dokładnie znayduią się opifane.

XI.

Występki przeciwko Rzepltey Rządowi, są gwałt i zdrada przeciwko Maieftatowi, czyli Królowi, przeciwko Seymom i Seymikom.

1mo. Ktokolwiekby się targnął na życie Króla; infamią i śmiercią ma bydz skarany.

2do. Ktokolwiekby się targnął gwałtownie na Osobę Króla, ktokolwiekby się porwał do broni na Króla, śmierci

podlegać ma. 3^{tio}. Ktokolwiekby z kupą zbroyną mieszkanie Królewskie nalszedł, lub naiechał, i w nim iakolwiek gwałt uczynił, śmiercią karany bydz ma. 4to. Gwałtowne na iakimkolwiek mieyscu zatrzymanie, gwałtowne porwanie, lub gwałtowne dokadkolwiek uwieszenie Osoby Króla, śmiercią karane będzie. 5to. Ktoby wzniecał bunt w Pospółstwie, lub w Woytku, ktoby podniecał Szlachtę do buntu, lub związku zbroynego, końcem ztrącenia z Tronu Panującego Króla, takowy herfzt i dowódzca śmiercią karany będzie; Inni zaś mniey winni współnicy wygnaniem, lub więzieniem, lub tym podobnemi karami, podług okoliczności i wielkości zbrodni ukarani będą. Herfztowie uknowanego, chociaż niewykonanego spisku, na popelnienie którego kolwiek z pięciu dopiero wymienionych przeciwko Maiestatowi występku, iako zdraycy Rzeczy Rządu, zawsze infamią, a wedle okoliczności i wielkości zbrodni, albo śmiercią, albo więzieniem, albo wygnaniem, albo utratą majątku, albo Urzędow, karani będą. Mnien zaś winni pomocnicy i współnicy, nie śmiercią, lecz innemi wzmiankowanemi karami,

w miarę popełnionej zbrodni, ukarani
bydź mają.

Występki przeciwko Seymowi dokładnie są opisane w Rozdziale o Seymach.

Występki przeciwko Seymikom znajdując się dokładnie opisane w Rozdziale o Seymikach.

Występki gwałcące bezpieczeństwo Sądów Seymowych, wedle opisu bezpieczeństwa Sądów Trybunału Głównego, w tymże Sądzie Seymowym sądzone, i ukarane zostaną; Lecz inne iakiekolwiek występkę, chociaż pod bokiem Sądów Seymowych popełnione, do zwyczajnych wedle Prawa Sądów należeć będą.

XII.

Co do porządku Prawnego Sądów Seymowych, wedle którego Sędziowie i Strony postępować mają.

Kiedy w przypadkach Prawem oznaczonych, Izba Seymowa zleci Instygatorom Narodowym ścigać kogo w

Sądach Seymowych o występki popełniony przeciwko Narodowi, lub najwyższemu jego Rządowi, lub kiedy Izba Seymowa, któremukolwiek Obywatelowi, czyli to z powodu własney krzywdy, czyli z powodu czystey o dobro publiczne gorliwości, chcącemu byź Delatorem, i nim byź wedle Prawa mogącemu, dozwoli kogo pociągac do Sądow Seymowych o występki publiczny, wedle Prawa do tychże Sądow Seymowych należący, na ów czas Instygatorów Narodowych będzie powinnością, aby od nich podpisany Pozew Osobie (o której iest mowa) był oddany w przeciągu dni trzech, ieżeli ta Osoba znajduje się w mieyscu Sądow, a w przeciągu naydaley Niedziel czterech, ieżeli Osoba zapożywać się mająca, nie w mieyscu Sądow, lecz na innym jakim mieyscu znajduje się.

Pozew do Sądow Seymowych z Pieczęcią Kancellaryi Koron: i W. X. Lit: przez Woźnego przy obecności dwóch Szlachty osiadłych, albo oblicznie w ręce pozwanego w mieyscu mieszkania jego ma byź dany, albo przynaymniey w mieyscu mieszkania pozwanego położony, a potym zeznany w Xięgach Sądu właściwego owemu mieyscu, na

którym Pozew był oddany, lub położony.

Pozew zawsze ma być pisany językiem Polikim, a w słowach prostych, iasnych i krótkich, wyrażać ma dokładnie rzecz o którą idzie, to jest: kto? kogo? o jaki występki? na wskazanie jakiej kary? wedle którego Prawa? i na jaki termin? pozywa do Sądow.

XIII.

Nie tylko Szlachcie lecz ktokolwiek dostateczną za sobą stawia porękę, od więzienia lub arefztu, przed Dekretem Sądow Seymowych, wolny być powinien. Wyjąwszy nadzwyczajne buntu, lub spisku przypadki, w którychby Seym dla ocalenia Narodu, od widocznego niebezpieczeństwa osądził potrzebę więzienia, lub arefztu obwinionych Osób. Wszakże iako więzienie obwinionych przed Dekretem Sądowym nie jest karą, lecz środkiem sprawiedliwości, tak, aby takowi więźniowie żadney nie doznawali niepotrzebney przykrości i niewygody, szczególnie mieć będą bacność ci, do których wedle Prawa więzienia i więźniowie należą.

Delator w Sądach Seymowych, iako wedle Prawa, *pæna talionis* karany być powinien, w przypadku niedowiedzenia zadanego występku, tak, jeżeli sam nie jest w stanie dostateczney odpowiedzi, lub jeżeli dostateczney nie okaznie poręki, więzionym i strzeżonym być ma, aż do ogłoszenia Dekretu Sądowego, w którym, albo niewinność jego uznana, albo płochość, lub złośliwość Delacyi ukarana zostanie *pæna talionis*; przez którą odtąd rozumieć się ma też sama na Delatora kara, któreby wedle Prawa podlegał obwiniony, gdyby onemu Delator rzeczy, którą zadaje, Sądownie dowiódł.

XIV.

Jako każdemu Aktorowi w swoiey sprawie stawiać i mówić przed Sądem Seymowym nie zabrania się, tak wolno będzie każdemu uprosić kogo zechce do stawiania w swej sprawie przed Sądem Seymowym. Jeżeliby zaś który z obwinionych żądał, a nie mógł dostać obrońcę lub Patronow, na ów czas sam Sąd Seymowy wyznaczy ku pomocy i obronie obwinionego dwóch Patronow, z poczciwości i biegłości w Prawie znanych, a od obwinionego nie excypowanych.

XV.

XV.

Gdyby zapozwana do Sądów Seymowych srona, z przyczyny prawdziwey choroby, lub innego Fizycznego niepodobieństwa, na termin w Sądzie stanąć nie mogła; Sąd Seymowy zważywszy sprawiedliwość przyczyn, wedle składu okoliczności, wyznaczy ostateczny termin, na który, chociażby którakolwiek nie stanęła srona, sprawa zaocznie nawet sądzona być ma, i Dekret Sądowy niewzruszoną moc i wykonanie mieć będzie.

XVI.

Od przywołania sprawy, aż do ostatecznego iey końca, czyli ogłoszenia Dekretu, całe postępowanie Sądu Seymowego, będzie zawsze iawne i publiczne: Wszystko, co tylko do Sądów Seymowych, w całym ciągu iakieykolwiek sprawy należeć może, mówić i pisać się ma ięzykiem Narodowym, i tego wszystkiego publikowania, i drukowania zupełna zostawia się wolność. Arbitrom, którzy w milczeniu, i powinny dla Sądu uszanowaniu zachować się mają, przytomność na wszystkich Sessjach Sądowych, nigdy tam-

wana nie będzie, oprócz Inkwizycyi i namowy, o których niżej.

XVII.

Sędzia Seymowy, który pierwszy z porządku, prezydować będzie, mieysce w Sądzie najpierwsze zasiadać, głosy rozdawać, Sessye za porozumieniem się z kolegami solwować, z ustępu przywoływać, i *paritatem votorum* rezolwować ma.

XVIII.

Kiedykolwiek podana wprzód *consultive* od Referendarzow konkluzya, czyli propozycya do wotowania, iednomyślnością lub większością głosow przyięta nie będzie, na ów czas każdemu zasiadającemu Sędziemu Propozycye do wotowania formować, i podawać wolno: które ieżeli iednomyślnością przyięte nie będą, dwó-krotnemi głośno, a trzeci raz sekretnemi koniecznie wotami decydowane zostana. Referendarz po ogłoszeniu *pluralitatis votorum*, regestr wotow głośnych trzymającemu pióro, *ad Ada* oddawać powinien.

XIX

Każda Rezolucya Sądu, iednomyślnością lub, większością wotow zapadła, natychmiast pod dniem swoim, w Sentencyonarz zapisana, i zaraz przed zakończeniem Sessyi Sądowej, od prezydującego, i dwóch Sędziow po iednemu z innych dwóch Prowincyi podpisana być ma.

Prócz tego ma być porządnie utrzymywany Protokół Sądowy, w którym każda Sessya Sądowa pod dniem swoim, i wszelka iakakolwiek bądź czynność Sądu Seymowego, ma być zapisana.

XX.

Co się tycze Akcesoryow, ustanawiamy: Aby Sąd Seymowy ciągle wysłuchawszy porządnie czynionych wszelkich wnioskow i odpowiedzi stron, względem wszystkich (iakie tylko w przypadley sprawie miejsce mieć mogą) materyi Akcesoryow, to wszystko, cokolwiek strony w materyach Akcesoryow przełożyły, w całkowitym obięciu wziął na namowę. Na której nayprzód Referendarze krótko i dokładnie rzecz całą z obydwóch stron

przełożą Sądowi, i wypadające z całej osnowy konkluzye, *consultive* na piśmie podadzą. Potym Sąd na podane od Referendarzow, lub od którego Sędziego (wedle powyższego opisu) wotując Propozycye, wszystkie wniesione wątpliwości w materyach Akcesoryow Rezolucyami swemi razem załatwi.

XXI.

Sąd Seymowy w tym wszystkim, cokolwiek nie sprzeciwia się wyraźnemu Prawu, tak w Akcesoryach, iak i w samey Sprawie, nie odmówi obwinionemu zupełney wolności, sposobności, czasu, i nawet pomocy do obrony i usprawiedliwienia się.

Kiedykolwiek wypadnie potrzeba inkwizycyi, wtedy do wysłuchania onych, albo cały Sąd przystąpi, albo z pośród siebie wybierze przez losy dziewięciu; Inkwizycye słuchane będą *semotis Arbitris*, w komplecie najmniej Osób sześciu do Inkwizycyi wyznaczonych; Oprócz tego, każdy Sędzia Seymowy, iako i Referendarze znaydować się mogą. Każdy arkusz osobny wszyscy Sędziowie Inkwizycyi przytomni, aż do ostatniego arkusza

podpiszą, a Inkwizycyą z iedney strony, ieden Sędzia, a z drugiey, drugi Sędzia własnymi rękami pisać będą. Każdy zaś punkt w Inkwizycyach skoro napisanym zostanie, natychmiast głośno ma być przeczytany, końcem uniknienia wszelkich omyłek i niedokładności.

XXII.

Po zakończonych Inkwizycyach, i na Sessyi Sądowej *in pleno* przeczytanych; Referendarze wypadające z tychże Inkwizycyi konkluzye, Sądowi *consultive* na piśmie podadzą.

Sąd Seymowy przed decyzją, i ostatecznym wyrokiem, to wszystko, cokolwiek w Inkwizycyach tyczyć się może obwinionego, onemu wiernie i dokładnie komunikować każe, i jego odpowiedzi osobiście, przez uproszonego obrońcę, lub Patrona uczynioney, pilnie wysłucha.

XXIII.

Kiedy w uczynionych Inkwizycyach pokaże się przeciwność w zeznaniach i odpowiedziach świadkow, na ów czas Sąd Seymowy przytąpi do ich konfron-

tacyi sprowadzając razem dwóch, trzech lub więcej świadków, a nawet i wszystkich, wedle ukazującej się potrzeby. Jeżeli zaś Sąd postrzeże przeciwność między zeznaniami obwinionego, a odpowiedziami świadków, na ten czas ma być konfrontacya świadków z obwinionym.

Ile razy także obwiniony zadanego sobie występku nie wyznaie; uczynionych, a sobie już komunikowanych Inkwizycyi za prawne, zupełne i należyte uznać nie chce, ale owszem na swą obronę przytacza, albo: *imo*. Ze wypytanie i wysłuchanie świadków nie jest ieszcze zupełne i należyte, albo: *et do*. Ze odpowiedzi i zeznania świadków, są sobie przeciwne, niedokładne, i excepcyom podległe, a ztąd żąda od Sądu konfrontacyi; ta nigdy odmówiona być nie ma; *nayprzód*: Podać, ieśli chce, pytania swoje do konfrontacyi świadków; *powtóre*: Znaydować się na niey przytomnym, i na swą obronę mówić, czynić pytania, odpowiedzi i excepcye. *potrzebie*: Przybywającego lub znalezione go, a rzecz (o którą idzie) wiedzącego świadka, lub świadków stawić. W każdym zaś przypadku równości świadectw sobie przeciwnych, Sąd przy-

chylać się powinien do tych, które są za obwinionym.

XXIV.

Po odbytych wszystkich Prawnych stopniach, które ostateczną Sądu namowę, poprzedzać powinny, Sąd Seymowy wysłuchawszy na ustępie całej treści sprawy, od Referendarzów krótko i dokładnie uczynionej, oraz ostatecznej konkluzji, *consultive* od tychże Referendarzów na piśmie podanej, przystąpi do ostatecznego wyroku, w którym ma uznać, albo: 1mo. Ze obwiniony zupełnie jest niewinny, albo: 2do. Ze obwinionemu występki nie jest dowiedziony, albo: 3tio. Ze obwinionemu zadany występki zupełnie jest dowiedziony. *W pierwszym przypadku*, Sąd ma ogłosić zupełną wolność, niewinność i nieskażony honor obwinionego a na Delatora (jeśli w tej sprawie znajdował się) kary prawem oznaczone wskazać. *W drugim przypadku*, Sąd obwinionego wolnym od Sądu i kary ma uznać iako i Delatora. *W trzecim przypadku*, Sąd obwinionego uznać winnym, i kary nań. Prawem oznaczone, wskazać ma. Ostatecznej rozpoczętej namowy, Sąd nigdy przerywać nie ma, i

wszyscy Sędziowie Seymowi do końca ostateczney decyzji, i zapisania oney w Sentencyonarzu na Sessyi Sądowej nieprzerwanie przytomni być mają.

XXV.

Sąd Seymowy nikogo winnym uznawać i na kary wskazywać nie ma, na fundamencie *prezumpcyi*. Lecz *imo*. ten tylko ma być za winnego uznany, którego uczynek jest Prawem zakazany, a pewnemi i oczywistemi dowodami okazany. *2do*. Winowayca przekonany, na taką iedynie ma być wskazany karę, iaka wedle Prawa należy.

Dowody zaś zupełnie o uczynek przekonuywające, mają być te: *imo*. Świadełstwo dwóch przynajmniey oczywistych przyśięgłych świadkow, żadney niepodległych *excepcyi*. *2do*. Piśma autentyczne obwinionego iasnie i niewątpliwie rzecz (o którą idzie) okazujące. *3tio*. Własne zeznanie obwinionego, i rozmyślne na zapytanie odpowiedzi, widocznie rzecz (o którą idzie) wyłuszczające. *4to*. Okoliczności zaś popełnionego występku fizyczne, lub moralne, tyle tylko w Śądzie mieć będą ważności,

ile się z nich okaże pewności i oczywistości, za pomocą wzmiankowanych wyżej dowodów.

XXVI.

W każdym przypadku prawdziwej wątpliwości, tak względem Prawa, iako i względem dowodów popełnionego występku, oraz względem rodzaju i wielkości kary, Sąd Seymowy, nie przeciwko obwinionemu, lecz na stronę obwinionego w wyrokach swoich wątpliwość rozwiązywać będzie.

XXVII.

Dekreta Sądów Seymowych (które mają być krótko, jasno i dokładnie pisane) w przeciągu trzech dni naley, po ostateczney Sądowej namowie ogłoszone i publikowane będą. A exekucya onych, do Marszałków Narodowych, wedle Prawa zwyczajnuy należeć ma.

Po Dekrecie, żadna strona nic już do Sądów wnosić nie może. Lecz ten którego Sąd Seymowy, wedle Art: XXIV. wolnym tylko od Sądu i kary uznał, mieć będzie prawo każdego czasu

okazania zupełney swey w Sądzie Seymowym niewinności, skoroby wynalazł dostateczne na to dowody.

XXVIII

Cokolwiek do iakiey sprawy w Sądach Semowych ściągać się może, to wszystko w swych *respective* Księgach, i należyte-
mi wedle Prawa Urzędowemi podpisami
stwierdzone, w Kancellaryi, czyli w
Aktach Sądow Seymowych ma bydź
zachowane, z zupełną dla każdego
czynienia Extraktów wolnością przez
Pisarza.

XXIX.

Obrani Sędziowie Seymowi, w o-
becności KRÓLA i Stanow Seymujących
a nieprzytomni w obliczu Sądu Sey-
mowego, wykonać mają przyśięgę któ-
rey Rota będzie następująca:

„ Ja NN. Przyśięgam Panu Bogu
„ Wszechmogącemu w Tróycy S. Jedy-
„ nemu, iako Penfyi Zagranicznej nie
„ biorę, i brać nie będę, i że wybra-
„ nym będąc do rozśądzenia Spraw
„ Sądow Seymowym poleconych, też
„ sprawy podług Boga, Prawa, spra-
„ wiedliwości i dowodow sądzić będę,

„ żadnemi względami , przyjaźnią , lub
 „ nienawiścią uwodzić się nie będę.
 „ Na Przyjaciela , bogatego , lub ubo-
 „ giego , względu żadnego mieć nie będę.
 „ Darow żadnych , i obietnic nie przyi-
 „ mę i w wszystkim sądzeniu moim Boga,
 „ Prawo , i Sprawiedliwość za naypier-
 „ wszy , i iedyny cel mieć będę. Tak
 „ mi Panie Boże dopomóż , i niewinna
 „ Męko CHRYSTUSA PANA. „

SĘDZIOWIE SEYMOWI

Obrani Roku 1791.

Z S E N A T U.

z Prowincyi Małopolskiej.

WW. Sołtyk Kasztelan Wiślicki.
Zeliński Kasztelan Biecki.
Szydłowski Kaszt. Zarnowski
Rzyszczewski Kaszt. Lubaczewski.

z Prowincyi W. X. Litt:)

PP. Xzę Małafski Biskup Wileński.
Giedroyc Xzę Biskup Zmudz:
WW. Plater Kasztelan Trocki.
Chomiński Wda Mściławski.

z Prowincyi Wielkopolskiej.

WW. Czapki Wda Chełmiński.
Moszczeński Kaszt. Łędzki.
Kosłowski Kaszt. Inowłodzki.
Łaskocki Kaszt. Gołtyński.

Z STANU RYCERSKIEGO.

z Prowincyi Małopolskiej.

UUr: Mikułowski Pisarz Ziemski Ra-
domski Poseł Sandomirski.

Proskura Starosta Tuczapski Poseł
Kiiowski.

Stroynowski Podkomor: Buski, Poseł
Wołyński.

Wybranowski Stolnik i Poseł Lubelski
Węzyk Rudzki Podsto: Wiślicki, Po-
seł Ziemi Mieln:

Grocholski Miecznik Koron:
Poseł Bracławski.

Szczeniowski Podsedek i Poseł Bra-
cławski.

Krasicki Stta Korytnicki, Poseł Czer-
niechowski.

z Prowincyi W. X. Litt:

UU. Czyż Sędzia Grodzki, i Poseł Wi-
leński.

Korfał Sędzia Ziem: i Poseł Wileński.

Nagurski Podkomorzyc i Poseł Zmudz:
Zdzitowiecki Szambelan J. K. Mości
Poseł Smoleński.

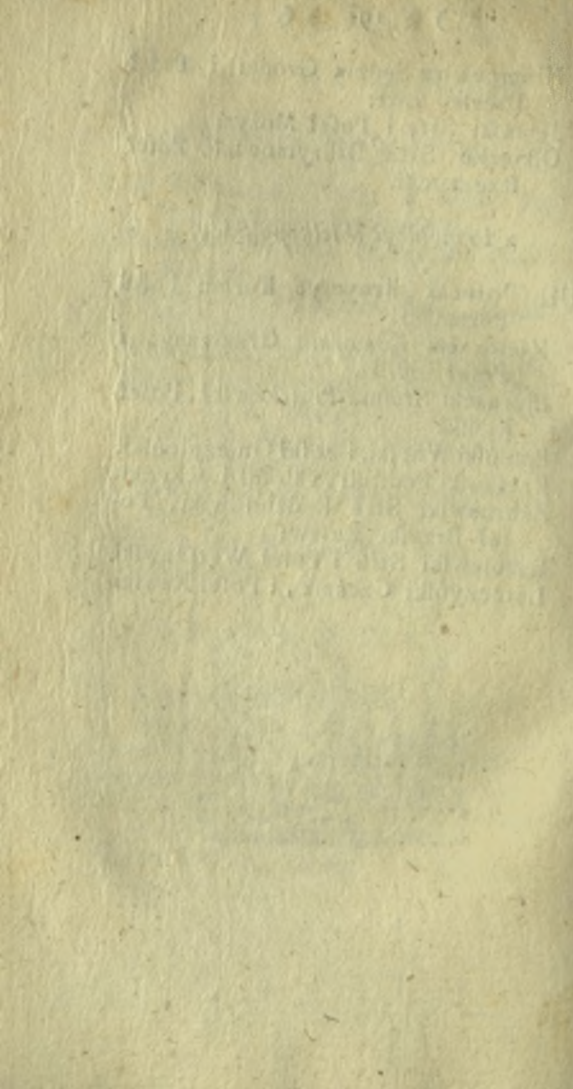
Łappa Pisarz Ziemski, i Poseł Sta-
rodubowski.

Niemcewicz Sędzia Grodz: i Poseł
Brzeski Litt:
Jeleński Stta i Poseł Możyr:
Oskierko Stta Bahrymowski, Poseł
Rzeczycki.

z Prowincyi Wielkopolskiej.

UU. Potocki Krayczyc Koron: Poseł
Poznański.
Zielonacki Komornik Graniczny, i
Poseł Kaliski.
Biernacki Stolnik Piotrkowski, Poseł
Kaliski.
Poniński Woyski, i Poseł Gnieźnieński.
Kretkowski Podstoli, i Poseł Łęczycki.
Zakrzewski Stta Radzieiowski, Po-
seł Brzeski Kuiaw:
Sobolewski Stta i Poseł Warszawski.
Lefzczyński Cześnik, i Poseł Rawski.

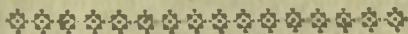

STRAZ

PRAWO UCHWALONE

DNIA I. CZERWCA 1791.

I.

Straż

Skład Straży.

STraż Praw, czyli Rada Królewska do dozoru, całości i exekucyi Praw Królowi dodana, składać się ma.

‡ Z Prymasa, iako Głowy Duchowieństwa Polskiego, to jest pierwszego w Rzędzie Hierarchii Duchowieństwa Korony Polskiej i W. X. Litt. i iako Prezesa Kommissyi Edukacyney. Prymas szczególnie pod niebytność swoją zastąpionym być ma w obowiązkach swoich w Straży przez pierwszego w porządku Biskupa przytomnego.

N

2. Z pięciu Ministrów, to jest: z iednego Marszałka, iako Ministra Policyi; z iednego Pieczętarza, iako Ministra Pieczęci w Straży; z iednego Ministra *Belli*; z iednego Podskarbiego, iako Ministra Skarbu; z drugiego Pieczętarza, iako Ministra do Spraw Zagranicznych.

3. Następca Tronu z małoletności wyziedłszy, i przysięgę na Konstytucyą Rządu Polskiego wykonawszy, na wszystkich Straży posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym bydź może.

4. Marszałek Seymowy, iako na dwa lata wybrany, wchodzić będzie w liczbę Osob Straż składających, a pod niebytność Marszałka, Vice Marszałek w obowiązkach iego zastępować ma podług opisu Prawa o Seymie.

5. Będzie w Straży dwóch Sekretarzów, z których ieden Protokół Straży, drugi Protokół Spraw Zagranicznych utrzymywać mają.

6. Król co dwa lata na Seymie Ordynaryinym nominować będzie do Straży iednego z Ministrów od każdego

Administracji wydziału: A nominacya takowa zapisana być ma w lizbę Uchwał Seymowych. Nominowanych raz Ministrów w przeciągu lat dwóch oddalać od Straży niemożę; nominowany Minister do Straży, Urzędu swego rezygnować nie może, tylko na Seymie Ordynaryjnym, a to po zdaniu sprawy z Urzędowania swego.

7. W przypadku śmierci Ministra w Straży zasiadającego, Król natychmiast Ministerium wakujące konferować ma, a potem nominować do Straży Ministra, z tegoż Administracji wydziału, w którym zawakowało Ministerium w Straży.

8. Po dwóch latach, wolno Królowi na Ordynaryjnym Seymie odmienić Ministrów w Straży zasiadających, lub onych potwierdzić na dalszy czas, jeżeli który z nich na Seymie od Urzędu Ministra oddalonym nie będzie.

9. Sekretarzów do Straży Król nominować ma na lat dwa z liczby Sekretarzów, Referendarzów, i Pisarzów Narodowych, z mocą odmiany, lub potwierdzenia onych.

10. Kancellarya Straży do Interesów wewnętrznych będzie pod dozorem Ministra Pieczęci w Straży; Gabinet zaś do expedycyi Spraw Zagranicznych będzie pod dozorem Ministra Interesów Zagranicznych.

II.

Sposób czynności Króla w Straży.

1. Wszystkie decyzje w Straży rozstrząsane będą przez Ministrów w Straży zasiadających; zebranych na Radę w czasie przepisanym, lub za zawołaniem Króla.

2. Decyzja Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach, przeważać powinna.

3. Każda takowa decyzja wychodzić będzie ze Straży pod Imieniem Królewskim, z podpisem ręki Jego, ekstraktem z Protokołu, i pod pieczęcią Straży.

4. Żadna decyzja Królewska w Straży do posłuszeństwa obowiązująca nie może, i dopełnioną być nie ma, jeżeli podpisana nie będzie przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży. Pry-

mas, lub Biskup mieysce iego zastępujący, decyzyi Królewskiej podpisywać nie może.

5. W przypadku, gdyby żaden z Ministrów w Straży zasiadających decyzyi Królewskiej podpisać nie chciał, Król odstąpi od tej decyzyi. A gdyby przy niej upierał się, Marszałek Seymowy upraszać będzie o zwołanie Seymu gotowego. Jeżeli Król spóźnić będzie zwołanie Seymu, Marszałek to wykonać powinien podług Prawa.

6. Wszelkie decyzye ze Straży wydawane bydź nie mogą, tylko do oddzielnych Kommissyi Rządowych pośredniczych, i te do posłuszeństwa obowiązować będą. A iako za wszystkie decyzye Króla w Straży sobie przesłane nie będą w odpowiedzi Seymowi, tylko Minister decyzją Królewską podpisujący, tak tymże decyzjom Królewskim zawsze posłusznemi bydź winne, pod odpowiedzialnością w Sądach Seymowych za nieposłuszeństwo. W przypadku zaś gdyby która z oddzielnych Kommissyi Rządowych pośredniczych odebrawszy jakie zalecenie przez decyzją Króla w Straży, osądziła większością głosów też zalecenie bydź przeciwnym

Prawu, wtedy *provisorie* posłuszna będąc w wykonaniu takowey decyzyi, poda nieodwłocznie uwagi swoje Królowi w Straży; a gdyby Król nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać Króla o zwołanie Seymu gotowego; gdyby zaś Król Sejm nie zwołał, ma o to podać na piśmie żądania swoje Marszałkowi Seymowemu. Decyzye zaś Króla w Straży do wszelkich Sądów *Ultimæ Instantiæ*, tudzież do Sądów Ziemiańskich wychodzić nie będą, tylko w sposobie ostrzeżenia i napomnienia.

7. Wszystkie Interesła zagraniczne będą sprawowane między Królem a Ministrem Spraw Zagranicznych, waruiąc doniesienia w Straży o stanie negocyacyi z Państwami Zagranicznymi.

8. Król ułoży Ordynacyą, w której czas pewny na Sessye ordynaryjne Straży, tudzież obowiązki Sekretarzow i Kancellaryi przepisane być mają.

III.

Obowiązki Ministrów w Straży, tak ogólne, iako i szczególne.

1. Ministrowie w Straży zasiadający powinni być przytomnemi na radzie, wyjąwszy choroby i oddalenia się na

czas pewny za zezwoleniem Króla. Nieprzytomność Ministra na radzie, ma być zapisana w Protokule Straży, z wyrażeniem przyczyny tej nieprzytomności.

2. Wszyscy Ministrowie w Straży winni Królowi zawsze wierną dawać radę, i zgodną z dobrem Narodu, oraz z Prawami Kraiowemi.

3. Przy każdej decyzji Królewskiej w Straży zapadłej, i przez Ministra jednego podpisaney, przytomny Minister innego zdania, to zdanie swoje w Protokół zapisze; inaczej, rozumiany będzie za zgadzającego się na decyzją wypadłą.

4. Prymas, czyli Biskup miejsce iego zastępujący, Minister Policyi, Minister *Belli*, i Minister Skarbu w Straży zastępujący powinni będą: 1. i Prawa i zalecenia wszelkie Seymowe do Kommissyi Rządowych pośredniczych, do ich udziału należących przesylać. 2 Rapporta od tychże Kommissyi do ich udziału należących odbierać, i one Królowi i Straży oddawać w czasie przepisany. 3. Decyzye Królewskie sposobem w wyższym Artykule opisa-

nym zapadłe, do tychże Kommissyi do wykonania przesyłać. 4. Donosić Królowi w Straży o tym. wszystkim, w czymkolwiek dostrzegą w Kommissyach do udziału swojego należących, albo zaniedbanie Prawa, albo onego przestąpienie.

5. Ministra Pieczęci w Straży obowiązkiem będzie: 1. Prawa i zalecenia Seymow do Magistratur Sądowniczych ściągające się, tymże Magistraturom przesyłać. 2. Odbierać Rapporta od Magistratur Sądowniczych, co do Regestrow Sądowych, w czasie z Prawa przepisany odsądzonych; tudzież co do przytomności Sędziow, i zachowanego kompletu. 3. Donosić Królowi w Straży o niezachowaniu Prawa w wymienionych przypadkach przez też Magistratury. 4. Przesyłać tymże Magistraturom Sądowniczym ostrzeżenia, i napomnienia w wymienionych przypadkach przez decyzją Króla w Straży zapadłą. 5. O wyszłych sygillatach tak z własney Kancellaryi, iako też i innych Pieczętarzow Królowi donosić.

6. Do wszelkich decyzji Królewskich w Straży zapadłych, przez Ministra podpisanym, pieczęć Straży przykła-

dać, czego odmawiać nigdy nie będzie mu wolno.

7. Kancellaryą w Straży do interesów wewnętrznych mieć w pilnym dozorcze, oraz całości i porządku iey dostrzegać.

8. Rapporta wszystkie przez ręce Prymasa, lub Biskupa mieysce iego zastępującego, tudzież przez Ministrów wyż wyrażonych, do Straży przycho dzące, składane będą w Kancellaryi Straży do interesów wewnętrznych.

9. Jeżeliby Prymas, lub Biskup mieysce iego zastępujący, tudzież Minister odebranych od udziału iemu należącego raportow, Straży i Krolowi naydaley na pierwszej Sessyi nie podawał, wtedy też Rapporta od wyż wymienionych Kommissyi i Magistratur, prosto do Kancellaryi Straży przesyłane być mają. Gdyby zaś którykolwiek z nich, zapadłey według Prawa decyzyi Krolewskiej w Straży, i przez Ministra podpisaney, prześłać tam, gdzie z Prawa należy w czasie przeznaczonym zaniedbał; wtedy Kancellaryą Straży dopełnić to winna.

10. Ministra do Spraw Zagranicznych obowiązkiem będzie: 1. Utrzymywać ciągłą korespondencyą z Ministrami Rzepltey wszelkiego stopnia, i Konsułami u Dworow Zagranicznych. 2. Składać konferencye z Ministrami Zagranicznymi przy Krolu i Rzepltey rezydującymi. 3. Tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić negocyacye, oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokoyności Kraiu, załatwiać wynikające potrzeby, i o załatwionych zaraz Straży donosić. 4. Pilnować i dopominać się wykonania traktatow; we wszystkich zaś przypadkach, ktoreby w wojnę między obcemi toczącą się wciągały Rzpltą, o zwołanie Seymu gotowego dopraszać się. Dać opiekę i bronić wszystkich interessow politycznych i handlowych Rzepltey, niemniej każdego w szczególności Obywatela, z innemi Narodami. 5. Utrzymywać wydatki summy wyznaczoney przez Seym na potrzebę Interessow Zagranicznych. 6. Donosić w Straży o stanie negocyacyi z Państwami Zagranicznymi. 7. Mieć dozór nad Osobami sposobiącymi się do dyplomacyi, i o zdadności ich, Krolowi donosić; Osoby do Poselstw Zagranicznych do nominacyi Krolewskiej

polecać. Wyiawszy Połłow Wielkich ktorzy na Seymach nominowani bydź mają. Wszyfcy zaś Połłowie od Rzepltey do Dworow Zagranicznych nominowani przyfiegac mają na wierność Krolowi, Rzeczy-Pofpolitey i Konfitytucyi, a to podług rotty Prawem przepifaney. 8. Kancellaryą do Spraw Zagranicznych mieć w pilnym dozorze, oraz iey porządku, i całości doftrzegac. 9. Przekładać Krolowi w Straży potrzebę zwołania Seymu gotowego w gwałtowney potrzebie, do Prawa Narodu fciągaiącey fię; a fzczegolniey w przypadku wojny ościenney. 10. Na każdym Seymie Ordynaryfnym czynić relacya obrotu politycznego Interelfow Zagranicznych, tudzież zdawać fprawę przed Deputowanemi od Seymu, tak z wydatku fummy na potrzeby Interelfow Zagranicznych przeznaczoney, iako też i z tymczafowych negocyacyi.

IV.

Dalsze obowiazki Miniftrów i ich odpowiedzialność.

1. Gdy Miniftrowie w Straży zafiadaiący, procz tego, że są Radą Kro.

lewską, są oraz i strożami całości Praw; szczególnym przeto obowiązkiem będzie Ministrów w Straży zasiadających, żadney takiej decyzji Krolewskiej nie podpisywać, ktoraby przeciwną była Prawu.

2. Przeciwna Prawu decyzya każda będzie, przez którą władza wykonawcza, przywłaszcza sobie moc stanowienia Prawa, lub onego tłumaczenia; ktora podatki, lub pobory pod iakimkolwiek imieniem nakłada; długi publiczne zaciąga; rozkład dochodów Skarbowych, przez Seym zrobiony odnawia, albo rozrządza te Summy Skarbowe, ktorych szafunek przez Prawo wyraźne pozwolony nie jest teyże władzy wykonawczej; wojnę wydaie; pokoy lub traktat, lub iakikolwiek akt dyplomatyczny *definitive* zawiera.

3. Każda decyzya w Straży przeciwna Prawu będzie, ktora wdaie się w Wyroki Sądowe, lub zawiesza skutek Dekretów, lub onych satysfakcyą nakazuje, choćby nawet pod pretextem zapytań Stron, Urzędów i Juryzdykcyi, w wątpliwościach prawnych.

4. Każda decyzja Straży za przeciwną Prawu miana będzie, która narusza Konstytucyą Rządu Rzepltey, oraz wolność Osoby, wolność mowienia, pisanja i drukowania, tudzież własność majątku.

5. Nakoniec każda decyzja w Straży przeciwną będzie Prawu, która narusza szczególne opisy Prawa o Seymikach, Seymach, Kommissyach Rządowych, i innych wszystkich Magistraturach, oraz Urzędach; słowem, która narusza iakiekolwiek bądź Prawo nieziesione.

6. Każdy Minister w Straży, któryby takową decyzyą Krolewską podpisał, odesłany do Sądow Seymowych, sposobem w Prawie o Seymach opisanym; ieżeli o winę przekonany zostanie, karany będzie w tychże Sądach, na osobie i majątku, według przepisu Prawa o Sądach Seymowych. A iako żadna przyczyna uwalniać nie może Ministra od odpowiedzi, za podpisanie decyzji Krolewskiej, przeciwney Prawu; tak żaden Minister decyzji takowey niepodpisuiący pociągany do odpowiedzi nie będzie za zdanie swoje i radę w Straży.

7. Minister do Spraw Zagranicznych w Straży, procz wyż wyrażonych przypadków podobneyże odpowiedzi podpada na Seymie, gdyby podług przepisu Pawa sobie Hużącego, potrzebę zwołania Seymu Krolowi w Straży przekładać zaniedbał.

8. Ministrowie w Straży będący, w żadnych Kommissjach i Magistraturach Sądowniczych zaliadać nie mogą.

V.

Obowiązki Marszałka Seymowego w Straży, tudzież Vice-Marszałka miecego iego zastępującego.

1. Marszałek Seymowy w decyzye Krola w Straży wdawać się niema.

2. Obowiązkiem iego będzie gdyby Straż odebrawszy zlecenie od Seymow, w przepisany czas, tego zlecenia nie wypełniła, tedy Marszałek Seymowy, bądź podczas Seymu, bądź w ten czas gdy Seymu nie będzie, do tey Magistratury, do ktorey zlecenie ściągają się, przestąć one iest winien pod odpowiedzialnością Seymowi.

3. Dostrzegać aby Sejm gotowy był zwołany przez Króla w przypadkach, iakie w Prawie o Seymach pod Artykułem III. w punkcie 6 są wyrażone.

4. Gdyby w przypadkach potrzeby zwołania Seymu gotowego, Prawem opisanym Król wzbudził się Sejm zwołać, lub zwołanie onego zwłoczył, a Marszałek Seymowy, uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania Seymu gotowego; tedy tenże Marszałek Seymowy wydać powinien listy okoliczne, sposobem w Prawie o Seymach przepisany w Artykule III. punkcie 4 do wszystkich Senatorów i Posłów, zwołując onych na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażając; takowy obowiązek winien Marszałek dopełnić pod odpowiedzialnością Seymowi.

5. Dla czego Marszałek Seymowy jest obowiązany widzieć wszelkie Protokoły Straży tudzież Protokoły Spraw Zagranicznych oraz wszelkie Ekspedycye Zagraniczne, tak przychodzące iako i wychodzące, co nigdy mu zabronionym byź nie może.

6. Obowiązkiem Marszałka będzie ścisły sekret dochowywać w tym wszy-

stkim, co się tycze Spraw Zagranicznych.

7. Marszałek Seymowy w ciągu funkcyi swej Marszałkowskiej żadney inney Funkcyi i Urzędu sprawować nie może.

8. Wszystko to samo służy i Vice-Marszałkowi Seymowemu, gdy ten według Prawa o Seymie pod Artykułem XVIII. w punkcie i wszym zawartym, mieysce Marszałka w Straży zastępować będzie.

VI.

Nominowani przez Krola Ministrowie do Straży wykonają przysięgę, w obecności Krola i Stanow Seymujących, a pod czas niebytności Seymu, w obecności Krola w Straży.

Rota Przysięgi dla Ministrów w Straży.

„ Ja NN. przyięgam Panu Bogu
 „ Wszechmogącemu, w Troycy Świę-
 „ tey i edynemu, na to: iż Penſyi Za-
 „ granicznych nie biorę, i brać nie
 „ będę; iż wszelkie obowiązki i po-
 „ win-

„ winności Ministra w Straży Prawem
 „ przepisane, gorliwie i wiernie do-
 „ pełnię; w radzie moiej Krolowi,
 „ od nikogo nie dependuiąc, podług
 „ Boga, Praw i Sprawiedliwości, spra-
 „ wować się będę; sekretu powierzono-
 „ go nie wydam; a cokolwiek szko-
 „ dliwego naprzeciw Osobie J. K. Mci
 „ i Rzepltey dostrzegę, tego nie za-
 „ milczę i wiernie J. K. Mci w Stra-
 „ ży doniosę; zgoła w całym urzędo-
 „ waniu moim, nie uwodząc się za-
 „ dnemi względami, przyiaźnią, lub
 „ nienawiścią, darow żadnych i obie-
 „ tnic nie przyjmuiąc, Boga, Prawo,
 „ i Sprawiedliwość, za iedyny cel
 „ mieć będę. Tak mi Panie Boże do-
 „ pomoż i niewinna Syna Jego Męka. „

VII.

O Sekretarzach Straży.

I. Sekretarz Straży do interesów wewnętrznych, tudzież Sekretarz Gabinetu do expedycyi Spraw Zagranicznych przysięgną przed Krolem na pierwszej Sessyi w Straży na rotę następującą: „ Ja NN. przysięgam Pa-
 „ nu Bogu Wszechmogącemu w Troy-

„ cy Świętey Jedynemu na to , iż Pen-
 „ syi Zagranicznych nie biorę, i brać
 „ nie będę; iż wszelkie obowiązki i
 „ powinności Prawem przepisane gor-
 „ liwie i wiernie dopełnię; sekretu nie
 „ wydam, Protokoły pilnie i wiernie
 „ utrzymywać, oraz dochowywać bę-
 „ dę. Zgoła w całym urzędowaniu
 „ moim darow żadnych i obietnic nie
 „ przyjmując, Boga i Prawo za jedyny
 „ cel mieć będę Tak mi Boże dopo-
 „ moż i niewinna Syna Jego Męka.

2. Gdyby który z Sekretarzow wyż
 wymienionych wykroczył przeciwko
 przyśędze swoiey, w Sądach Seymo-
 wych z woli Seymu odpowiadać ma.

Przyśięga dla Posłów Zagranicznych.

„ Ja NN. przyśięgam Panu Bogu
 „ Wszechmogącemu w Troycy S. ie-
 „ dynemu, że Pensyi żadney Zagra-
 „ niczney nie biorę i brać nie będę,
 „ że wierności Królowi, Rzepltey i
 „ Konstytucyi Rządowey, nayściśley
 „ dochowam; że sekretu we wszyst-
 „ kim, co sekretu wymagać będzie,
 „ nie zdradzę; że w doniesieniach mo-
 „ ich nayrzetelnieyszym, w przestrze-

„ ganiu dobra i powagi Oyczyzny mo-
 „ iej naysilnieyszym będę, i rozkazy
 „ Zwierzchności moiej wypełnię wier-
 „ nie, gorliwie i pocziwie. Tak mi
 „ Boże dopomóż i niewinna Syna
 „ Jego Męka.

*Wyznaczenie Summy 1,500,000 Zł:
 Polskich na Interessa Rzepltey Zagra-
 niczne i 300,000. Złotych Polskich na
 nieprzewidziane Rzepltey potrzeby.*

Dopełniając zastrzeżenie uczynione
 w Prawie pod tytułem *Straż*. My Król
 za zgodą Skonfederowanych Rzepltey
 Stanow na potrzeby Spraw Zagrani-
 cznych Rzepltey przeznaczamy coroc-
 znie ze Skarbu publicznego Summę
 Złotych Polskich milion pięć kroć sto
 tysięcy, a to poczynając od 1. Miesiąca
 Maia roku bieżącego. Przeznaczamy
 także na czas wyżej wyrażony Summę
 trzy kroć sto tysięcy Złotych Polskich
 na nieprzewidziane Rzepltey potrze-
 by. Nad które teraz wyznaczone
 Summy, Straży pod żadnym pretextem
 w rozrządzenie użycie Skarbo-
 wych dochodów wdawać się nie bę-
 dzie wolno. Takowych zaś Summ
 nie będzie Straż używać na gratyfi-

kacye, ani one ze Skarbu *anticipativè* z dwóch lat iednych na drugie lat dwa ani całkiem ani w części odbierać. Z wydatku rzeczonych Summ Straż zdawać będzie rachunek co dwa lata na Seymie Ordynaryinyim podług Prawa.

*Osoby nominowane do Straży dnia 17.
Maja 1791.*

Na mieysce nieprzytomnego Xięcia Prymasa JX. Turski Xiążę Biskup Krakowski.

JP. Małachowski Kanclerz W. Koronny Minister Pieczęci do Interessow wewnętrznych.

JP. Chreptowicz Podkanclerzy W. Litewski Minister Pieczęci do Interessow Zagranicznych.

JP. Potocki Marszałek W. Litewski iako Minister Policyi.

JP. Branicki Hetman W. Koronny iako Minister Woyny.

JP. Ostrowski Podskarbi Nadworny Koronny iako Minister Skarbu.

JP. Małachowski Referendarz W. Koronny iako Marszałek Seymowy.

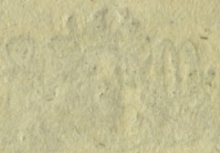
**Xiążę Imość Sapieha Generał Artyl-
leryi Litewskiey iako Marszałek
Konfederacyi Litewskiey za od-
dzielnym na ten raz Prawem.**

**JX. Wołłowicz Referendarz W. Lite-
wski Sekretarz Straży do Inte-
reſſow wewnętrznych.**

**JP. Dzieduszycki Pifarz W. Litewski
Sekretarz Gabinetu do Expedy-
cyi Spraw Zagranicznych.**

James Smith, General Agent
for the Western States
of the American Missionary Society
at New York, N. Y.
Wm. A. Smith, Secretary
at New York, N. Y.
J. H. Smith, Treasurer
at New York, N. Y.
J. H. Smith, Secretary
at New York, N. Y.
J. H. Smith, Treasurer
at New York, N. Y.

MIASTA NASZE KROLEWSKIE

WOLNE W PANSTWACH
RZECZYPOSPOLITEY.
PRAWO UCHWALONE
DNIA 18 KWIETNIA 1791.

I.

o Miastach.

1. **M**IASTA wszystkie Krolewskie
w kraiach Rzeczypospolitey za wolne
uznaiemy.

2. Obywatelow takowych Miał, iako
ludzi wolnych, Ziemię w Miałach
przez nich osiadłą, ich domy, wsie i
Territoria, gdzie iakie do których Miał
prawnie teraz należą, własnością ich

miasta
nasze
Krol:

dziedziczną być przyznajemy, co nie ma przeszkadzać zaczętem, a niedokończonym sprawom.

3. Którym Miastom Przywileie Lokacyjne zaginęły, za dowiedzeniem ich byłości, My Król, *Diplomata renovationis* z nadaniem Ziemi, iaką teraz niewątpliwie posiadają, wydamy.

4. W których Miastach Krolewskich Seymiki Ziemskie są oznaczone, tym Przywileie Lokacyjne, ieżeliby ich ieszcze nie miały, My Król, wydamy.

5. Gdyby dla szczęśliwego w którym miejscu położenia na gruntach Krolewskich osada ludzi wolnych dała siedlisku swemu przystoyną postać Miasta, w takowym zdarzeniu, My Król, tey osadzie *Diploma erectionis* Miasta nowego z nadaniem Ziemi, wydamy.

6. Wolno też będzie Dziedzicom na swoich gruntach Miasta z ludzi wolnych zakładać, albo i rolników wolnością nadać, iako też Miasta swe dziedziczne lokalnemi zrobić; takowe iednak osady nie będą mogły wchodzić w poczet Miast wolnych, tylko gdy Dziedzic instrumentem lokacyinym nada im Zie-

mie dziedziczną, a na ten czas My Krol, *Diploma Confirmationis* tego instrumentu za prozbą samego Dziedzica wydamy, i instrument Lokacyiny Dzie- dzica wpisać w też *Diploma* rozkażemy.

7. Jako dla wszystkich Miast, iedne jest Prawo, tak Mieszczanin ktorego- kolwiek Miasta rownych Przywileiow z Prawa terażnieyszego używać będzie.

8. Wszyscy Obywatele Miasta, bądź Szlacheckiego, bądź Mieyskiego uro- dzenia ludzie, ktorzy chcą prowadzić handle na funty, łokcie &c. mający pos- fessya w Miastach, albo gdy ieę nabędą, iakiegokolwiek są dostoięństwa, profes- fyi i kunsztu, Prawo Mieyskie przyimo- wać, i pod nim zostawać będą obowią- zani. Innym zaś Szlachcie przyimować Mieyskie wolno będzie.

9. Przyięcie Prawa Mieyskiego czy- nić się ma w następujący sposob: Každy przyimujący Mieyskie, stanąwszy przed Magistratem obecnie, lub przez Pleni- potentą, uczyni oświadczenie w sło- wach następujących: " Ja NN. Navia- „ śnieyszemu Krolowi i Rzeczypospo- „ litey wiernym będę, posłuszeństwo „ Prawom i Ustawom Seymowym za

„ naysciśleyfzy biore obowiązek ,
 „ Zwierzchności Miasta N w którym
 „ do Obywatelstwa przyłączony ie-
 „ stem, podległymbydź chcę, i obo-
 „ wiązki wszelkie zachowam, co wszy-
 „ łtko zareczam tak za siebie, iako i
 „ następcom moich. .. Po dopełnionym
 takowym oświadczeniu, ma bydź zapi-
 sany w Księgę Obywatelow Miasta.

10. Miasta odmawiać nie powinny
 przyęcia do Obywatelstwa, i w Księgę
 Mieyską zapisywania wszystkich uczci-
 wych Cudzoziemców, tudzież Rzemie-
 ślników, wszelkich ludzi wolnych, i z
 Prawa nikomu nie podległych Chrze-
 ścian, a to bez żadney opłaty.

11. Tak z urodzenia Szlachcie, iako
 i Obywatelom Stanu Mieyskiego tym,
 ktorzy potym do zaszczytu Szlachectwa
 przypuszczonemi zostaną, przyęcie
 obywatelstwa Mieyskiego, w nim znay-
 dowanie się, sprawowanie Urzędow,
 prowadzenie wszelkiego Handlu, utrzy-
 mywanie iakichkolwiek bądź rekodzieł,
 nic bynajmniey odtąd szkodzić, ani
 uwłaczać nie będzie im samym, ani ich
 następcom w tymże zaszczycie Szla-
 chectwa, i prerogatyw do niego
 przywiązanych.

12. Obieranie przez Obywatelów Miast własnego Magistratu, mianowicie Burmistrzów, Woytów i wszelkich Urzędników, iako jest cechą wolności, tak przy teyże wolności Miasta zostawia się. Niemniej będzie wolno tymże Miastom czynić rozporządzenia, co do wewnętrznych porządków, i uskutecznienia dozierać; o czym Kommissyą Policyi uwiadomiać mają przez Rapporta.

13. Wszyscy zatym Obywatele Miast, którzy są zapisani w Księgę Mieyską, a mają dziedziczną posleśsya, mogą obierać, i być obieranemi do wszelkich Urzędów Mieyskich większością zdań. Nikt iednak Urzędu Exekucyinego i Funkcyi Ziemiańskiej z Urzędem i Funkcyą Plenipotentą Mieyskiego łączyć nie będzie mógł, pod nieważnością obydwóch; ani w randze Woyskowej w służbie aktualney będący, Urzędnikiem Mieyskim być nie może.

II.

o Prerogatywach Mieszczan.

1. Prawo Kardynalne *Neminem captivabimus, nisi jure victum* na osoby w Miastach osiadłe rozciągamy, wyjąwszy

podstępnych Bankrutow, Kaucyi dostateczney za sobą u Sądu nie stawiających i na gorącym uczynku złapanych.

2. Miasta, w których oznaczone są Sądy Appellacyjne, przed każdym Seymem ordynaryjnym jednego Plenipotentą większością głosów wybierać będą, z Obywatelów posessye dziedziczne w Miastach mających, zdalnych do posługi publiczney, *Crimine non notatos*, pod processem nie będących, i urzędowaniem Mieyskim odbytych za szczyconych, z wolnością wybierania tychże Plenipotentów i z innych Miast. Ci Plenipotenci na dzień Seymu rozpoczynającego się do Miasta Seymowi przeznaczonego ziechać się mają, i Dzieło Elekcyi swej, Marszałkowi Seymowemu oddadzą, na Sessjach Prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentów Miast do Kommissyi Policyi, Skarbowey i Assefforyi, i na tychże Sessjach wyznaczeni będą, którzy do ktorey Kommissyi i Assefforyi należeć mają. A lubo ci wszyscy według oznaczenia w rzeczonych Kommissyach, i Assefforyi zasiadać będą mogli, iednak nie więcej w Kommissyi Skarbowey i Policyi, iak po dwóch, a w Assefforyi po trzech z każdej Prowincyi zasiadać

będzie. Ci Kommissarze, i Assessorowie, w tychże Kommissyach i Assessoryi w obiektach tyczących się Miałt, i handlowych, *vocem activam* mieć będą, w innych zaś okolicznościach *vocem consultivam* mieć mają. Jeżeli na daley który z tych Plenipotentow, albo i wszyscy od Miałt, które obierać Plenipotentow Prawo mają, potwierdzeni zostaną, mogą na drugie lat dwie zostać. A dla tych Kommissarzow i Assessorow Pensyą przy urządzeniu Tabelli expensy postanowimy, dla takiej jednak liczby, iaka do zasiadania w Kommissyach i Assessoryi jest oznaczona.

3. Aby zaś opieką Rządową, i dla wszystkich Miałt wymierzała w żądaniach ich sprawiedliwość przyzwoitą, dozwalamy Miałtom Naszym przez Assessorow, czyli Kommissarzow Mieyskich w Assessoryach, Kommissyach Skarbowych, i Policyi zasiadających, *desideria* Miałt w Seymie donosić; a ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u Marszałka Seymowego u Łaski o głos prosić, i ten im zabroniony byź nie może, i ci tłumaczyć się będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosow przez Delegowanych od Kommissyow.

4. Po odbytey dwuletniey wyłudze publiczney, w zwyż wyrażonych Kommissyach, lub Assessoryi, ciż wybrani od Miast Plenipotenci, na następny Seymie zaraz nobilitowani bydź powinni bez opłaty Dyplomatu *Nobilitatis*, jeżeli ieszcze Szlachtą nie będą.

5. Wolno odtąd iest, i będzie każdemu Mieszczaninowi Dobr Ziemskich, iako i inney natury, Dziedzicznym Prawem nabywać, z zupełnym własności Prawem posiadać, i następcom swoim, iako prawym Dziedzicom one po sobie zostawiać, Dobra sposobem Sukcesyi, albo *Jure Potioritatis* posiadać, z których Dobr, luboby byli Mieszczanami, w Sądzie Dobrom przyzwoitym odpowiadać są obowiązani.

6. Który z Mieszczan kupi całkowitą Wieś, lub Miasteczko Prawem Dziedzicznym opłacające podatku 1000 Grosza Złotych 200. naymniey, na naypierwszym Seymie, jeżeli o to poda na piśmie prozbę swoią Marszałkowi Seymowemu do Stanow, mocą terażnieyszego Prawa nobilitowany zostanie.

7. Procz tego, na każdym Seymie 30. osob z Mieszczan Possesye Dziedzi-

czne w Miastach mających, do zaszczytu Szlacheckiego przypuszczonych bydź ma; w czym najpierwszy wzgląd zachowany zostanie na dystrynguujących się w Woytku, na zasiadających w Kommissyach Porządkowych Cywilno-Woylkowych, na zakładających Rękodzieła, na prowadzących Handel z Produktow Kraiowych, a w tym, na rekommendacye Posłów Ziemskich, i na rekommendacye Miast.

8. W całym Woytku (procz Kawalerji Narod:) w każdym Korpusie, Regimente, i Pułku, dla Obywatelów kondycyi Mieyskiej będzie odtąd wolny wstęp do dosługiwania się Rang Officyerskich stopniami. A który dosłuży się Rangi Sztabs-Kapitana, lub Kapitana Chorągwi u Piechoty, a Rotmistrza w Pułku, mocą terażniejszyego Prawa Szlachcicem z Potomkami swemi w wszelkich do niego przywiązanych prerogatywach zostanie, i My Król *Diplomata Nobilitatis* takowym, za okazaniem Patentu, wydawać będziemy, od którego opłata stępla następować nie ma.

9. Wolno będzie odtąd Obywatelom kondycyi Mieyskiej w Kancellaryach, i

Palestrach wszelkich Kommissyow Rządowych Dykasteriyow, Trybunałskich, i innych mnieyszych Sadow naydować się, patronizować, i inne posługi czynić, i na stopnie w tychże Kancellaryach znajdujące się posług zasług i zdatności postępować; A który z tych dosłuży się stopnia Regenta Kancellaryi w Dykasteriach Rządowych, na naypierwszym zaraz Seymie Nobilitowanym być ma, i takowe *Diploma Nobilitatis* bez opłaty, My Król wydawać będziemy.

10. W Duchownym Stanie Osoby kondycyi Mieyskiej będą mogły posiadać w Kollegiatach Prelatury, i Kanonie; w Katedrach zaś Kanonie Doktoralne; także wszelkie Beneficia *saecularia* & *regularia*, wyłączając te fundusze, które szczegulnie dla Osob urodzenia Szlacheckiego są poczynione.

11. Do Kommissyow Porządkowych Cywilno-Woyskowych, Woiewadztw, Ziem, i Powiatow, dozwała się zbierać Kommissarzow z Miałt w obrębie Kommissyow leżących, po trzech do kaźdey Kommissyi, bądź z urodzenia Szlacheckiego, albo kondycyi Mieyskiej

kiey, byle w Mieście Posseſſye Dziedziczne mających.

12. A Miasta nasze Gdańsk, i Toruń, gdy mieć będą proźby ſwe do Stanow, przez Sekretarza ſwego do Łaski Seymowey one podawać będą, albo ſami przez Delegowanych, ieżeli zechcą, za danym od Łaski głosem, który nie ma być odmowiony.

13. Kara na zmyſłających Posseſſye będzie naſtępująca: ktokolwiek za rewersem dałby komu Ziemską Dziedziczną Posseſſyą, tracić ją wieczyſcie będzie, i Sąd temu przyzna właſność zarewersowaney Posseſſyi, kto dowiedzie rewersu. Nawet choćby ten ſam, kto za rewersem ma Posseſſyą, dowiódł iey zarewersowania, iemu wieczyſcie przyznana będzie. A takie ſprawy Sąd Ziemski *praciſa appellatione* ſądzić będzie.

14. Wſzyſtkie dawnieyſze Prawa i Ustawy teraźnieyſzemu Prawu o Miastach przeciwnie uchylamy, a teraźnieyſze uſtawienie o Miastach za Prawo Konſtytucyjne ſtawiamy.

III.

O Sprawiedliwości dla Mieszczan.

1. Zostawiać Miasta przy właściwych sobie w granicach Miast Juryzdykcyach, też Miasta z Przedmieściami z pod innych wszystkich Juryzdykcyi, iakie są: Trybunałskie, Ziemiańskie, Woiewodzińskie, Starościńskie, Zamkowe, procz spraw niedokończonych po Kommissyach do Trybunałów odeślanych, wyimujemy, i wyłączamy. Juryzdykcyą Marszałkowską, iako tylko Miasta Rezydencyonalnego Nas Króla tyczącą się, do opisów władzy teyże Juryzdykcyi właściwey, odsyłamy.

2. Jurydyki Swieckie i Duchowne, tudzież drobne Miałeczka w obrębie lokalnym gruntow początkowie Miastom nadanych, potworzone, iak są dotąd w Posseßyi, co do samey tylko sądowności i Policyi znośimy, owśzem też Jurydyki pod Juryzdykcyę Magistratow Mieyskich poddajemy; wszelkie zaś czynsze i dochody iakieykolwiek natury, dla właścicielow tychże gruntow Jurydyk ostrzegamy.

3. Gdzie iednak Miasta mają Wsie Dziedziczne Ziemskie, w sprawach

tychże Wsiow, w Juryzdykcyach właściwych Possefity, odpowiadać mają.

4. Wszyscy Obywatele w Mieście Possefitye mający, i jakimkolwiek handlem, Rzemiosłem bawiący się, Juryzdykcyi Mieyskiej ulegać mają, i podatki równie znosić, nieuważając na jakimkolwiek libertacye.

5. W każdym Mieście Magistrat obrany Juryzdykcyą Sądową składać będzie. W tych Magistratach wszelkiego rodzaju sprawy, iako *in prima instantia* sądzić się mają sprawy nieprzenoszące zł: 300. lub w sprawie uczynkowej, w ktorej trzy dni więzienia kara nastąpi, w tychże Magistratach bez appellacyi dopuszczenia, kończone być mają ostatecznie. W większych zaś sprawach appellacya do Sądów wyższych appellacyinych dopuszczona być powinna.

6. Na takowe Sady Appellacyine, następujące Miasta wyznaczamy, mianowicie w Prowincyi Małopolskiej: Miasta Krakow, Lublin, Łuck, Zytomierz, Winnica, Kamieniec Podolski, Drohycyn. W Prowincyi Wielkopolskiej: Miasta Poznań, Kalisz, Gniezno, Łę-

czyca, Warszawa, Sieradz, Płock. W Prowincyi Litewskiej: Miasta Wilno, Grodno, Kowno, Nowogrodek, Mińsk, Brześć Litewski, Pińsk. Do Sądu Appellacyjnego w Krakowie oznaczonego, należyć będą Miasta w Województwie Krakowskim, Powiatach Sandomirskim, Wiślickim, i Chęcińskim leżące. Do Sądu Appellacyjnego w Lublinie oznaczonego, należyć będą Miasta w Województwie Lubelskim, Ziemi Stężyckiej, w Powiatach Radomskim, Opoczyńskim, i Ziemi Chełmskiej leżące. Do Sądu Appellacyjnego w Łucku oznaczonego, należyć będą Miasta Województwa Wołyńskiego i Bełzkiego. Do Sądu Appellacyjnego w Żytomierzu oznaczonego, należyć będą Miasta Województwa Kijowskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Kamieńcu Podolskim oznaczonego, należyć będą Miasta Województwa Podolskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Drohiczyńie oznaczonego, należyć będą Miasta Województwa Podlaskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Winnicy oznaczonego, należyć będą Miasta Województwa Bracławskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Poznaniu oznaczonego, należyć będą Miasta Województwa Poznańskiego i Ziemi Wschowskiej. Do Sądu Appel-

lacyinego w Kaliszu oznaczonego, należyć będą Miasta Woiewodztwa Kaliskiego i Powiatu Konińskiego; a Powiatu Pyzdrskiego Miasta tey części, która jest z tey strony rzeki Warty, do Kalisza należyć maia. Do Sądu Appellacyinego w Gnieźnie oznaczonego, należyć będą Miasta Woiewodztwa Gnieźnieńskiego, Powiatu Kcyńskiego i Powiatu Pyzdrskiego ta część, która jest z strony Warty od Gniezna. Do Sądu Appellacyinego w Sieradzu oznaczonego, należyć będą Miasta Woiewodztwa Sieradzkiego, Ziemi Wieluńskiej. Do Sądu Appellacyinego w Warszawie oznaczonego, należyć będą Miasta Xięstwa Mazowieckiego, i Woiewodztwa Rawskiego. Do Sądu Appellacyinego w Łęczycy oznaczonego Miasta Woiewodztwa Łeczyckiego, Brzeskiego, Kujawskiego, i Inowrocławskiego. Do Sądu Appellacyinego w Płocku oznaczonego, należyć będą Miasta Woiewodztwa Płockiego, Ziemi Zawskrzyńskiej, i Ziemi Dobrzyńskiej. Do Sądow Appellacyinych w Miastach Prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego oznaczonych, iako to: do Sądu Appellacyinego w Mieście Wilnie, należyć będą Miasta Woiewodztwa Wileńskiego, Powiatow Oszmiańskiego,

Lidzkiego, Wiłkomirskiego, Brańskiego, Woiewodztwa Trockiego i Powiatu Trockiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Grodnie, należyć będą Miasta Powiatow Grodzieńskiego, Wołkowyskiego, i Mereckiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Kownie, należyć będą Miasta Xięstwa Zmudzkiego, Powiatow Kowieńskiego, Preńskiego, i Upitskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Nowogrodku, należyć będą Miasta Woiewodztwa Nowogrodzkiego, i Powiatow Slonimskiego, i Słuczońskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Brześciu Litt: Miasta Woiewodztwa Brzeskiego Litt: i Powiatu Kobryńskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Pińsku, należyć będą Miasta Powiatow Pińskiego, Pińsko-Zarzecznoego, Mozyrskiego, i Rzeczyckiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Mińsku, należyć będą Miasta Woiewodztwa Mińskiego, Połockiego, Witebskiego, i Powiatu Orszańskiego.

7. W tych Miastach Appellacyjnych obierani będą co lat dwie po osób 5. z Szlachty i nie Szlachty, Mieszczan Possesye mających, nawet osób Magistratowych z Miast tychże, albo i z

Miaſt innych tego wydziału, które do których Sądow Appellacyinych ſą oznaczone. A te Oſoby wybrane ſkładać będą Sąd Appellacyiny z tym warunkiem, iż oſoby Magiſtratowe i Ławnicze, do Sądu Appellacyinego wybrane, poki ſprawować będą Urząd Appellacyiny, nie mają zaſiadać i ſądzić w Sądach *primæ Inſtantiæ* Magiſtratow, z których ſą obrani.

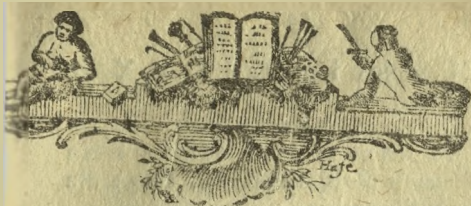
8. Te Sądy ſądzić będą Sprawy z Appellacyi Magiſtratow, których walor przechodzi 300. Złł: , lub kara 3. dni więzienia, a nie przewyżſza waloru 3000. Złł: lub kary trzy tygodni więzienia, a to oſtatecznie, bez dopuſzczenia Appellacyi. We wſzyſtkich zaś Sprawach więkſzego waloru, niź o 3000. Złł: i kary niź 3. tygodnie więzienia, Appellacya iak dotąd z Magiſtratow *primæ Inſtantiæ*, nie iuz do Sądow Appellacyinych Miaſt, ale do Sądow Naſzych Zadwornych, tak w Koronie, iako w W. X. Litt: dopuſzczaną mieć chcemy, podług ninieſzyſzey Uſtawy.

9. Spraw Kryminalnych Magiſtraty ſądzić nie będą mogły, ale ie odſyłać mają proſto do Sądow Appellacyinych, ktore też Sprawy Kryminalne ſądzić

moc mają z tym ostrzeżeniem , że na
 więzienie czasowe osądzony Krymina-
 lista , ulegać Exekucyi Dekretu będzie.
 Gdy zaś na wieczne więzienie , lub na
 śmierć zostanie osądzony , tenże Sąd
 Appellacyjny wywoły obwiniające , i
 Dekret przesła Sądowi Assessorskie-
 mu. Jeżeli Sąd Assessorski uzna De-
 kret Sądu Appellacyjnego na więzie-
 nie wieczne , lub śmierć , winowayce
 wskazujący za słuszny , dopiero ten
 Dekret exekwowany zostanie. Oraz
 przy Sądach Zadwornych Sprawy o
 złe sprawowanie Urzędów Miejskich ,
 iako też o dochody z Miast Possesso-
 row , i wszystkie inne Prawami Rzpltey
 wyznaczone , zachowujemy.

10. Miasta , że podlegać będą Kom-
 missyi Policyi w rzeczach wewnętrzne-
 go Rządu i dochodów ogólnych Miey-
 skich , ostrzegamy.

U R Z A D Z E N I E
WEWNĘTRZNE
MIAST WOLNYCH
RZECZYPOSPOLITEY
w KORONIE i w WIELKIM XIĘ-
STWIE LITEWSKIM.

P R A W O U C H W A L O N E

D N I A 24. C Z E R W C A 1791.

urzą:
wew:
Miaśc

I.

Skład Ludu Mieyskiego.

I. Lud Mieyski każdego Miasta wol-
nego składać się będzie z tych Mie-
szkańców Miasta, którzy przyjęli Pra-

wo Mieyskie, i zapisani są w Xięgę Mieszczan.

2. Ta Xięga ma być dwoiaka: iedna dla samych Possefsonatów, druga dla niepossefsonatów.

3. Xięga Mieszczan Possefsonatów ma być uformowana na wzor Xiąg Ziemiańskich, w którą zapisani być mają wszyscy dziedzice, ich synowie letni, bracia niedzielni, zastawnicy i dożywotnicy Chrześcianie, którzy w przeciągu trzech Miesięcy od daty nabycia Possefji, Prawo Mieyskie przyjąć, i w tę Xięgę wpisać się obowiązani będą; tudzież przychodnie z Zagranicy, przynoszący z sobą Warsztaty, lub Kapitały; a któryby z Possefsonatów nie wpisał się w Xięgę Possefsonatów Mieyskich, ten prerogatyw tymże Obywatelom służących używać nie będzie; Juryzdykcji iednak Mieyskiej z Possefji, podług Prawa podlegać ma.

4. Xięga Mieszczan niepossefsonatów zamykać w sobie powinna każdego Mieszkańca Miasta bawiącego się w nim handlem, rzemiołem, lub iakąkolwiek miejscową Profesją, albo służbą Miey-

ską publiczną. Do tych Xiąg sami tylko ludzie wolni, z Prawa nikomu niepodlegli wpisywani być mają.

5. Rozległość Miasta rozumieć się ma do ostatniego domu, kończącego Przedmieście, lub ulicę, w całym okręgu.

II.

Zgromadzenia Ludu Mieyskiego.

1. Lud Mieyski zgromadzać się będzie na Ratusz, w czasach niżej przepisanych; a gdyby nie było Ratusza, lub go jaki zniszczył przypadek; wtedy Magistrat oznaczy miejsce przyzwoite na zgromadzenia Ludu, dopóki nie stanie Ratusz.

2. Każdy z Ludu Mieyskiego, równych Praw i swobód wolności używać będzie, lecz na zgromadzeniach ci tylko miejsce i głos mieć będą, którzy w Xiędze Possessyonatów zapisani zostaną.

3. Ci jednak Possessyonaci miejsca i głosu mieć nie będą: 1. Którzy nieskończyli lat 18. wieku swego. 2. Którzy oddali pod rozbiór wierzycielom swój majątek. 3. Którzy są pod Kondemnata,

lub *Crimine notati*. 4. Którzy są w aktualney służbie Woyłkowej.

4. Miasta od kilkudziesięciu, aż do 500. kilkudziesięciu Possessyonatów mające, składać będą tylko jedno Zgromadzenie. Mające zaś od 600. aż do 1000. Possessyonatów, dzielić się będą na dwa Zgromadzenia; od 1000. aż do 1500. dzielić się będą na trzy Zgromadzenia, i tak dalej powiększając się nową liczbą 500. Possessyonatów, rozdzielać się będą na więcej Zgromadzeń, tak dalece: żeby w jednym Zgromadzeniu nie było mniej nad 300. ani więcej nad 500. kilkadziesiąt Possessyonatów.

5. Każda część Miasta składająca osobne Zgromadzenie, nazywać się będzie Cyrkułem, i znaczyć w ogóle Miast wszystkich tyle, ile znaczy jedno w szczególności Miasto Cyrkułów niemające, względem zaś ogółu tego Miasta, którego jest częścią, znaczyć będzie część jego nieoddzielną, jedno ciało składającą.

6. Każdy Cyrkuł, oraz Miasto, mające tylko jedno Zgromadzenie, dzielić się będzie na *Dozory*. A każdy dozór nie może mieć mniej nad 100. ani więcej, nad 200. Possessyonatów.

III.

Zgromadzenia i Elekcyje.

Pierwszym celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach, są Elekcyje, iedne *Mieyscowe*, drugie *Wydziałowe*.

IV.

Zgromadzenia i Elekcyje Mieyscowe.

1. Elekcyje *Mieyscowe* będą dwoiakie, iedne Elekcyje *Mieyscowe szczerogólne*; a te odprawiać się będą w Miastach niemających Cyркуłow, oraz w każdym Cyркуle *Mieyskim*; drugie Elekcyje *Mieyscowe ogólne*; a te bydz nie mogą, tylko w Miastach, które się dzielą na Cyркуły.

2. Na Elekcyje *Mieyscowe szczerogólne* w Mieście niemającym Cyркуłow, Obywatele w *Mieyskiej Xiędze Poslesyjonatow* zapisani zgromadzać się i wybierać będą. 1. Jednego Dyrektora i czterech *Affessorow* do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi. 2. Jednego Wóytę i czterech Radnych do Magistratu. 3. Jednego Burmistrza i czterech Sędziow do Sądu *Mieyscowego*.

4. Czterech Ławników. 5. Jednego Kasyera. 6. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe w liczbie niżej przepisanej.

3. Na Elekcyę Mieyscowe *szczególne* w Miastach podzielonych na Cyrkuły, każdego Cyrkułu z osobna Obywatele w Mieyskiej Xiędze Possessyonatów zapisani zgromadzać się i obierać będą u siebie. 1. Jednego Dyrektora i czterech Assefforów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi. 2. Jednego Wóytę i sześciu Ławników. 3. Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Mieyscowego Cyrkularnego. 4. Piętnastu Gminnych, a to iedynie tylko na następujące Zgromadzenie Mieyscowe *ogólne*. 5. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe, w liczbie niżej przepisanej.

4. Na Elekcyę Mieyscowe *ogólne* w Miastach, które się dzielą na Cyrkuły, Gminni obrani w Cyrkułach, zgromadzać się będą do głównego w Mieście Ratusza, i obiorą: 1. Dyrektora i czterech Assefforów, do porządku Zgromadzenia swego na czas Elekcyi, a to z pośród siebie. 2. Jednego Prezydenta i iednego Vice-Prezydenta. 3. Ra-

dnym do Magistratu w liczbie iaka przypadnie, licząc po trzech, względem każdego Cyrkułu, w Miastach mających naywięcej trzy Cyrkuły; po dwóch zaś w Miastach, które mają więcej iak trzy Cyrkuły. 4. Jednego Kasyera.

5. Wszystkie Elekcyje Mieyscowe szczególne, odprawiać się będą co dwa lata w dniu 7 Kwietnia; Elekcyje zaś Mieyscowe ogólne, co dwa lata w dniu 14. Kwietnia; do czego Rokiem Normalnym będzie Rok Seymowy Ordynaryiny.

V.

Zgromadzenia i Elekcyje Wydziałowe.

1. Zgromadzenie Wydziałowe składać się będzie z Deputatów obranych na Elekcyjach szczególnych Miast Cyrkułów niemających, oraz Cyrkułów Mieyskich.

2. Na tych Zgromadzeniach Wydziałowych Miasto niemające 100. Possessyonatów, będzie mieć tylko 100 Deputata: Miasto mające od 100. aż do 300. Possessyonatów, mieć będzie

dwóch Deputatów; Miasto, lub Cyrcuł, mające od 300. aż do 600. Possessyontow, mieć będzie trzech Deputatów.

3. Gdyby które Miasto do tcy wielkości przyszło, żeby więcej nad 9. składało Cyrcułow; tedy za przybyciem 10go Cyrcułu, straci po iednym Deputacie z każdego Cyrcułu; za przybyciem 11go Cyrcułu, straci po dwóch Deputatów; po czym, choćby więcej Cyrcułow przybywało; każdy z nich nie może mieć więcej, iak iednego Deputata.

4. Takowi Deputaci od Miast i Cyrcułow, swego *respective* Wydziału, zbierać się będą na Główny Ratusz Miasta, za Miasto Appellacyine temuż Wydziałowi Prawem oznaczonego.

5. Tak Zgromadzeni Deputaci obierać będą: 1. Dyrektora i 4. Assessorow, do porządku Zgromadzenia Wydziałowego, z pomiędzy siebie. 2. Jednego Plenipotentą Wydziałowego na Sejm. 3. Pięciu Sędziów Appellacyjnych, i tyleż Zastępcow tychże. 4. Tyle Kommissarzow Miast do Kommissyow Woiewódzkich, lub Powiatowych, ile jest tychże Kommissyow w obrębie
iednego

iednego Wydziału, wybierając po trzech Kommissarzow do kaźdey Kommissyi, z Miast w obrębie Kommissyi leżących.

6. Elekcye wydziałowe odprawiać się będą co dwa lata w dniu dziewiątym Maia w Roku Seynowym ordynaryjnym.

VI.

Prawidła powszechne wszyłkim Zgromadzeniom i Elekcyom.

1. Kaźda Elekcyja odprawiać się ma w dzień wyznaczony, z mocy Prawa tego, za uderzeniem w Dzwon Ratuszny, o godzinie osmiej ranney.

2. Na kaźdym Zgromadzeniu przed obraniem Dyrektora i Assessorow, do porządku Zgromadzenia, zagaiać i prezydować będzie pierwszy z porządku Urzędnik Mieyski przytomny, ieźli sam Kandydatem nie jest.

3. Na kaźdym Zgromadzeniu Wydziałowym Deputatow, a Mieyscowym ogólnym Gminnych, zagaiać i prezydować będzie pierwszy Deputat, lub

Gminny, tego Miasta, lub Cyrkułu, w którego Ratuszu odprawiać się będzie to Zgromadzenie.

4. Zagaiający Zgromadzenie, zacznie Sessją od przeczytania Prawa tego: Po czym jeżeli Zgromadzenie będzie Wydziałowe, albo Mieyscowe ogólne, wtedy każdy Deputat na Zgromadzenie Wydziałowe, a każdy Gminny na Zgromadzenie Mieyscowe ogólne, złożą u Prezydującego dowody Elekcji swoiey. Daley czytany będzie register Kandydatow, którzy podawać się powinni na piśmie w Kancellaryi swego Miasta Cyrkułu, lub Wydziału, albo też przed zagaiającym; Deputaci Kandydatami być nie mogą, aż po skończoney tey funkcyi,

5. Gdyby kto zadawał któremu z składających Zgromadzenie, albo z Kandydatow, że *activitatem* mieć nie może; na ten czas 4. naypierwsze z porządku Zgromadzenia Osoby, zasięda z Prezydującym, i te zarzuty przez kreski sekretne rozwiążą.

6. Potym Zgromadzenie obierze Dyrektora i Assessorow, sposobem do Elekcji Marszałka i Assessorow Seymiko-

wych Ziemiańskich przepisany; Kandydatami zaś będą do wyboru na Dyrektora i Assefforow, ci z Possessyonatow, którzy się do tego za Kandydatow podadzą; obrani Dyrektor i Assefforowie przysięgę na Zgromadzeniu wykonają.

7. Po czym Dyrektor z Assefforami przystąpi do Elekcyi, tym porządkiem, jaki jest w Artykułach o *Elekcyach* przepisany, i one albo iednomyślnością, albo większością wotow sekretnych taką, jaka jest dla Elekcyi Urzędow Ziemiańskich przepisana, uskuteczni. Wzywając do tych wotow Possessyonatow z Xięgi, Ulicami, Gminnych Cyrkułami, Deputatow Miastami. *Paritas* wotow rozwiązana będzie także sposobem Ziemiańskim.

8. Zastępcy Sędziow Appellacyinych nie będą przez osobne obierani Elekcye, tylko w ten czas, gdy ciż Urzędnicy wszyscy iednomyślnością wybrani zostaną; kiedy zaś wybór ich poydzie przez wota sekretne; w ten czas, którzy przy wotowaniu na tychże Urzędnikow, naywięcey po nich mieć będą wotow; ci ogłoszeni będą ich Zastępcami.

9. Co do nieustępowania wotów, aktykowania dzieła Elekcyi i rejestru wotujących, przyięgi obranych, nieważności dzieła Zgromadzenia, i kar za nie: Prawo o Seymikach Ziemiańskich, będzie dla Miast wzorem.

10. Rozwiązanie zadaney nieważności Elekcyi Plenipotentow na Seym, Gminnych i Deputatow, należeć będzie do Rugow Zgromadzeń, do których wystani będą; Rozwiązanie zaś zadaney nieważności Elekcyi Osobom Magistrat składającym, i Sędziom Appellacyinym, należeć będzie prosto do Assesoryi *respectively* Prowincyi.

11. Przestępstwa całe Dzieło Elekcyi niszczące, podług opisu Seymikow Ziemiańskich, należeć będą prosto do Sądow Assesoryi, *respectively* Prowincyi, inne zaś mnieysze przestępstwa, podług tegoż Prawa należeć mają do Sądu Appellacyinego Wydziałowego, z Appellacyą do Assesoryi, *respectively* Prowincyi.

12. Zgromadzenie Mieyscowe szczególne, po obraniu Deputatow na Zgromadzenie Wydziałowe, powierzy im *Desideria* swoje do przełożenia na

Zgromadzeniu wydziałowym, na którym ułożone będą ogólne całego Wydziału *Desideria* dla Plenipotentów na Sejm.

VII.

Uchwały.

Drugim celem Zgromadzeń Ludu Mieyskiego, będą Uchwały.

1. Ile razy uzna Magistrat potrzebę iakiey nowey w Mieście składki, doniesie o tym Kommissyi Policyi; a skoro taż Kommissya uzna propozycyą Magistratu, za zgodną z Prawem lub potrzebą publiczną; Magistrat poda tę Propozycyą do uchwały Ludu Mieyskiego następującym sposobem: w Miastach niemających Cyrkułów, zwoła wszystkich Obywateli w Xiedze Mieyskiej Possessyonatów zapisanych, którzy zgromadziwszy się na Ratusz, większością wotów głośnych podaną propozycyą decydować będą, pod prezydencyą pierwszego z Magistratu; w Miastach zaś podzielonych na Cyrkuły, Magistrat przesze propozycyą Urzędowi każdego Cyrkułu, przez który zwołani Obywatele, w Xiedze Possessyonatów zapisani, obiorą na Ratu-

fzu swego Cyrkułu do tego iędynie przypadku Gminnych, w liczbie, iako wyżey; a ci Gminni zebrani na Ratusz ogólnego Zgromadzenia Miasta, więkzością wotow głośnych podana przez Magistrat propozycyą decydować będą: W obydwóch przypadkach Prezydujący w Magistracie, *paritate* rozwiąże.

a. Składki wszelkie, bądź w pieniądzech, bądź w robociznach uchwalane będą, tak na Posflessyonatow, iako i nieposflessyonatow z Miasta użytkujących, nikogo niewyłączając, i nieuważając na iakiekolwiek Libertacye, Prawem Seymu terażnieyszego nie zawarowane.

VIII.

Relacye Plenipotentow na Seym wybranych, i Deputatow do Zgromadzenia Wydziałowego.

Trzecim celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach, iest wysłuchanie Relacyi.

1. Plenipotenci Seymowi, na pierwszym Zgromadzeniu Wydziałowym, po skończoney swey funkcyi, uczynią Relacyą z czynow swych w Seymie.

2. Deputaci na Zgromadzenie Wydziałowe wysłani, po odbytych Zgromadzeniach doniosła na pierwszym Zgromadzeniu swego Miasta, lub Cyрку, o Osobach wybranych na Plenipotentów Seymowych, i Sędziów Appellacyjnych; tudzież o ułożonych w Zgromadzeniu Wydziałowym Dezyderyach na Seym.

IX.

Ogólne Prawidła względem Urzędów Mieyskich.

1. Possessyonat w Mieście w Xiędze Possessyonatow wpisany, obrany być może na Urzędnika w tymże Mieście: w Miastach podzielonych na Cyrkuły, Possessyonat w którymkolwiek Cyrkule, może być obrany w każdym Cyrkule za Urzędnika. Possessyonat w którymkolwiek z Miast do iednego wydziału należących, może być obrany za Urzędnika tegoż Wydziału.

2. Nie mogą być obrani ci Possessyonaci. 1. Którzy nie skończyli lat 23. wieku swego. 2. Którzy oddali pod rozbiór Wierzycielom swóy majątek. 3. Którzy są pod Kondemnata, lub *Crimine notati*. 4. Ci, którzyby

nie umieli czytać i pisać. Ta kondycja ma być zachowana w lat sześć od daty pierwszej Elekcyi, z mocy Prawa teraźniejszego. 5. Którzyby byli na jakim Urzędzie Sądowniczym, lub Exekucyjnym Ziemiańskim, albo w aktualney służbie Woyskowej.

3. Nie mogą być obrani do składu jednego Urzędu: 1. Oyciec i Syn. 2. Teść i Zięć. 3. Dway Bracia rodzeni.

4. Po odbytey Elekcyi Radnych, Prezydent i Vice-Prezydent Magistratu; w Miastach na Cyrkuły podzielonych, obierani będą z Radnych na teyże Elekcyi nowo wybranych.

5. Nie może być Radnym, Wóyt, Burmistrzem, Plenipotentem na Sejm, Sędzią Appellacyjnym i Zastępcą onegoż; tudzież Kommissarzem Woiewódzkim, lub Powiatowym, kto nie był na Mieyskim, lub Ziemiańskim Urzędzie od Elekcyi zależącym.

6. Wszystkie Urzędy Wydziałowe i Mieyskie Mieyscowe, wyjąwszy Gminnych i Deputatów, będą dwuletnie; przez nową jednak Elekcyą każdy z

tych Urzędników na nowo obrany być może; obrani zaś zrzekać się Urzędów swoich, ani ustępować nie mogą.

7. Urzędnicy Mieyscy w żadnym Sądzie Suspendy brać nie mogą, a w przypadku potrzeby nakazu któremu z nich wykonania przyłięgi, po dopełnienie tey, wszelkie Jurizdykcyę odsyłać go będą do mieysca, gdzie Urząd odbywa.

8. Wszelkie Akta i Dekreta Urzędów Mieyskich, ięzykiem Narodowym pisane będą.

9. Miarę zapłaty wszystkich Urzędów Mieyskich, Magistrat ułoży, i do approbaty Kommissyi Policyi poda.

X.

Skład, obowiązki i Władza Urzędów w Miasłach niemających Cyrkułów.

1. Magistrat składać się będzie z Wóyty i czterech Radnych, w komplecie naymniey trzech Osób.

2. Pisarza Magistratowego, sam Magistrat przez wota sekretne obierze;

obowiązkiem Pifarza będzie: 1. Zasia-
dać w Magistracie *cum voce consultiva*.
2. Utrzymywać Akta, Susceptę i Pie-
częć Magistratu. 3. Mieć zwierzchni
dozor nad Kancellaryą i Kancellarzy-
stami; obowiązki zaś Kancellaryi Miey-
skiej generalney przy Magistracie,
Asseksorya w Ordynacyi osobney prze-
pisze.

3. Magistrat wybierze iednego Syn-
dyka, tymże samym sposobem, co i
Pifarza; obowiązkiem Syndyka będzie,
czynić wszędzie w Imieniu Miasta, a
to, ze zlecenia Magistratu; inne szcze-
gólne obowiązki Syndyka Asseksorya
przepisze.

4. Wóyt, a w iego nieprzytomno-
ści, pierwszy z porządku Radny, pre-
zydować ma.

5. Większość zdań decyzją Magi-
stratu stanowić będzie, kreski sekre-
tne iść nie mogą; Sentencyonarz bę-
dzie zaświadczał zdanie większości
przeciwnie; równość zdań, przytomny
Prezydujący rozwiązywać ma.

6. Pieczęć Magistratu będzie Herb
Miasta.

7. Magistrat ciągle odbywać się będzie , dopóki nowo wybrane Osoby na mieysce iego nie zasiądą.

8. Magistratu , iako naywyższego w Mieście Urzędu , następujące będą obowiązki: 1. Przestrzegać całości Praw Miasta i iego Funduszów. 2. Wyznaczać Opiekunów i Kuratorów sierotom i wdowom, oraz nie dołącznym za uznaniem Sądu , a od wyznaczonych , sprawę odbierać. 3. Mieć baczość na podupadłych, nędznych i kaleków. 4. Rozkładać Podatki przez Sejm postanowione, i składki przez Lud uchwalone. 5. Układać Propozycye do dezyderyów i uchwał Ludu Mieyskiego. 6. Zwoływać Zgromadzenia Mieyskie do Elekcyi i Uchwał. 7. Imieniem swoim czynić w sprawach publicznych Mieyskich , i w sprawach sierot. 8. Utrzymywać Milicyą Mieyską. 9. Dawać i legalizować zaświadczenia, ktore żądane będą, za Granice. 10. Zawiadywać kassą Mieyską i strzedz oney całości. 11. Mieć ogólny dozór nad Mieyskimi więzieniami , Magazynami , Szpitalami i publicznemi domami. 12. Dozierać wszystkich Urzędników Mieyskich, by swoich powinności podług Prawa dopełniali. 13. Rapporta wszelkie od Miey-

skich Urzędów odbierać, i od siebie Zwierzchnościom, do których należeć będzie, Rapporta przesyłać. 14. Tabele liczby Officyalistów, sług w Mieście, i Milicyi, oraz onych zapłaty, układać, i te do potwierdzenia Kommissyi Policyi podawać.

9. Magistrat mieć będzie władzę wskazywania winy na nieposłusznych rozkazom swoim, Miejskich Urzędników Policyjnych, i Ekonomicznych; tudzież na Officyalistów swoich, którzy, gdyby się przez Magistrat uciążonemi byź sędzili; będą się mogli udać przez Memoryał do Kommissyi Policyi: co jednak nie ma zastranawiać posłuszeństwa rozkazom i wyrokom Magistratu.

10. Magistrat nie będzie miał władzy Sądowej, tylko iedynie w przypadku zgwałcenia bezpieczeństwa Osób i Officyalistów Magistratowych, w miejscach Urzędowania; a od takowego wyroku Magistratowego wolno będzie stronie appellować do Assessorji.

11. Do szczególnej władzy i obowiązku Prezydującego w Magistracie, należeć będzie: 1. Zwoływać Magistrat na Sessye extraordinaryne. 2. Podpi-

sywać decyzye i expedycye Magistratu.
3. Mieć Zwierzchność nad Milicyą Mieyską. 4. Roskazywać *provisorie* Mieyskim Policyinym, Urzędnikom, Officyalistom i slugom w nagłych zdarzeniach, nim zwoła Magistrat, którzy, gdyby roskazow Prezydnującego posłusznemi nie byli, podpadać będą winie, równie, iak nieposłuszni Magistratowi.

5. Tenże w Magistracie Prezydnujący, będzie mógł słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w Mieście sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50. a kara złotych 12. na rzecz strony ukrzywdzoney. Decyzye zaś, tak ugodzonych i odsadzonych spraw, w Protokół na to iedynie służący zapisywane być mają; wrozsądzenie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem wdawać się nie ma.

XI.

1. Sąd Mieyski Mieyscowy składać się będzie z iednego Burmistrza i czterech Sędziów; Burmistrz prezydować i równość kresiek rozwiązywać będzie, a iego nieprzytomność, pierwszy z porządku Sędzia zastąpi.

Sąd ten ciągle odbywać się będzie w komplecie trzech Osób najmniej;

wszelkie decyzye iego będą zawsze w wotach głośnych, a to dla usprawiedliwienia się Sentencyonarzem.

3. W tym Sądzie wszelkiego rodzaju sprawy, iako *in prima Instántia*, sądzić się mają ostatecznie, i bez dopuszczenia appellacyi, nieprzenoszące złotych 300. lub w sprawie uczynkowej, w której trzy dni więzienia kara nastąpi; w większych zaś sprawach appellacya do Sądu Appellacyjnego Wydziałowego dopuszczona być powinna.

4. We wszystkich sprawach większego waloru, niż o 3000 złotych, i kary, niż trzy tygodnie więzienia, Appellacya od Sądu tego *primæ Instántiæ*, nie już do Sądu Appellacyjnego, ale do Assefforyi dopuszczona być ma, spraw zaś kryminalnych Sąd ten nie będzie mógł sądzić, ale je odsyłać powinien do Sądu Appellacyjnego.

5. W sprawach, w których ostateczne rozśądzenie do Kommissyi Policyi należy, appellacyą do teyże Kommissyi, podług Prawa, dopuszczac będzie.

6. Tenże Sąd będzie mógł sądzić o zgwałcenie bezpieczeństwa Osób Sadowych, w mieyscu ich Juryzdykcyi.

7. Wszystkie sprawy w tym Sądzie odbywać się będą przez Memoryały i odpowiedzi na piśmie, oraz indagacye przyśiężne, ieśliby rzecz nie była objaśniona dowodami; a gdyby strony koniecznie potrzebowały ustnych explikacyi; w takich naypierwey Sąd same strony przytomne zapyta, i do zgody nakłaniać będzie: a gdy onych nie zgodzi, i dokładnieyszych potrzebować będzie explikacyi; w ten czas dopiero strony przez swoich Plenipotentów explikować się będą.

8. Sąd Mieyscowy przybierze sobie, i obowiąże Przysięgą, iednego Pisarza, Instygatora i Woźnych; obowiązkiem zaś Pisarza będzie: 1. Zasiadać w Sądzie *cum voce consultiva*. 2. Pisać Dekreta i rezolucye Sądowe. 3. Utrzymywać Akta, Susceptę i pieczęć. 4. Mieć zwierzchni dozór nad Kancellaryą.

9. Pisarz i Instygator zmieniani nie będą, chyba za postąpieniem, odstąpieniem, lub wyrokiem Sądowym.

10. Obszernieyszym prawidłem dla tego Sądu będzie Ordynacya, którą Asfessorya, stosownie do tego Prawa, przepisze.

XII.

1. Ławnikow obowiązkiem będzie:
 1. Z wyznaczenia Sądu odprawiać Sądy zjazdowe, podług reguł przez Sąd im przepisanych. 2. Exekwować Dekreta i Procesa Sądowe. 3. Podawać Intromissiye. 4. Expedyować Wizye, spisywać Inwentarze i działy, asystować według Prawa, do Testamentow, i odbierać Tranzakcye od tych, którzy dla słabości zdrowia, osobiście przy Aktach stawiać nie mogą.

2. Obszernieyszym Prawidłem dla Urzędu tego będzie Ordynacya, którą mu Assessorya przepisze.

XIII.

1. Kassjera obowiązkiem będzie: 1. Przyimować do kassy generalney Mieyskiej dochody publiczne Miasta. 2. Wydawać z kassy pieniądze, a to nie inaczey, tylko za wyraźną Magistratu dyspozycyą na pisnie. 3. Mieć bliski dozór całości kassy Mieyskiej, od której klucz ieden przy nim, drugi przy Prezydującym, trzeci przy pierwszym z porządku Radnym, być powinien. 4. Utrzymywać porządek i dokładnie Xię-

gi przychodów i wydatków teyże kassy. 5. Oddawać Magistratowi na początku każdego Miesiąca, Rachunki przychodów i wydatków Miesięcznych teyże kassy, a nawet i częścicy, ile razy tego Magistrat żądać będzie. 6. Okazywać gotowiznę pieniędzy w kassie będących na żądanie Magistratu.

2. Kasyer przybierze sobie do pomocy Subalternow i sług, w liczbie i płacy przez Magistrat oznaczoney, i za nich w odpowiedzi będzie.

XIV.

Skład obowiązki i Władza Urzędow Cyrkułowych.

1. W Mieście podzielonym na Cyrkuły, Wóyt każdego Cyrkułu następujące mieć będzie obowiązki i władzę w obrębach Cyrkułu swojego. 1. Mieć dozór nad Oficyalistami i sługami Policyi. 2. Dopełniać rozkazy Magistratu i Prezydenta, oraz dopełnienie onych Subalternom swoim nakazywać. 3. Dawać takie Rapporta Magistratowi i Urzędom, którym z mocy Prawa należy, iakie od tychże żądane będą. 4. Słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w Cyrkule zdarzone sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50. a kara złotych 12. na rzecz strony ukrzywdzoney; decyzye

zaś tak ugodzonych i odsądzonych spraw, w Protokół na to iedynie służący zapisywane być mają; w rozrządanie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem wdawać się nie ma; gdyby się zaś kto czuł być ukrzywdzonym w sprawie przez Wóytę potocznie osądzoney; może się udać z skargą do Prezydenta.

2. Sądowi w każdym Cyrkule *primæ Instantiæ*, złożonemu z iednego Burmistrza i czterech Sędziów, wżyltko to służy, co jest przepisano dla tegoż Sądu w Mieście niemającym Cyrkułów, pod Artykułem XII.

3. Dla Ławników w Cyrkułach też same służy przepisy, które są dane Ławnikom w Miastach nie mających Cyrkułów w Artykule XV.

XV

Skład, obowiązki i Władza Urzędów Miejsowych ogólnych, w Miastach podzielonych na Cyrkuły.

1. Magistrat w Miastach podzielonych na Cyrkuły, składać się będzie z Prezydenta, Vice - Prezydenta i Radnych; Prezydować będzie Prezydent, w jego nieprzytomności Vice - Prezydent, a w nieprzytomności tych obydwóch, pierwszy z porządku Radny.

2. Wreszcie, cokolwiek jest przepisano dla Magistratu w Mieście Cyrkułow niemającym, pod Artykułem X. to samo wszystko służy Magistrowi Miasta na Cyrkuły podzielonego.

3. Co się zaś tyczy obowiązków i władzy Prezydenta; toż samo iemu służyć będzie, co jest przepisano pod Artykułem X. w punkcie 11. dla Wóyty Prezydującego w Magistracie Miasta niemającego Cyrkułu, z tą różnicą: że spraw potocznych w tymże Punkcie wymienionych sądzić nie będzie; lecz te do Wóyty w Cyrkule podług wyższego Artykułu należeć mają.

4. Kasyer przy Magistracie w Mieście na Cyrkuły podzielonym, też same będzie miał obowiązki jakie są przepisane w Artykule XII. dla Kasyera w Mieście niemającym Cyrkułow.

XVI.

Urzędy Wydziałowe.

1. W każdym Miast Wydziale, oznaczonym przez Prawo tytuło: *Miasta Nasze wolne &c.* Będzie ieden Sąd Appellacyjny; ten Sąd Appellacyjny, składać się będzie z pięciu Sędziow, i tyleż Zastępcow, którzy w tym porządku, iak będą w dziele Elekcji umieszczeni, zasiadać i prezydować mają.

2. Ten Sąd naypóźnię w sześć dni po Elekcyi rozpocznie swe Sessye w Ratuszu Miasta, na ten Sąd każdemu Wydziałowi naznaczonego, i zaraz tak się ułoży z Zastępcami, żeby zawsze przytomnych było w mieyscu trzech Sędziow, i trzech Zastępcow; odbywać się zaś będzie ciągle w komplecie Osób naymnię pięciu, dopóki nowo wybrane Osoby na mieyscu iego nie zasiada; *paritate* głosnych i sekretnych kresek Prezydnuący rozwiąze.

3. Ten Sąd obierze sobie Pisarza *cum voce consultiva*, który odmienny bydź nie może, chyba za postąpieniem, odstąpieniem, lub wyrokiem Sądowym; nadto, przepisze Ordynacyą, i tę do approbacyi Aslefforyi poda.

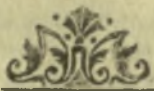
4. Pieczęć tego Sądu będzie w Koronie, Herb Koronny; w Litwie Litewski; a pod nim, Herb Miasta Wydziałowego.

5. Sąd ten sądzić będzie ostatecznie i bez dopuszczenia Appellacyi, sprawy przychodzące z appellacyi od Sądow Mieyskich *prima Instancja*, w obrębie Miast do iednego Wydziału należących; a to Sprawy nieprzewyższające waloru złotych 3000. lub kary 3. tygodni więzienia; sprawy zaś Kryminalne sądzić będzie z tym ostrzeżeniem: że

na więzienie czasowe osadzony Kryminalista, ulegać będzie exekucyi Dekretu; gdy zaś na wieczne więzienie, lub śmierć zostanie osadzony; Sąd Appellacyjny, przeszle Sądowi Asseforyskiemu, Dekret i wywody obwiniające; jeżeli Sąd Asseforyski uzna takowy Dekret Sądu Appellacyjnego za słuszny; wtedy ten Dekret exekwowany zostanie; co się zaś tycze Spraw Kryminalnych, w Mieście Rezydencyi Królewskiej, zachowano bydz ma, podług Prawa Kommissyi Policyi pod Artykułem XVI.

6. Dla Urzędu Plenipotentow Miejskich na Seym, będzie prawidłem Prawo tego Seymu, tytuło: *Miasta Nasze Wolne &c.*

7. Dla Kommissarzow Woiewódzkich, lub Powiatowych, z Miast wybranych, prawidłem będzie szczególny opis Prawa o tychże Kommissyach.

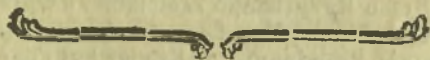

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and the texture of the paper.

Handwritten text

KOMMISSYA
POLICYI
PRAWO UCHWALONE
DNIA 17 CZERWCA 1791.

I.

Skład Kommissyi Policyi.

1mo. **K**ommissya Policyi Obóyga Narodow składać się będzie z Marszałkow Narodowych, którzy nie będą wezwani do Straży, tudzież z 15. Kommissarzy, to jest: trzech z Senatu po iednemu z kaźdey Prowincyi; sześciu z Stanu Rycerskiego, po dwóch z kaźdey Pro-

Kom
Polic

wincyi, i sześciu Plenipotentow Miał na Seym, po dwóch z każdej Prowincyi.

2. Wszyscy Kommissarze Policyi obierani będą co dwa lata na Seymach Ordynaryiowych, sposobem Elekcyi przepisany w Prawach: *O Seymie i o Miastach*, a na każdej takiej co lat 2. Elekcyi, Kommissarze Policyi mogą być na dalszy czas znowu obrani.

3. Obrany na Kommissarza Policyi być nie może: 1. Kto nie ma od roku niewątpliwej Poselszyi dziedzicznej, z Stanu Rycerskiego Ziemskiej, a Obywatel Miasta Mieyskiej, *respective* w swojej Prowincyi. 2. Kto nie był choć raz na funkcyi publicznej: to jest, z Stanu Szlacheckiego Posłem, Deputatem, lub w Kommissyi Woiewódzkiej, przez czas Prawem przepisany. 3. Ktokolwiek jest obowiązany aktualną służbą Woyskową. 4. Kto jest w aktualnym Urzędowaniu Poselstwa na Seymie.

4. Prezesem Kommissyi Policyi będzie ieden z Marszałkow Narodowych, a w nieprzytomności Ich, pierwszy z porządku Kommissarz. Prezesowi wolno jest podług upodobania Assektorow

do Kommissyi wybierać i zapraszać *cum voce consultiva*, co iednak nie będzie rozumiano za odbycie funkcyi publiczney. Nigdy więcey iak połowa Kommissarzy, nie będzie mogła oddalać się, a komplet Kommissyi najmniey z 5. Kommissarzow *cum voce decisiva* zawsze w przewyższaiącey liczbie Stanu Szlacheckiego, składać się ma. Pensye zaś nieprzytomnych na przytomnych rozdzielać się mają, względem czego Kommissya Ordynacyą sobie ułoży.

5. Wyznaczamy każdemu Kommissarzowi pensyą roczną taką, iaką im przy Tabelli expens publicznych stanowimy, do którey Marszałkowie, iako pensyą Ministrowską opatrzeni, należeć nie będą. Gdyby który Kommissarz umarł, pensya przez niego niedosłużona w Skarbie publicznym zostać ma. Zaden zaś Kommissarz, gdy jest podległy odpowiedzialności; zrzekać się, ani ustąpić Urzędu pod żadnym poczorem nie może.

6. Kommissya Policyi mieć będzie Pisarza Possefssyonata, którego iednomysłnością, lub większością głosow sekretnych obierze. Urząd Pisarza doży-

wotni będzie, lecz nikomu przedanym ani ustąpionym bydź nie może; przeto dobrowolna Urzędu tego rezygnacya na piśmie uczyniona, podaną Kommissyi bydź ma, i w Protokół wpisaną wraz z rezolucyą Kommissyi będzie. Po czym Kommissya do Elekcyi nowego Pisarza z pomiędzy Officyalistów swoich, przystąpi. Obowiązki Pisarza są: 1. Na Sessyi zasiadać *cum voce consultiva*. 2. Trzymać Protokół Kommissyi. 3. Mieć Zwierzchni dozór Kancellaryi i *Archivi* Kommissyi. 4. W Sądach Kommissyi pióro trzymać i Dekreta pisać. Nadto Kommissya ułoży liczbę i płacę potrzebnych sobie Officyalistów w równey proporcyi z kaźdey Prowincyi, z których żaden Urzędu swego pzedać, ani ustąpić nie będzie mógł, i takowy układ Seymowi do potwierdzenia poda.

7. Marszałkowie, Kommissarze i Officyaliści Kommissyi Policyi w żadnym Sądzie Suspensy brać nie będą mogli, lecz w przypadku potrzeby wykonania Przyśięgi, po iey dopełnieniu, wszelkie Juryzdykcyę odsyłać ich będą do miejsca, gdzie się Kommissya agituie.

3. Przez czas urzędowania swego, ani Kommissarz Policyi, ani iey Officyaliści, w żadney inney Kommissyi, lub funkcyi bydź nie mogą.

II.

Władza Kommissyi.

Władza i zarządzanie Kommissyi powierzone, dla ustanowienia i utrzymania powszechnego porządku w Państwach Rzepltey, rozciągać się ma na to wszystko, co się tycze: 1mo. Bezpieczeństwa i spokoyności publiczney. 2. Wygody Publiczney. 3. Sądowości i Urzędników Policyi, bez przestąpienia jednak następujących przepisów, pod odpowiedzialną w Sądach Seymowych.

III.

Granice Władzy Kommissyi.

1. Nie będzie mogła Kommissya Policyi nic czynić, stanowić, nakazywać, lub zakazywać, coby naruszało przyrodzone, i zabezpieczone Ustawami Rzepltey Prawo wolności i własności osobistej, Obywatelów i przychodniów.

2. Nie będzie mogła pod żadnym pozorem długów publicznych zaciągać, ani funduszów miejscowych przenosić, ani nakazywać jakiegokolwiek bądź gatunku podatku, danin, opłat, iedy- nie do Samowładności Rzepltey nale- żących.

3. Nie będzie mogła wdawać się pod żadnym pozorem w inny wydział Wła- dzy, innym udzielnym Władzom i Magistraturom powierzoney.

4. Ponieważ tylko Miasta wolne Rze- pltey są właściwie podległemi Rządo- wi i rozkazom Kommissyi Policyi; przeto prócz niektórych wyłączeń wy- rażonych w niższym opisie iey obowią- zków, nie będzie mogła do Miast i Wsiów Dziedzicznych Obywatelskich rozciągać inney władzy, prócz dawa- nia rady i ostrzeżenia: dla czego do żadnych majątków, domów i miejsc własnością Ziemiańską będących, i do rządu Mieyskiego nie należących, ani do wewnętrznego w nich obeyścia się, bynajmniey wdawać się nie powinna; tym mnię ieszcze żadnego tey Ziemi Właściciela z powodu tajemney dela- cyi, lub takich tajemnych wiadomości,

imać, przytrzymywać, więzić, ani pozywać nie może.

5. Dla czego wszelkie gatunki szpiegowania i rewizyi w mieszkaniach i gruntach Ziemskich, lub w uczynkach i zabawach Obywatelow, iak naysurowicy są iey zabronione.

6. Jako zaś wszelkie rozporządzenia Kommissyi mają być tylko skutkiem Praw, i Ustaw Rzeczney; tak nie wolno będzie iey żadnego takiego rozkazu wydawać, któryby na sobie nosił Akt Prawodawstwa.

IV.

Co do władzy i obowiązkow Kommissyi względem bezpieczeństwa i spokojności ogulney całego Kraiu.

Władza i obowiązki Kommissyi, na zachowanie bezpieczeństwa i spokojności powszechney, są:

1. Czuwanie na wszelkie bunt, ruchy, rozboie, rozbójstwa, gwałty, między którymi ma się liczyć przejmowanie, rozpieczętowanie, i zmyślanie pieczęci listow na pocztach,

tudzież na kradzieże, iawną rozpuść i zgorżenia.

2. Czuwanie na obyczajność powszechną i wszelkie sposoby zysku z samego zwodzenia i oszukania ludzi; gry azardowne, czyli niszczące majątki w domach i mieyscach publicznych; wstrzymywanie żebractwa, i włóczęgi, a przeto szczegulnieysze dozieranie ludzi niemających żadney osiadłości, stanu, profesyi, rzemioł, służby, ani żadnego pewnego do życia sposobu.

3. Doglądanie iak nayściśleysze tego wżyskiego, co należy do zachowania i pewności zdrowia ludzkiego, a przeto ułożenie i zachowanie porządku względem Lekarzy i lekarstw, Chirurgow, Cyrulikow, Aptekarzow, Aptek i sztuki babienia, a to znosząc się z Kommissyą Edukacyiną.

4. Dawanie dobroczynney pomocy w rozmaitych przypadkach pospolitych i szczegulnych, w zdarzeniach pożarów, powodzi, gwałtownych wichrow, głodu, morowego powietrza, zaraźliwych chorób na ludzi i na bydło, w niebezpieczeństwach życia, a to obmyśleniem i wykonaniem takich środków,

któreby w niczym nie naruszały Praw Obywatelskich, lub na które ostrzeżeni właściciele dobrowolnie przyśtać mogą.

5. Stanowienie wszelkich rozporządzeń i przepisów, tyczących się Politycy, które będą skutkiem Ustaw Rzeczpltey, względem Obywatelów, przychodniów i przechodniów, pilnowanie, ażeby według przepisów i warunków Prawa, wolność pisania i drukowania pewną i nienaruszoną była; Dla czego żadne przywileje *exclusionis* miejsca mieć nie mają. Jako zaś wszelkie dzieło drukowane jest własnością Autora, tak przez całe życie jego do niego tylko należeć będzie; przeto żadnego przedrukowania tegoż samego dzieła z uszkodzeniem tej własności, Kommissya nie dozwoli aż do śmierci Autora, po której dzieło jego staie się własnością publiczną. Pod wyraz tegoż samego dzieła nie będą mogły być podciągane inne dzieła podobne, lub podobny tytuł mające.

Ułożenie i utrzymanie w całym Kraiu jednolitości miary i wag, a stosunek onych do miar i wag Zagranicznych, wydrukowany, w Kraiu publi-

kować, ponawiając to według potrzeby.
 Dochodzenie i powzięcie wiadomości
 z Rapportów Kommissyi Woiewódzkich
 i Miał, o ludności, urodzaiach, iarmar-
 kach, targach, obfitości, i cenie rozma-
 itych Produktów, towarów, i rękodzieł,
 w różnych mieyscach, o przeszkodach
 lub pomocach w rolnictwie, handlu i rze-
 miościach, o zwyczajnych i niezwyczaj-
 nych chorobach i zarazach na ludzi i by-
 dło, o zwyczajach wszelkich zdrowiu
 lub powodzeniu powszechnemu przeci-
 wnych, względem tego wszystkiego, bez
 rozkazywania i wdawania się w domowe
 właścicieli Ziemiańskich rozrządzenia,
 dla nich wydawać ma i ogłaszać tylko
 swe ostrzeżenia i oświecenia. Jako zaś
 wszelkie rozporządzenia i przepisy ty-
 czące się Polycyi i pozwolone przez Pra-
 wo, nie będzie mogła Kommissya ina-
 czej wykonywać, tylko przesyłaniem
 onych do Exekucyi Kommissyi Woie-
 wódzkich co do wsiów, i Zwierzchności
 Mieyskich co do Miał, tak odbierając
 z Rapportów ostrzeżenia i dyspozycye
 przez te Kommissye i Zwierzchności
projective, a w nagłych przypadkach
provisorie czynione, takowe dyspozycye
 potwierdzać, roztrząsać, odmieniać,
 lub całe, uchylać według Ustaw Rze-
 czypospolitey i prawideł rzetelney po-
 trzeby,

trzeby, lub korzyści publiczney, nieodwłocznie powinna.

6. Zarządzenie wszelkimi domami i miejscami publicznymi dla bezpieczeństwa i spokoyności powszechney przeznaczonemi, jako to, więzieniami, które według potrzeby w całym Kraiu zakładać wygodne i obszernie, Kommissyom Woiewódzkim i Urzędowi Miejskim zaleci, a szczególniej w Mieście Rezydencyonalnym Warszawie; tudzież Domami poprawy, Rynkami, Ratuszami, placami publicznymi i ulicami. Także mieć będzie dozór nad Administracyą wszelkich dochodów przez Rzeczpospolitą na obiekta Policyi przeznaczonych, tudzież funduszków na ten koniec uczynionych, lub czynić się mogących; równie rozkazywać wszelkim Urzędnikom, Officyalistom i dozorcóm Policyi, tychże napominać, sądzić, i karać nieposłusznych i przestępnych. Nikt nie będzie mógł tamować i bronić publikowania wszelkich rozrządzeń, Uniwersałów, obwieszczeń i ostrzeżeń, które Kommissya Policyi wydawać będzie, owszem we wszystkich Aktach Ziemianiskich i Miejskich, nieodwłocznie i darmo zaoblatowane, a we wszystkich Kościołach z Ambon, gdy o to rekwizycya

zaydzie, ogłaszane, i do drzwi Kościelnych przybiłane być powinny.

7. Nakoniec, iako obowiązkiem Kommissyi Policyi jest wiedzieć i zarządzać o wżyszkim. cokolwiek się ściąga do dobrego i powszechnego porządku; tak każdemu Seymowi ordynaryinemu przez Nas Króla w Straży, podawać będzie Projekta i planty potrzebnych Praw do doskonałego urządzenia Policyi, oraz przekładać naydogodnieysze sposoby dla wyexekwowania onych.

8. Dla czego wszelkie inne oddzielne co do Policyi Kommissye za dawnymi Prawami i reskryptami Nas Króla były, lub będące, tudzież władze, i Juryzdykcyę przez Marszałkow Narodowych dotąd względem Policyi sprawowane, uchylamy, prócz osobnego opisu obowiązkow Prezydującego w Kommissyi, a dozor całkowity teyże Kommissyi Policyi zalecamy, warując jednak, iż sprawy rozpoczęte i nie dokończone, lub zdarzyć się ieszcze mogące, w Juryzdykcyi Marszałkowskiej sądzone w niey będą, aż do otworzenia Sądow Ziemiańskich, i urządzenia Sądow Mieyskich, Dzieła zaś przez Kommissye *Boni Ordinis* zaczęte, Kommiss-

aya Policji dokończyć i Officyalistów nadgrodzić każe.

V.

Co do władzy i obowiązków w Kommissji względem bezpieczeństwa i spokojności szczegulney Miast wolnych Rzeczypospolitey.

Gdy do szczegulnieyszego dozoru i Rządu Kommissji Policji oddane są Miasta wolne Rzeczypospolitey, tudzież Przedmieścia, wsie i przyległości ich własne; będzie obowiązkiem Kommissji zaprowadzić i utrzymywać w nich nieodmienny porządek: a przeto pilnując iak nayściśley exekucyi Prawa o Miastach, i dając, prócz wyższego opisu w ogulności nieustanną bacność na bezpieczeństwo i spokojność onych.

1. Odbierze całe *Archivum* po Departamencie Policji, weyrzy w Remanent przez tenże Departament Seymowi w Raporcie iego podany, tudzież odbierze *Archivum* całkowite, po Kommissji Brukowej w Warszawie, i Ekonomiczne po Juryzdykcji Marszałkowskiej, oraz domy i składy do tey Juryzdykcji przedtym należące.

2. Akta, Mieysce w Pałacu Rzeczypospolitey i Milicye Policyi dotąd Chorągwie Marszałkowskie zwane, obeymie, a te Milicye zawſze pod Rządem, i Kommendą Prezyduiącego w Kommiffyi, będą.

3. Nakaze Luſtracyą wſzyſkich Miast, a w nich wſzelkich mieyſc dodozoru Policyi należących, wſzelkich funduſzow, dochodow, remanentow, tak dawniey, iako i od zaczęcia teraźnieyſzego Seymu w Kaſſach Mieyſkich zaległemi bydź powinnych, także i wkładek na różne obiekta Policyi przeznaczonych, wſzyſkich urzędzeń, zwyczajow i porządkow dotąd zaprowadzonych, wſzyſkich budynkow, tak publicznych, iako i partykularnych, wſzyſkich mieſzkańcow z klasyfikacyą aktualney ludności, ſłowem we wſzyſkich ſtoſunkach, poweźmie doſkonałą wiadomość ſtanu i potrzeb Mieyſkich: a cokolwiek zaraz poprawić, lub uſtanowić w nich będzie mogła, nieodwłocznie rozrządzi.

4. Miasta wielkie, zniósłszy ſię z Magiſtratami mieyſcowemi, podzieli nieodwłocznie na Cyrkuły, a Cyrkuły na Wydziały.

5. Pilnować będzie ustanowionego Prawem przepisu o powinnościach Urzędników Policyjnych Miejskich: wszelkie zaś rozporządzenia swoje inaczej wykonywać nie może, tylko przesyłać je do Exekucyi Zwierzchności Miejskiej.

6. Dawać baczną na wszelkie takowe w Miastach rzemiosła i roboty, które bez szczególnej ostrożności mogłyby być szkodliwe i niebezpieczne, iako to prócz wyżej wymienionych Profesji, tyczących zdrowia ludzkiego Kuźnie, Browary, Rzeźnice, Jatki, Mydlarnie, Garbarnie, Piece Gancarskie, i t. d. w pośród budynków, albo mieszkańców znajdujące się.

7. W Miastach pilnować będzie Kommissya: 1. Sprawiedliwości, nie tylko w miarach i wagach, ale też w cenie i gatunku rzeczy, i Towarów. 2. Zniesie, lub urządzi wszystkie koszta i trudności w przyjmowaniu do Cechów, oraz wszelkie zwyczaje i uchwały Cechów przemysłowi, i pospolitej korzyści przeciwne. 3. Mimo przywilejów Cechowych, w każdej potrzebie, i niedostatku publicznym, będzie mocna Kommissya Policyi dawać wolność sprzedaży, roboty, i przemysłu. A wzglę-

dem tego wszystkiego stoſować się zupełnie Kommissya będzie do ostatniego Prawa o Miastach i do zaręczoney wolności przez Ustawę rządową każdemu przychodzącemu Człowiekowi z zagranicy.

8. Ani Kommissyi Policyi, ani Miastom nie będzie wolno bez pozwolenia Rzeczypospolitey alienować Dóbr i wszelkich Funduszow Miastom dla porządku i wygody onych nadanych; owszem Kommissya ściśle doglądać ma, aby wszelkie takowe Dobra i fundusze Mieyskie arędowane były przez Licytacyą, za poprzedzającym sześciodzielnym Urzędowym obwieszczeniem, pod dozorem Urzędnikow Policyi, a dochody w nich, nigdy na prywatną, lecz zawsze na publiczną Miał potrzebę, wygodę i ozdobę, były obracane. A iako Kommissya przed Seymem, tak Miasta, i każdy zarządzający jakimkolwiek funduszem na obiekt Policyi przeznaczonym, przed Kommissyą ściśle rachować się będą.

9. Przestrzegać będzie Kommissya, ażeby odtąd żadne Miasta długow nie zaciągały, Dóbr nie zastawiały, danin, opłat, akcyz, ani na rzeczy, ani na Towary, ani na Osoby przybywające,

lub znaydujące się w Mieście, nie nakładały; Domow i placow, które są własnością publiczną, na powiększenie dochodow swoich nie obracały; czego wżyskiego równie Kommissyi, iak Zwierzchnościom Mieyskim czynić nie wolno. Opłaty zas różne dotąd po Miałtach trwające, póty tylko Kommissya zachować dozwoli, póki Seym za podanym sobie od Kommissyi opisanem onych, nie uchwali albo zniefienie, albo utwierdzenie takowych opłat.

10. Długi dotąd od Miałt zaciągnione i winne, Kommissya obrachuje, a środki, które znosząc się z Miałtami, obmyśli, dla spłacenia onych, Seymowi przez Króla w Straży, do uwagi poda; a gdyby kto nieprawnie, dobra, lub iakiekolwiek użytki Miałtom nadane, posiadał; Kommissya dopomoże Miałtom do prędszego odzyskania w Sądzie przyzwoitym. O składkach zaś dobrowolnych, przyczynach i celu onych, zawsze Zwierzchność Mieyska donosić będzie Kommissyi.

11. Bacznosc mieć będzie Kommissya dla spokojności, lub bezpieczenstwa Obywatelow Mieyskich, aby Woy-

fka przechodzące, lub stojące w Miastach, żadney krzywdy, szkody, lub uciemiężenia nie czyniły; aby w kwaterach, lub opłacie za nie, żaden Obywatel nierównością ciężaru nie był uciśniony, a te kwatery, lub opłaty za nie, nigdy na domy publiczne, lecz tylko na szczegulne Obywatelow przez Zwierzchność Mieyską naznaczane były.

12. Szczegulnieyszym zaś będzie obowiązkiem Kommissyi, obmyślać i podać do wykonania w Miastach przyzwoite środki, dla oddalenia i uniknienia pożarów, lub gwałtownych powodzi, dla prędkiego i skutecznego ratunku; także wspomagania zniszczonych Miast, Domow, i Osób w takich przypadkach; przeto, na ten koniec, w każdym Mieście starać się będzie o założenie Kafs publicznych ogniowych i ratunkowych.

VI.

Co do Władzy i obowiązkow Kommissyi, względem wygody ogulney całego Kraiu.

1. Obowiązkiem Kommissyi będzie, mieć bacność podług opisow sobie

flujących, na wprowadzenie i uporządkowanie tego wszystkiego, co stanowić może wygodę powszechną i szczególną w Kraiu; a nayprzód, obfitość i tanność rzeczy do życia potrzebnych, łatwość w robotach, zamianach, przeysciach, przejazdach; wolność przedaży wszelkich produktów, a przeto skaffowanie wszelkich Monopoliow na wygodę życia będących, a niedozwalanie żadnych innych na przyszłość.

2. Zarządzanie tym, co jest własnością pospolitą, służącą dla wygody handlu powszechnego wszystkich Obywatelow, iako to: trakty publiczne, spławy i brzegi, czyli lądy rzek, kanały publiczne, względem których znosić się będzie z Kommissyą Skarbową, Poczty konne, wozowe i listowe, którym Kommissya Policyi da opiekę, nie wdaiąc się w rozrządzenia wewnętrzne onych, iako przez *Pača Conventa* Nam Królowi do życia oddanych, i przestrzegać będzie, ażeby sprawiedliwość równie, i wzajemnie wymierzana była dla zarządzających Poczta-mi, i Obywatelow; dla czego, gdy Poczta od Obywatela ukrzywdzoną zostanie, a nie znajdzie sprawiedliwości w Sądzie mieyscowym, lub Oby-

watel ukrzywdzony nie odbierze satysfakcyi od Zwierzchności Poczt; tedy Strony szukać sprawiedliwości będą u Kommissyi Policyi: we wszystkich zaś szczegułach w tym punkcie wyrażonych, rozrządzania Kommissyi wszędzie równą exekucyą odbierać mają.

3. Także dozór nad temi własnościami powszechnemi, które służyć wygodzie, zdrowiu, i zabawie polpolicitey; iako to: łaźnie, zdroie, szpitale, domy miłosierdzia, domy zaiezdne, gościnne, szynkownie, traktyernie, ochędostwo powszechne, Teatra publiczne, mieysca przechadzki, gry, i wszelkiej rozrywki publiczney: z warunkiem iednak, iż prócz szpitalow i funduszow na nie, które mieć chcemy wszędzie pod zupełnym dozorem i rządem Kommissyi, inne wymienione mieysca, gdy będą w własnościach Ziemiańskich położone; nie rozkazom, lecz tylko oświecaniom i ostrzeżeniom Kommissyi, poddane być mają.

4. Opieka powszechna, i dobroczynny ratunek dla wszelkiego ubóstwa, nędzy, niedołążney starości, kalectwa, a na to, równie, iak na zabezpieczenie próżnowaniu włóczęgów wyżej

opisanych, i więźniów, do rzemioł, rękodzieł, i wszelkich robot publicznych; w których nędza i ubóstwo, za pracę użyteczną Kraiowi, żywność znajdować będą, dostarczać: Także w wszelkich takowych robotach, lub rękodziełach publicznych, wzniecać emulacją, dawać zachęcenia, stanowić nadgrody.

VII.

Co do Władzy i obowiązkow Kommissyi, względem wygody szczegulney Miast Rzepltey.

Nie tylko Kommissya Policyi obowiązana będzie mieć dozór nad bezpieczeństwem i spokojnością Miast Rzeczypospolitey, ale oraz starać się o zaprowadzenie do nich wygody powszechney, względem której, prócz wyższych ogulnych opisów, baczność mieć będzie.

1. W urządzeniu tego, co się ściąga do wygody wewnętrzney Miast, iako to: porządne bruki, ochędostwo ulic, przeniesienie Cmentarzow z Miasta, całość i ozdoba domow i budynkow tak publicznych, iako prywatnych,

podniesienie, lub zniesienie zapadłych, także starych murów, placów pustych: a to iak nayprędzey, ieżeli są publiczne, ieżeli zaś prywatne, znosząc się z właścicielami, i naznaczając im czas naybliższy, po którego upływie- niu bez exekucyi rozkazow Komisyyi, takowe mieysca przedać przez licyta- cya, i pieniądze właścicielom oddać nakaże. Bramy wjazdowe do Miast, mostow, bicie tam, grobel, rowow, wystawienia łatwych i pewnych Por- tow rzecznych, urządzenie pojazdow publicznych transportowych dla ludzi i rzeczy, znosząc się z Zwierzchno- ścią Pocztową, oświecanie ulic w nocach, zwłaszcza zimowych i cie- mnych; słowem wszystko, co do ozdo- by i łatwego znalezienia potrzeb i ośłodzen życia należy.

2. Równie, co ściąga się do wygo- dy przybytkowey i zewnętrzney z obfi- tości dowozow, targow i iarmarkow; porządku w kassenhauzach, aufte- ryach, karczmach; ułatwienia kom- unikacyi i doniesień z Miasta do Mia- sta, we wszystkich Rzeczypospolitey Kraiach, bez naruszenia iednak Praw, Nam Królowi względem Poczt Kraio- wych służących, wolności dla kaźde-

go dawania, i używania wszelkich zabaw publicznych; wystawiania Teatrow, i grania na nich, bez żadnych przeszkód, opłat, wyłączeń, skoro o tym uwiadomiona będzie Policya, i da pozwolenie na piśmie.

3. Co się tycze pomocy i schronienia w nagłych przypadkach ucisku, słabości i ubóstwa; a to dobrym urządzeniem Szpitalow, domow Miłosierdzia, a zwłaszcza fabryk i robot publicznych, do których równie iak i do fabryk prywatnych Obywatelow, ze Szpitalow, Domow Podrzutkow, &c. dostarczać każe robotników, z warunkiem, ażeby zapłata tychże Szpitalow, &c. wiernie dochodziła: nakoniec, pilnować uskutecznienia tego wszystkiego, co znajdując pod opisem ogulney Kraiu wygody; szczególniey i silniey, bo z mocą rozkazania, do Miast Kommissya ma przystosować.

VIII.

Co do Władzy Sądowej Kommissyi Policyi.

Do Sądow Kommissyi Policyi należeć będą Sprawy następujące:

1. O całość wszelkich w Krain Funduszow i dochodow ogólnych Miast, na obiektu Policyi destynowanych, jeżeli tych Poslessya nie jest kwestyionowana; Sprawy albowiem o windykcye takich dochodow, należeć mają do właściwych Ziemiańskich i Mieyskich Juryzdykcyi, i tam sprawy pilnowane tylko przez Plenipotentow będą.

2. O zataienie Percept, nierzetelność, lub niedokładność wydatkow, i rachunkow z tychże publicznych dochodow i funduszow, lub ich użycie bez wiedzy Kommissyi Policyi.

3. O niezachowanie przepisow Prawa Licytacji, z wolnym nakazaniem drugich, bez mocy iednak zmniejszania dochodow pierwey okazanych.

4. O nieposłuszeństwo Kommissyi Woiewódzkich, i Zwierzchności Mieyskich, na rezolucye, dyspozycye i rozrządzenia Kommissyi Policyi; oraz Urzędnikow i dozorcow exekwujących iey dyspozycye.

5. O zgwałcenie bezpieczeństwa Juryzdykcyi Kommissyi Osób, Kommissarzow, Urzędnikow, Officyalistow i

dozorcow Policyi, w mieyscach, gdzie z Urzędu znaydować się będą.

6. O niezachowanie rozporządzeń Kommissyi, względem iednostayności miar i wag.

7. O przestępstwa Urzędników, Oficjalistów, dozorcow i służ Policyi.

8. Zadnych innych spraw Kommissya Policyi sądzić nie będzie mogła, chociażby się kto poddał dobrowolnie pod iey Sąd. Jako zaś sprawy iey do sądzienia oddane, prędkiey potrzebuia decyzyi; przeto tak w pierwszey, iako w drugiey Instancyi, używane bydź nie mają zwyczajne w innych Sądowniczych Magistraturach Indukty i Repliki; lecz iedynie wszystko kończyć się ma przez Memoryały, z komunikacyą Urzędową tychże Memoryałów i odpisow na nie, tudzież Indagacyi przyśiężnych, ieżliby rzecz nie była obiasniona dowodami na piśmie; co w Mieście naydaley w przeciągu trzech dni, w Kraiu zaś naydaley w czterech tygodniach, ma bydź uskutecznionym.

9. Z pomiędzy poleconych sobie Spraw do sądzienia, Kommissya Poli-

cyi szczególnie tylko o zgwałcenie
beśpieczeństwa swego i swoich Kom-
missarzow, Officyalistow, Urzędnikow
i Dozorcow; także o przestępstwa
tychże w Urzędowaniu, sądzić będzie
mogła prosto w swym Sądzie osta-
tecznie; inne zaś gatunki Spraw iey
do sądenia powierzonych, przecho-
dzić mają przez pierwszą Instancyą
Sądow właściwych Kommissyi Woie-
wódzkich i Mieyskich.

10. W tych Sądach Policyi pier-
wszey Instancyi, ostatecznie i bez
dopuszczenia appellacyi, sądzone mają
bydź tylko sprawy nieprzenoszące
Zł: 300. wartości, a kary Zł: 50. lub
trzy dni więzienia; w większych zaś
sprawach Appellacya dopuszczona
bydź powinna do Kommissyi Policyi,
które wyroki będą już ostateczne, a
prócz wydatkow prawnych dla stron
przyznawać się mających, wszelkie
kary pieniężne, nigdy na zysk sądzą-
cych sprawy Policyi przyśądzone bydź
nie mogą, lecz do Kassy ogólney Po-
licyi na potrzeby publiczne składane
bydź powinny.

11. Tak w pierwszey, iako i w osta-
tniey Instancyi Kommissyi Policyi,
spra-

sprawy sądzone być mają zawsze na Instancyą, czyli doniesienie Dozorcow Policyi, w oznaczonych *respective* do ich dozoru wydziałach. W przypadkach zaś przestępstwa Urzędników i Dozorcow Policyi, każdy Possefsonat może być ich Delatorem do Kommissyi Policyi.

12. Kommissya Policyi, ułoży dla Officyalistów, Urzędników i Dozorców swoich, Instrukcyę; a dla Sądów swoich pierwszey i ostatney Instancyi Ordynacyę, i te dla wiadomości powszechney publikować rozkaże.

13. Wyroki Ekonomiczne i Sądowe Kommissyi Policyi, exekwowane będą przez Milicyą Policyi, która gdyby do tey Exekucyi, lub do bezpieczeństwa publicznego nie wystarczała; tedy Kommissya pomocy od Kommend Woylkowych wezwie. Milicya Policyi, składać się będzie z dwóch Chorągwi, Koronney i Litewskiej, dotąd Marszałkowskiemu zwanym. Co się zaś tycze wszelkich Milicyi Mieyskich dla exekucyi wyrokow Policyinych, i właściwych Juryzdykcyi, a oraz dla utrzymania bezpieczeństwa i wygody publiczney; Kommissya Policyi układać

ma Projekta tak względem uformowania tych Milicyi, iako też sposobow ich utrzymywania, i takowe przez Nas Króla w Straży, na Seymy podawać będzie.

14. Gdy wszystkie więzienia publiczne, domy poprawy, i tym podobne, z ich funduszami zosiawać będą pod dozorem i rządem Kommissyi Policyi: przeto każda Jurysdykcyja, Sąd, Zwierzchność, każdego z władzy swoiey na więzienie osądzonego, oddawać ma w ręce Urzędników Policyi, którzy osądzać go będą podług oznaczenia mającego im się oddać, z wyrokiem Autentycznym, razem z więźniem.

IX.

Porządek posępowania Kommissyi.

1. Kommissya Policyi zawsze, ciągle i bez przerwy agitować się będzie. Obrani Kommissarze zaczną urzędowanie swoje w sześć dni nayoźniej po obraniu, a poki ci na Kommissyi nie zasiadą; Kommissarze kończący funkcyą swoją, winni będą pełnić bez przerwy obowiązki Prawem przepisane.

2. Co dzień, wyjąwszy dni Święte, prócz nagłej potrzeby, za obwieszcze-

niem Prezydującego, Kommissya Sessyę ordynaryinę, Ekonomiczne, i Sądowe, miewać będzie.

3. Przy zaczęciu każdej Sessyi, przytomność Marszałka, Kommissarzów i Assessorów zapisana być ma, spóźnione zaś Marszałka, lub Kommissarza na Sessyą przybycie, tak ma być napisane aby wiadomość została i o czasie spóźnionego na Sessyą przybycia, i o przytomności Osób przy każdej materyi i decyzyi. Baczność na to, całej Kommissyi, a szczególniey Prezydującym i trzymającym Protokół, zalecamy. W przypadku, gdyby się komplet nie zebrał; przytomni Kommissarze podpisami własnemi pilność swoją zaświadczać.

4. Gdyby który z Marszałków Narodowych, mieysce w Kommissyi mających, nie znajdował się ciągle na Sessyach przez czas w Ordynacyi Kommissyi przepisany, podług której, jeden przynajmniej Marszałek ma być obowiązany znajdować się zawsze na Sessyach Kommissyi Policyi; wtedy pensya iego Ministrowska za ten czas w Skarbie zostawać będzie.

5. Karze potrącenia Pensyi podpadć nie mają Marszałkowie i Kommiss-

farze ci, którzyby z obowiązku Urzędu, lub z wyraźnego zlecenia Kommissyi, w Interessach Policyi tyczących się, oddaleni byli, i ci którzyby z przyczyn rzetelney choroby, w Kommissyi przytomnemi być nie mogli; takową jednak chorobę przed Kommissyą na pierwszej Sessyi właściwym zaprzyśiężeniem dowieść powinni.

6. Wszelkie decyzye i rezolucye Kommissyi, iednomyślnością, lub większością zdań, stanowione być mają. Równość zdań Prezydujący rozwiązywać będzie; w Sądach, po głośnych zdaniach, sekretne kreski iść mogą, gdyby który Kommissarz ich żądał; w innych zaś wżysłkich rezolucyach i decyzjach, sekretne kreski miejsca nie mają, ale każdy decydujący zapisać powinien zaraz w Sentencyonarzu rozpis, czyli zdanie swoje, różne od większości zdań decyzją stanowiących. Zadne iednak rozpisy nie będą mogły tamować skutku wżelkich decyzyi i rezolucyi, większością zdań w Kommissyi zapadłych.

7. Dwa będą w Kommissyi Sentencyonarze; ieden Sadowy, drugi Ekonomiczny; w pierwszym każda decy-

zyna Sadowa, w drugim wszystkie inne Rezolucye i czynności Kommissyi zapisane będą; takowe Sentencyonarze mają być utrzymywane przez dwóch Kommissarzów, a wszyscy składający Kommissyą, *cum voto decisivo*, przytomni, podpisywać będą one codziennie; niepodpisujący się w Sentencyonarzu, a przytomny, rozumiany będzie za zgadzającego się z zapadłą rezolucyą, i sam tylko rozpis, podług poprzedniczego Artykułu uczyniony, różnie zdanie od większości zaświadczać będzie; Oddzielnie od Sentencyonarzów utrzymywane będą dwa Protokoły; w jednym z nich Noty i rezolucye; w drugim Dekreta, wpisywane być mają, *per extensum*. Prezydujący podpisywać nie będą; nie wprzód jednak, aż po dokładney onych konfrontacyi z decyzjami i rezolucyami w Sentencyonarzach zapisanemi. Do takowych Protokołów należące Wpisy mają być zrobione najpóźniej w dni ośm od czasu wypadłej, a w Sentencyonarzu zapisanej decyzji, lub rezolucyi; w przypadku uchybienia przepisu tego, Pisarz, iako Rządzący Kancellaryą, odpowie Kommissyi.

8. Wszystkie Uniwersały, Obwieszczenia, ostrzeżenia i Noty, wychodzić

z Kommissyi będą, pod tytułem: *Kommissya Policyi oboygá Narodów*, a przez jednego z Marszałków Narodowych podpisywane być mają, który, gdyby podpisu odmówił, albo przytomnym nie był; pierwszy z porządku Kommissarz podpisze; Wszelkie inne dyspozycye, Rezolucye, Instrukcye, Extraktem wydawane być mogą. Wypisy zaś z Protokołu sekretnego, Prezydujący zaświadczy; Pieczęć Kommissyi Policyi, zawierająca Herb oboygá Narodów z napisem, przykład nabędzie do wszystkich Uniwersałów i Exraktów, dla dania im więkšej uróczyści.

9. Wszystkie Memoryały, a oddzielnie Rapporta, numerowane być mają; na których to Memoryałach i Rapportach, jeden z Kommissarzow, dzień podania onych, i dzień uczynionych na nie Rezolucyi, zapisywać będzie; Takowe Memoryały i Rapporta, Kommissya porządkiem daty podania, ułatwiać będzie; te jednak, któreby prędzej i nagleyšej wymagały Rezolucyi, choćby późnief podane były, pierwey rezolwowane być mogą; nie inaczej zaś, iak za zgodą więkšości głosów Kommissyi.

10. Wolno będzie Kommissyi, prace swoje, między składających Kommissyą, podzielić, którzy przygotowane planty, Rezolucye, i tym podobne czynności, *projective*, podpisywać będą, pod zdanie i decyzją Kommissyi.

11. Względem Proceflu, ułoży sobie Kommissya, i publikować każe Ordynacyą stosownie do teraznieyszego Prawa; iako też względem opłaty z iey Kancellaryi, z której wszelkie Extrakty z korektą i pieczęcią, wydawane być mają, bez żadney inney opłaty, prócz iednego złotego od arkusza.

X.

Co do powinności i stosunku Kommissyi Policyi, względem Seymu.

1. Kommissyi powinnością będzie na każdym Seymie Ordynaryinym. 1. Zdawać sprawę z wszelkich czynności swych, tudzież z przychodów i rozchodów dozorowi swemu poruczonych; a to przed Deputacyą tym końcem z Seymu wyznaczoną, podług opisu w Rozdziale o Seymie. 2. Po-

dawać Seymowi wydrukowane Tabele wszelkich przychodów i rozchodów tak iey Administracyi *immediate* powierzonych, iako i z funduszków *popolitych*, iey opiece i dozorowi *po-leconych*.

2. Wolno będzie każdemu Obywatelowi do Deputacyi *examinującey* czynności Kommissyi, podawać na piśmie, z podpisem ręki własney, zarzuty i zażalenia swoje na Kommissyą; lecz delacya Obywatela na Kommissyą o iey czynności Urzędowe, iść nie może; wyjąwszy osobiste występki tych, którzy w Kommissyi zaliadają, a to w przypadkach i sposobie w Rozdziale o Sądach Seymowych przepisany.

3. Gdyby z Relacyi Deputowanych okazała się iaka czynność naganną; Seym podług okoliczności i gatunku przewinienia, czynność takową Kommissyi, albo nagani, i iey rozrządzenie, czyli Rezolucye, skasuje; albo oskarżone Osoby Kommissyą składające, do Sądów Seymowych po rozstrądzenie i ukaranie, Inftygatorom Narodowym zapozwać każe.

4. Ponieważ we wszelkich czynnościach i Rezolucyach Kommissyi, rozpisy wolne zostawiliśmy; przeto w przypadku pozwania Kommissyi, zwoli Seymu, na Sądy Seymowe, Kommissarze winni będą zdania swoje rozpisem usprawiedliwiać; a jeżeli czynność Kommissyi nie okaże się naganną, albo w Sądach Seymowych usprawiedliwioną zostanie; Sejm da Kommissyi zaświadczenie i zakwitowanie, z dokładnym Remanentu opisanem.

XI.

Co do obowiązków i stosunku Kommissyi Policyi, względem Straży.

1. Kommissya Policyi, powinna wiernie donosić Królowi w Straży, o wszelkich czynnościach swoich, a to przesyłając Rapporta do Ministra tegoż udziału; gdyby zaś Minister odebranego Rapportu Królowi w Straży, naydaley na pierwszej Sessyi, nie podał; w tedy Kommissya prosto do Kancellaryi Straży przesać swój Rapport powinna będzie. Oprócz zaś zwy-
czaynych doniesień i Rapportow, powinnością będzie Kommissyi, na ka-

żde zapytanie i żądanie Króla w Straży, dać dokładną odpowiedź i explikacyą; oraz informacyą w tym właściwym, w czym uwiadomionym być zechce,

2. Wszelkie decyzye Króla w Straży, z podpisem iednego Ministra, do Kommissyi Policyi wydane, do posłuszeństwa obowiązować ią będą; W przypadku zaś, gdyby Kommissya Policyi odebrałszy iakie zalecenie, przez Decyzyą Króla w Straży, osądziła większością głosów też zalecenie być przeciwnym Prawu; *provisorie* posłuszna będąc w wykonaniu takowey Decyzyi; poda nieodwłocznie Uwagi swoje Królowi w Straży; a gdyby Król nie skłaniał się do tych Uwag; ma upraszać Króla o zwołanie Seymu; gdyby zaś Król Seymu nie zwołał; ma o to podać na piśmie żądanie swoje Marszałkowi Seymowemu, pod odpowiedzią Seymowi.

3. Wszelkie żądania, zapytania, zalecenia, odpowiedzi, explikacye, informacye; słowem; wszelkie wzajemne między Królem w Straży, a Kommissyą czynności, mają być podawa-

ne na piśmie, z podpisem przytomnych komplet składających.

XII.

Co do stosunku Komisyyi Policyi z innemi Rządowemi Rzeplitey Kommissyami, tudzież z Kommissyami Woiewodzkiemi.

1. Kommissya Policyi, u kaźdey Rządowey Rzeplitey Kommissyi szukać może pomocy, informacyi i wzajemnego zniesienia się, czy przez pisma, czy przez wyznaczone z grona swego do konferencyi Osoby; czego gdy uzna potrzebę; przeszle do niey żądanie swoje przez Notę, z dokładnym wyłożeniem rzeczy, o którą iść będzie; wzajemnie na wszelkie do siebie od innych Rzeplitey Kommissyów przesyłane Noty, Kommissya Policyi powinna będzie bez zwłoki dawać odpowiedzi na piśmie, nieodmawiając w niczym potrzebney pomocy, iaka z Prawem i władzą iey udzieloną, zgadzać się będzie.

2. Prawidła stosunków Kommissyi Policyi, względem Kommissyów Woiewodzkich, są opisane w Rozdziale o Kommissyach Woiewodzkich.

XIII.

Przyśięga Kommissarzew.

Obrani Kommissarze, w obecności
Krola i Stanow Seymujących, a nie-
przytomni, w mieyscu Juryzdykcyi
Kommissyi, wykonają przyśięgę; któ-
rey Rota będzie następująca. =

„ Ja NN. Przyśięgam Panu Bogu
„ Wszechmogącemu, w Troycy Świę-
„ tey Iedynemu, na to: iż penfyi Za-
„ granicznej nie biorę i brać nie bę-
„ dę; iż wybrany na Urząd Kommissa-
„ rza Policyi, wedle przepisu Prawa,
„ wolności i własności osobistej i po-
„ wszechney, bezpieczeństwa, spo-
„ koyności, wygody, i porządku pu-
„ blicznego, wiernie dostrzegać będę;
„ że wszelkich funduszów i docho-
„ dów pospolitych, władzy i opiece,
„ lub dozorowi Kommissyi Policyi po-
„ ruczonych, od wszelkiego ulzczerb-
„ ku i uszkodzenia, bronić będę: iż
„ wszelkie obowiązki, i powinności
„ Prawem Urzędowi temu przepisane,
„ gorliwie i rzetelnie, dopełnię;
„ władzy większey sobie nad Pra-
„ wo pozwalać, a Prawem pozwolo-
„ ney na złe używać, nie będę; iż

„ Sprawy Policyi tyczące się, zafia-
 „ dając w Sądach, podług Boga,
 „ Praw, sprawiedliwości i dowodów,
 „ sądzić będę. Zgoła, w całym Urzę-
 „ dowaniu moim, niewodząc się za-
 „ dnemi względami, przyjaźnią, lub
 „ nienawiścią, darów żadnych, i o-
 „ bietnic nie przyjmując; Boga, Pra-
 „ wo, i sprawiedliwość, za iedyny cel
 „ mieć będę. Tak mi Boże dopomóż,
 „ i niewinna Syna Jego Męka. „

Marzałkowie, prócz wykonaney na
 Dostoieństwo Ministra Przyięgi, po-
 wtórny raz przy pierwszym zaliadaniu
 swoim w Kommissyi, przyięgną przed
 nią, na Kotę wyżej przepisaną.

XIV.

O B O W I A Z K I

*Marzałka Prezydującego, lub zastę-
 pującego miejsce Jego w Kommissyi
 Policyi.*

1. Obowiązki oddzielne Marzałka
 Prezydującego, lub zastępującego
 miejsce Jego w Kommissyi Policyi, są:
 Mieć dozór i Zwierzchność, nad
 Dworem, tudzież baczyć na to wszy-

stwo, co może zapewnić bezpieczeństwo i powagę Naszą Królewską, spokojność pod bokiemy Naszym, bezpieczeństwo Następcy Tronu, Senatorów, Ministrow i Posłów w czasie Seymu, Osob, Domow, i Dworow Ministrów Zagranicznych przy Nas rezydujących. Dla czego w miejscu, gdzie My Król znajdować się będziemy, Władza Marszałka Prezydującego w Kommissyi Policyi, tak daleko tylko ma być rozciągnięta, ażeby mógł zapobiedz występkom, bez naruszenia wszelako Prawa = *Neminem captivabimus, nisi jure Victum* = gdy występki popełniony zostanie; winowaycę zatrzymać, i do Sądu właściwego odeśłać.

2. Gdziekolwiek My Król znajdować się będziemy, tam wszystkie miejscowe Cywilne Magistratury i Urzędy obowiązane będą komunikować Marszałkowi Prezydującemu w Kommissyi Policyi, wszelkie doniesienia dotyczące się bezpieczeństwa Boku Nas Króla, iakie do ich Urzędu przyjdą; nienaruszając jednak w Obozach Praw Wojskowych, a Kommendant miejscowy, znosząc się z nim, ma oddawać mu swoje komunikacye i doniesienia: Dozorecy zaś Policyi, i strzeżący Bram

i okopow Miasta, rapporta regularne oddawać mu będą, pod karą odpowiedzialności w Sądach Policji.

3. Jeżeli po roztrząśnieniu tych raportow i doniesień, Marszałek Prezydujący w Kommissji Policji, uzna potrzebę większego zabezpieczenia spokojności powłzechney; doniesie o tym natychmiast Nam Królowi w Straży.

4. Nadto, miejscowy Urząd Policji, wyznaczy iednego Subalterna; a miejscowa Kommenda wykommenderuje iednego Officyera Subalterna; który dla prędszego wykonania obowiązkow Marszałka Prezydującego w Policji, przy nim znaydować się ma. Jako zaś w przypadkach przestępstwa na Zamku Naszym, popełnienia uczynku kryminalnego, lub buntu i rozruchu, w miejscu Rezydencyi Naszey, tenże Marszałek powinien *provisorie* rozrządzenie uczynić, lub zatrzymać winnego; tak za wezwaniem Jego osobiście, lub na piśmie uczynionym, Urzędy Cywilne i Kommendant Garnizonu, dadzą mu potrzebną pomoc, a Marszałek natychmiast doniesie o tym Nam Królowi w Straży.

5. A że odtąd w każdym Mieście i Powiecie będą gotowe Sądy mieyscowe; zaczym obowiązkiem będzie Marszałka Prezydującego w Kommissyi Policyi (wyiawwszy przypadki stołowne do opisu Sądow Seymowych) każdego z rozkazu swego przytrzymanego, naydaley w przeciągu 24. godzin, wyexaminować, i za dostreżeniem winy, oddać do Sądu właściwego, w którym sprawy takie sądzone być mają rokiem licowym, to jest natychmiast przed wszystkiemi; gdyby zaś przytrzymany władzą Marszałka Prezydującego w Kommissyi Policyi, nie był oddany w tym przeciągu do Sądu właściwego, albo w tymże przeciągu, za okazaniem niewinności, nie był uwolnionym, tenże Marszałek za to będzie w odpowiedzi, za rezolucyą Seymu, w Sądach Seymowych.

6. Gdyby zaś Król miał się znajdować w takim mieyscu, gdzie nie masz mieyscowych publicznych Sądow; Marszałek Prezydujący w Kommissyi Policyi, dwoma tygodniami przed przybyciem Króla na to mieysce, może rekwirować Sąd Ziemiański i Urzędy Mieyskie pierwszey Instancyi tego Powiatu, aby się tam znajdowały pod bytność Królewską.

7. Wszakże

7. Wszakże gotować ta Władzy Marszałka Prezydującego w Kommissyi Policyi, pod Bokiem Naszym Królewskim, nie może dylpenfować mieyscowe Juryzdykcyę i Urzędy Cywilne, od zwyczajney bacznosci i pilności w tym wszystkim, co do ich należy urzędowania; owszem, gdziekolwiek się zeydzie Urząd Marszałka Prezydującego w Kommissyi Policyi z Urzędami mieyscowemi; ostatnie pierwszemu pomagać, bez zamięszania i kollizyi, powinny.

8. Rozległość mieysca Rezydencyi Naszey Królewskiej, przy której iedynie obowiązki Marszałka Prezydującego w Kommissyi Policyi, czynne będą, rozumieć się ma rozciągniętą o milę iedną w około od rogatek kończących Miasto, Przedmieście, lub Wieś, w całym ich okręgu.

9. Odpor każdy gwałtowny Władzy Marszałka Prezydującego w Policyi, będzie kryminalnym, i kryminalnie sądzony być ma, a gdyby przez niedopełnienie lub zaniedbanie Urzędu iego, naruszone zostało bezpieczeństwo, lub spokojność Króla, Osob Seymujących, albo Następcy Tronu; tenże Marszałek

odpowiadać za to powinien osobą i majątkiem, przed Sądem Seymowym, za rezolucją Seymu.

10 Kancellarya Marszałka Prezydującego w Komisji Policyi, która oraz będzie Kancellarya Sądu nadzwyczajnego na sprawy kryminalne i uczynkowe znaczniejsze niżey wyszczególnione w Artykule XVI. tit: *Sąd nadzwyczajny w Mieście Rezydencyonalnym Naszym Warszawie* składać się będzie z iednego Pitarza, iednego Regenta, dwóch Kancellarzyistów i dwóch Instygatorów, których sobie tenże Marszałek dobierze, a fundusz na ich zapłatę, w *Tabelli Expens Publicznych* oznaczamy.

XV.

Sądowość szczegulna w Mieście Warszawie Rezydencyonalnym Nas Króla, dla Possejjonatow Stanu Szlacheckiego, i Cudzoziemców.

1. Marszałka Prezydującego w Komisji Policyi obowiązkiem będzie, ułatwiać sposobem ugody wszelkie sprawy stosowne do Iego Urzędu, z którymi strony do niego po ugode udadzą się: sprawy zaś nie kryminalne, wynika-

iące z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów zagranicznych, decyzyą swoją kończyć będzie.

2. W Pretensyach Mieszczan do Szlachty i Cudzoziemców, odtąd, o komorne, i zapłaty Rzemieślnikom, takowe sprawy, stośownie do Prawa o Miałtach, w Sądach Mieyskich. *præcisa appellatione*, odsądzone będą.

3. Sprawy uczynkowe; między Possessyonatami stanu Szlacheckiego, lub od Mieyszczan przeciwko Possessyonatom stanu Szlacheckiego nieosiadłym, w Mieście Warszawie podjęte, gdy nie przejdą 3000. grzywien kary, i 6. Niedziel Wieży; w Sądach Ziemiańskich ostatecznie, i *præcisa apellatione*, odsądzone będą; a takowe kary, nigdy na Sąd, ale, zawsze na stronę pokrzywdzoną, przyznane być mają.

XVI.

Sąd nadzwyczajny Kryminalny. dla Miasta Warszawy Rezydencyonalnego Nas Króla.

1. W przypadkach spraw uczynkowych przewyższających dopiero wy-

mienione kary, z appellacyi od Sądu Ziemiańskiego przychodzących. 2. Dobycia broni, lub uderzenia kogo na Dworze, albo w obecności Króla. 3. Dolicia broni na Senatora, albo Posła, lub uderzenia onych w czasie Seymu, 4. W przypadkach znaczniefzych wynikających z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów Zagranicznych. 5. W każdej sprawie Kryminalney, w Mieście Rezydencyonalnym Naszym Warszawie, lub w tym Mieście, gdzie Sejm agitować się będzie, między Osobami jakieykolwiek bądź kondycyi, lub Narodu, zdarzoney; gdy takowe przypadki i Sprawy w Sądach pierwszey Instancyi Ziemiańskich, lub Mieyskich odeyda, ustanawiamy appellacją do Sadu Kryminalnego ostatecznego, w następujący sposób złożonego: Obwinionemu podana będzie przez Prezydującego w Kommissyi Policyi, Lišta wszystkich przytomnych Kommissarzy, w Kommissyach; Edukacyi, Policyi, Woyśka, Skarbu i Assesoryi, zasiadających, z tych, obwiniony wybierze, podług upodobania swego, dwanaście Osób, które mając na czele Prezydującego w Kommissyi Policyi, w komplecie naymniey z 9. Osób *in toto* złożonym; sprawę obwinionego, według

Praw Kraiowych, *in Codice Criminali* spisanych, ostatecznie rozsadzą. Dla czego, Piasarz tego Sądu nadzwyczajnego, zasiadający *cum voce consultiva*, do takowych spraw osobne Protokoły utrzymywać ma.

Waruje się, iż w czasie alternaty Seymu w Litwie przypadającego. Kommissya Policyi tamże agitować się ma, i Marszałek Litewski zasiadający w Policyi w tymże *Biennium*, pierwszy przed Koronnemi do Prezydencyi będzie.

O S T R Z E Z E N I E

*Względem Exekucyi Prawa o Miastach
Naszych dawniey Królewskich, a
teraz, wolnych Rzepltey D. 27.
Czerwca 1791.*

CHcąc przywieść do skutku Prawa dla Miast Naszych na tym Seymie uftanowione, a oraz zapobiedz, ażeby arbitralne Praw rzeczonych wykonanie, nie dało mieysca kollyzi, między mającemi się rozpocząć Juryzdykcyami; a temi, które na mocy Prawa terażnieyszego, o Miastach, uftać muszą; takową czyniemy deklaracyą:

1. Do wszystkich Miast Wolnych, My Król w Straży, wydany Listy Uniwerfały Nasze, z któremi razem przeszlemy Prawo na dniu 18. Kwietnia zapadłe, pod tytułem: = *Miasta Nasze wolne Królewskie*: = tudzież Prawo pod tytułem: = *Urządzenie wewnętrzne Miast wolnych Rzepltey* = a oraz całkowity opis Kommissyi Policyi.

of
że

2. W tym Uniwersale zaleciemy Miastom, ażeby na dniu 1. Miesiąca Sier-

pnia Roku bieżącego 1791. wszystkie Miasta i Miasteczka, które mają Przywileje *Locationis*; iako też Miasta Nasze Królewskie, w których Seymiki Ziemskie są oznaczone, a nie mają dotąd Urzędów; natychmiast wybrały sobie Urzędy podług opisu Prawa; gdzieby zaś Uniwersał Nasz zastał Magistraty i Urzędy, z mocy Przywileiów lokacyjnych; lub w Miastach Naszych Królewskich na Seymiki Ziemskie oznaczonych, wybrane; w tych nie ma być czyniona odmiana, aż do dnia Prawem przepisanego, który to dzień w Roku następującym 1792. będzie dniem Normalnym zaczynających się w wszystkich Miastach, wszelkich Elekcyi, podług rozrządzenia nowego Prawa.

3. Ponieważ Prawo mieć chce, ażeby Miasta większe podzielone zostały na Cyrkuły, przez Kommissyą Policyi; przeto zapobiegając wszelkim nieprzywitościom, któreby ztąd wyniknąć mogły, gdyby Elekcyje w Miastach większych *virisim* odprawowały się; My Król w Straży, Uniwersałami Naszemi każde w szczególności, takowe Miasto uwiadomimy, iak ma być zachowana proporcya Elekcyi, po

wszystkich częściach pryncypalnych Miast, samych tylko Deputatów na Elekcyę Wydziałowe, dla wybrania Plenipotentow na Sejm, i Sędziow do Sądu Appellacyjnego Wydziałowego; na których wybranie dzień 10. Sierpnia Roku bieżącego wyznaczamy.

4. Z pomiędzy wybranych od Miast Plenipotentow sześciu, po dwóch z każdej Prowincyi do Kommissyi Policyi, podług Prawa teraźniejszego, Sessye Prowincjonalne wybiorą.

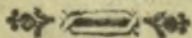
5. Nim zaś Plenipotenci od Miast delegowani będą, a nim z tychże Delegowanych na Sessjach Prowincjonalnych wybrani w Kommissyi Policyi zasięda; Kommissya ta Dzieło swoje rozpocznie, w komplecie Kommissarzow z Senatu, i z Stanu Rycerskiego: wszakże do żadney trwałey Ordynacyi, tak względem Miast, iako i własnego iey postępowania, nie przystąpi póki w niej Kommissarze Mieyscy nie zasięda, ale tylko zlecenia Nasze w Straży, Kommissyom Porządkowym Woiewódzkim, lub Powiatowym, taż Kommissya przesyłać będzie, i exekucyi onych przestrzegać.

6. Skoro zaś Kommissya Policyi, w zupełnym, podług Prawa naydzie się komplecie; przepiśle sobie nayprzód Ordynacyą postępowania swego, i przystąpi zaraz do podziału Miast większych na Cyrkuły, a takowy Cyrkułow podział, każdemu w szczególności Miastu przelże, tak, aby każdy Cyrkuł i Miasto na terminie z Prawa przypadającym, w Roku następującym 1792. mógł sobie wybrać Urzędy, podług opisu Prawa na terażnieyszym Seymie zapadłego.

7. Wszystkie zaś inne Miasta wolne Królewskie, którym Przywileie *Locationis* zaginęły, a okażą przed Pieczętarzami dowody prawdziwey ich bytności; My Król na zaświadczenie Pieczętarzow, Przywileie *Renovationis*, onym wydamy: po których otrzymanych, wolne będą obrać sobie Magistraty, podług Prawa terażnieyszego, jeżeli ich dotąd nie miały.

8. Aby zaś z źle zrozumianego Prawa, nie nastąpiła uyma dochodów Naszych Królewskich, w Miastach Ekonomicznych: tudzież w Miastach, w których Starostowie mają dochody

swoie, podług Lustracyi ostateczney; warujemy: iż, co się tycze opłat i obowiązków, tak Skarbowi Naszemu Królewskiemu, iako Starostom i Possessorom wszelkich Królewskich, dotąd należnych; Miasta mają się zachować podług rzeczoney ostateczney Lustracyi, dopóty, dopóki, albo Sądowym wyrokiem, Sądów Naszych Zadwornych, uchylone, lub na gotową opłatę przemienione nie będą: albo przez dobrowolną ugodę, w asystencyi i pisaniu się Instygatorów, lub Officyalistów Skarbowych, za approbacyą Sądu Assestoriskiego przez Dekret, zamienione na opłatę, lub uchylone nie zostaną: dla czego Sądowi Naszym Zadwornym zalecamy: ażeby Sprawy takowe *in assistentia* rzeczonych Instygatorów, lub Officyalistów Skarbowych, *Processu summario* na przyzwanie stron obydwóch, w komplecie podług Prawa, poczynając od dnia 1go Października, ciągle godziły, sądziły, i ostatecznie zatwierdzały, aby wszelkie Sprawy najpóźniej *in spatio* dwóch lat ukończone były.

The first of these is the
 fact that the British
 government has been
 very successful in
 its policy of
 maintaining a
 strong navy and
 a powerful army.
 This has enabled
 them to maintain
 their position as
 the leading power
 in the world.
 The second is the
 fact that the British
 government has been
 very successful in
 its policy of
 maintaining a
 strong navy and
 a powerful army.
 This has enabled
 them to maintain
 their position as
 the leading power
 in the world.
 The third is the
 fact that the British
 government has been
 very successful in
 its policy of
 maintaining a
 strong navy and
 a powerful army.
 This has enabled
 them to maintain
 their position as
 the leading power
 in the world.

DEKLARACYA

Dnia 27. Czerwca Roku 1791.

P Onieważ Akta Sądu Statutem Kazimierza Wielkiego roku 1356 postanowionego, iedne pod tytułem: = *Superioris Juris Theuthonici Provincialis Arcis Cracoviensis*. = Drugie pod tytułem: = *Sądu Królewskiego z Kommissarzy sześciu Miast złożonego*. = Trzecie pod tytułem: = *Magnæ Procurationis Arcis Cracoviensis*. = Teraz po różnych mieyscach rozrzucone, w Krakowie znayduią się: w których wiele potrzebnych dla Miast wolnych znayduie, się Tranzakcyi; zaczym Akta pomienionych ustałych Juryzdykcyi z swemi Archiwami, pod Rząd i dozór Sądu Appellacyjnego Prawem teraznieyszym w Krakowie postanowionego, i Pisarza tegoż Sądu oddane bydź mają, i w Ratuszu Miasta Krakowa osobne *Archivum* na złożenie tych Xiąg, Magistrat Krakowski wyznaczy; również Akta pośredniczych Juryzdyk-

dekla
racya

cyi Starościńskich i Woytowskich, z mocy dawniejszych Ustaw sprawowanych; tudzież Jurydyk i Miałeczek fczególnych, w obrębie Miałt większych, Prawem Seymu teraznieyszego uchylonych, Magistratom własnym tychże Miałt oddane bydź mają.

3523

DEKLARACYA

Dnia 27. Czerwca 1791.

Ponieważ Miasta Woiewództwa Sandomirskiego, nie mogą się obejść bez osobnego wydziału, w którymby Sądy Appellacyjne mieć mogły, i swego na Seym Plenipotentą przesłały; przeto podnosząc Miasto Sandomirz do prerogatyw Miast Wydziałowych Appellacyjnych; z każdej Prowincyi, po jednym Wydziale przyczyniamy: a Prowincyi Wielkopolskiej, i W X. Lit: dozwalamy: aby na swych Prowincjonalnych Sessyach, po jednym Appellacyjnym Mieście przyczynili; Plenipotenci zaś przyczynieni, w Sądach Zadwornych Assefforskich miejsce mieć będą.

dekla
racya

OSOBY WYBRANE

Za Kommissarzow do Kommissyi Politycznej.

D. 28. Czerwca 1791. Roku.

Z S E N A T U.

z Prowincyi Małopolskiej.

W. Dębowłki Kasztelan Czechowski.

z Prowincyi W. X. Litew:

W. Szczyt, Kasztelan Brzeski Lit:

z Prowincyi Wielkopolskiej.

W. Lipski, Kasztelan Łęczycki.

Z S T A N U R Y C E R S K I E G O.

z Prowincyi Małopolskiej.

UU. Alexander Potocki, Cześnik: Kor:

Marcin Badeni, Szamb: J. K. Mci.

z Prowincyi W. X. Lit:

UU. Szwykowski, Ex-Pisarz Skarb
W. X. Lit:

Profzyński, Ex-Pisarz Tryb: P

z Prowincyi Wielkopolskiej.

UU. Karol Wodzyński, Starosta Nur

Ignacy Zapolski.

